SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI

Setatamente sa kharikhulamo ya Setšhaba (SKS)

Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo

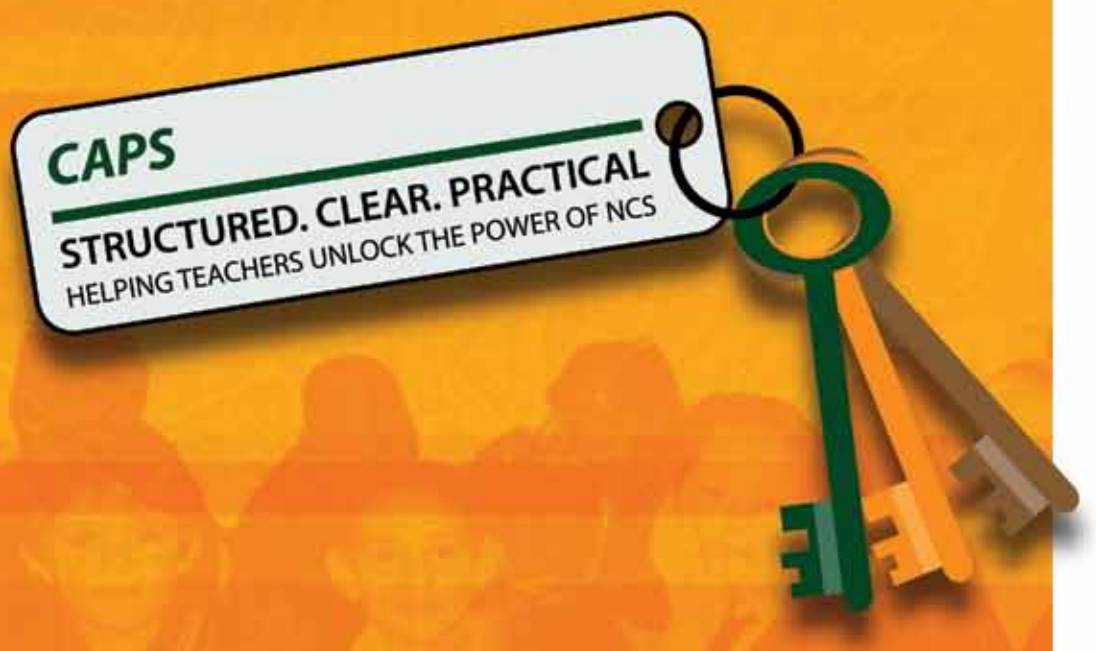

Kgato ya Thuto le Tlhahlo tše di Tšwetšwago Pele Mephato ya 10-12

basic education
Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENANEOTHUTO LE KELO MEPHATO YA 10-12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI

DISCLAIMER

In view of the stringent time requirements encountered by the Department of Basic Education to effect the necessary editorial changes and layout to the Curriculum and Assessment Policy Statements and the supplementary policy documents, possible errors may occur in the said documents placed on the official departmental websites.

There may also be vernacular inconsistencies in the language documents at Home-, First and Second Additional Language levels which have been translated in the various African Languages. Please note that the content of the documents translated and versioned in the African Languages are correct as they are based on the English generic language documents at all three language levels to be implemented in all four school phases.

If any editorial, layout or vernacular inconsistencies are detected, the user is kindly requested to bring this to the attention of the Department of Basic Education.

E-mail: capslangcomments@dbe.gov.za or fax (012) 328 9828

Department of Basic Education

222 Struben Street
Private Bag X895
Pretoria 0001
South Africa
Tel: +27 12 357 3000
Fax: +27 12 323 0601

120 Plein Street Private Bag X9023
Cape Town 8000
South Africa
Tel: +27 21 465 1701
Fax: +27 21 461 8110
Website: http://www.education.gov.za

© 2011 Department of Basic Education

ISBN: 978-1-4315-0558-6

Design and Layout by: Ndabase Printing Solution

Printed by: Government Printing Works

FOREWORD BY THE MINISTER

Our national curriculum is the culmination of our efforts over a period of seventeen years to transform the curriculum bequeathed to us by apartheid. From the start of democracy we have built our curriculum on the values that inspired our Constitution (Act 108 of 1996). The Preamble to the Constitution states that the aims of the Constitution are to:

- heal the divisions of the past and establish a society based on democratic values, social justice and fundamental human rights;
- improve the quality of life of all citizens and free the potential of each person;
- lay the foundations for a democratic and open society in which government is based on the will of the people and every citizen is equally protected by law; and
- build a united and democratic South Africa able to take its rightful place as a sovereign state in the family of nations.

Education and the curriculum have an important role to play in realising these aims.

In 1997 we introduced outcomes-based education to overcome the curricular divisions of the past, but the experience of implementation prompted a review in 2000. This led to the first curriculum revision: the *Revised National Curriculum Statement Grades R-9* and the *National Curriculum Statement Grades 10-12* (2002).

Ongoing implementation challenges resulted in another review in 2009 and we revised the *Revised National Curriculum Statement* (2002) and the *National Curriculum Statement Grades 10-12* to produce this document.

From 2012 the two National Curriculum Statements, for *Grades R-9* and *Grades 10-12* respectively, are combined in a single document and will simply be known as the *National Curriculum Statement Grades R-12.* The *National Curriculum Statement for Grades R-12* builds on the previous curriculum but also updates it and aims to provide clearer specification of what is to be taught and learnt on a term-by-term basis.

The *National Curriculum Statement Grades R-12* represents a policy statement for learning and teaching in South African schools and comprises of the following:

(a) Curriculum and Assessment Policy Statements (CAPS) for all approved subjects listed in this document;

(b) *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12*; and

(c) *National Protocol for Assessment Grades R-12.*

MRS ANGIE MOTSHEKGA, MP
MINISTER OF BASIC EDUCATION

DITENG

KAROLO YA 1: MATSENO GO SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENANEOTHUTO LE KELO 3

1.1 Boithekgo 3

1.2 Kakaretšo 3

1.3 Maikemišetšokakaretšo a Lenaneothuto la Afrika Borwa 4

1.4 Kabo ya nako 6

1.4.1 Sehlopha sa Motheo 6

1.4.2 Sehlopha sa Gare 6

1.4.3 Sehlopha sa Godimo 7

1.4.4 Mephato ya 10-12 7

KAROLO YA 2: MATSENYAGAE A MALEME 8

2.1 Maleme go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo 8

2.2 Maikemišetšothwii a go ithuta Malemetlaleletšo 9

2.3 Kakaretšo ya lenaneothuto la leleme 10

2.4 Go ruta Lelemetlaleletšo la Bobedi 11

2.5 Mekwa ya go ruta Polelo 15

2.6 Kabo ya nako go lenaneothuto 17

2.7 Dinyakwa tša go ruta Lelemetlaleletšo la Bobedi bjalo ka thuto 18

KAROLO YA 3: DITENG LE DIPEAKANYO TŠA GO RUTA MABOKGONI A POLELO 19

3.1 Go theeletša le go bolela 19

3.2 Go bala le go bogela 26

3.3 Go ngwala le go hlagiša 34

3.4 Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo - lenaneo la tšhupetšo 42

3.5. Dipeakanyo tša go ruta 44

3.5.1 Peakanyo ya go ruta mphato wa 10 48

3.5.2 Peakanyo ya go ruta mphato wa 11 56

3.5.3 Peakanyo ya go ruta mphato wa 12 64

kAROLO YA 4: KELO YA LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI....73

4.1 Matseno 73

4.2 Kelo yeo e sego ya semmušo goba ya tšatši ka tšatši 73

4.3 Kelo ya semmušo 73

4.4 Lenaneo la Kelo 77

4.4.1 Kakaretšo ya dinyakwa 77

4.4.2 Ditlhahlobo 82

4.5 Go rekhota le go bega.... 84

4.6 Tekanyetšo ya kelo.... 85

4.6.1 Kelo ya semmušo (KTS) 85

4.6.2 Mešomo ya kelo ya bomolomo/orale **85**

4.7 kakaretšo.... 86

TLHALOŠONTŠU....87

KAROLO YA 1: MATSENO GO SETATAMENTE SA PHOLISI SA LENA-NEOTHUTO LE KELO

1.1 Boithekgo

Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba Mephato ya R-12 *(SKS)* se laetša pholisi ya lenaneothuto le kelo dikolong.

Go kaonafatša phethagatšo, Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba se ile sa fetošwa, gomme diphetogo tšeo di tla phethagatšwa ka Pherekgong 2012. Tokomane e tee ya botlalo ya Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo, e hlametšwe thuto ye nngwe le ye nngwe go tšea sebaka sa Ditatamente tša Thuto, Ditšhupatsela tša Lenaneo la go ithuta le Ditšhupatsela tša Kelo ya Thuto ka go Mephato ya R-12.

1.2 Kakaretšo

(a) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya *R-12 (January 2012)* se emela setatamente sa pholisi ya go ithuta le go ruta dikolong tša Afrika Borwa gomme se hlamilwe ka tše di latelago:

(i) Ditatamente tša Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo tša thuto ye nngwe le ye nngwe ye e dumeletšwego;

(ii) Tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement sa Mephato ya R-12* le

(iii) Tokomane ya pholisi, *National Protocol for Assessment Grades R-12 (January 2012).*

(b) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 (January 2012) se tšea sebaka sa ditatamente tše pedi tša Kharikhulamo ya Setšhaba tšeo di šomišwago ga bjale, e lego:*

(i) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba se se Boeleditšwego sa Mephato ya R-9, Government Gazette No. 23406 of* 31 May 2002*,* le

(ii) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba Mephato ya 10-12, Government Gazettes, No. 25545 of 6 October 2003* and *No. 27594* of 17 May 2005

(c) Ditatamente tša lenaneothuto la setšhaba tše di akantšwego go temanatlaleletšo (b) (i) le (ii), di hlangwa ke ditokomane tša pholisi tše di latelago, tšeo di tla forohlwago ka tatelano ke Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 (January 2012) mo lebakeng la 2012-2014:

(i) Lekala la go ithuta/Ditatamente tša Thuto, Ditšhupatsela tša Lenaneo la go ithuta le Ditšhupatsela tša Kelo ya Thuto tša Mephato ya R-9 le Mephato ya 10-12;

(ii) Tokomane ya pholisi, *National Policy on assessment and qualifications for schools in the General Education and Training Band,* ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Notice No. 124* go *Government Gazette No. 29626* of 12 February 2007;

(iii) Tokomane ya pholisi, the *National Senior Certificate: A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF)*, ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Gazette No. 27819* of 20 July 2005;

(iv) Tokomane ya Pholisi, Phetošo ya tokomane ya pholisi, *National Senior Certificate*: *A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF),* mabapi le barutwana ba ditlhoko tše di kgethegilego, tše di phatlaladitšwego ka go *Government Gazette, No.29466* of 11 December 2006, e akareditšwe ka gare ga tokomane ya pholisi, pholisi ya Setšhaba ye e bolelago ka lenaneo le dinyakwa tša tlhatlošo tša Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12; le

(v) Tokomane ya Pholisi, Phetošo ya tokomane ya pholisi, *National Senior Certificate*: *A qualification at Level 4 on the National Qualifications Framework (NQF),* mabapi le *the National Protocol for Assessment (Mephato ya R-12)*, ye e kwalakwaditšwego ka go *Government Notice No.1267 go Government Gazette No. 29467* of 11 December 2006.

(d) Tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R -12,* le dikarolo tša Pholisi ya Lenaneothuto le Kelo bjalo ka ge di lemogwa ka Dikgaolong tša 2, 3 le 4 tša tokomane ye, di bopa ditlwaelo le maemo a godimo a *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba ya Mephato ya R-12;* Ka fao, mabapi le *karolo ya 6A ya South African Schools Act, 1996 (Act No. 84 of 1996,)* e tla hlamela Tona ya Kgoro ya Thuto ya Motheo, motheo go laetša bonyane bja dipoelo le maemo, gammogo le ditshepetšo le ditsela tša go ela bokgoni bja morutwana tše di tla swanelago dikolo tša mmušo le tša go ikema ka botšona.

1.3 Maikemišetšokakaretšo a Lenaneothuto la Afrika Borwa

(a) *Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12* se fa tlhalošo ya tsebo, mabokgoni le meetlo yeo e swanetšego go rutwa mo dikolong tša Afrika Borwa. Lenaneothuto le, le ikemišeditše go netefatša go re barutwana ba humana le go šomiša tsebo le mabokgoni ka tsela yeo e kwešišegago mo maphelong a bona. Ka go realo, lenaneothuto le hlatloša tsebo ka dikamano tša tikologo ya selegae, mola le šeditše kamego ya ditaelo tša boditšhaba.

(b) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se ikemišeditše go tšweletša merero ya:

- ya hlama barutwana, go sa šetšwe maemo a ekonomi malapeng a gabobona, morafe, bong, go itekanela mmeleng goba bokgoni, ka tsebo, mabokgoni le meetlo ya go tšweletša boitshepo le go tšea karolo ga maleba mo setšhabeng bjalo ka badudi ba naga ye e lokologilego;
- go bula menyako ya thuto ya maemo a godimo;
- go kgonagatša diphetogo tša barutwana go tšwa go dihlongwa tša thuto go ya go lefase la mešomo; le
- go fa bengmešomo profaele ye e lekanego ya bokgoni bja morutwana.

(c) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se theilwe godimo ga metheo ye e latelago:

- Phetošo ya leago: go netefatša gore go se lekalekane ga maemo a thuto ya maloba go a lokišwa, le gore makala ka moka a badudi a hwetša dibaka tša go lekana tša go ithuta;
- Go ithuta ka mafolofolo le ka tsinkelo: go hlohleletša go ithuta ka mafolofolo le ka tsinkelo, go phala go re ba ithuta ka go swara ka hlogo le go se tsinkele dinnete tše di filwego;
- Tsebo ya maemo a godimo le mabokgoni a maemo a godimo: tsebo le mabokgoni a bonyane bja go lekanela ao a swanetšego go fihlelelwa mphatong wo mongwe le wo mongwe, a laeditšwe le go thewa godimo, maemo a phihlelelo dithutong ka moka;

- Kgatelopele: diteng le dikamano tša mphato wo mongwe le wo mongwe di laetša kgatelopele go tloga go tše bonolo go ya go tša go raragana;
- Ditokelo tša botho, boakaretši, toka ya tikologo le leago: go tsentšha metheo le ditlwaetšo tša toka ya leago le ya tikologo le ditokelo tša botho bjalo ka ge di hlalošitšwe ka go Molaotheo wa Repabliki ya Afrika Borwa. Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se šetša ditaba tša go fapana go swana le bodiidi, go se lekalekane, morafe, bong, leleme, bogolo, go se itekanele le mabaka a mangwe;
- Go bona mohola wa dithulaganyo tša tsebo ya setšo: go amogela le go dumela gore naga ye e na le histori ye e humilego le bohwa tšeo e lego diabi tše bohlokwa kgodišong ya meetlo ye e tšwelelago go molaotheo; le
- Kamogelego, boleng le bokgoni: go aba thuto ye e bapetšegago le ya dinaga tše dingwe, go ya ka boleng, bophara le botebo.

(d) Setatamente sa Kharikhulamo ya Setšhaba sa Mephato ya R-12 se ikemišeditše go tšweletša barutwana ba go kgona go:

- lemoga le go rarolla mathata le go tšea diphetho ka go nagana ka tsinkelo le boitlhamelo bjo bo tseneletšego;
- šoma ka bokgwari ba le noši gammogo le ba bangwe bjalo ka maloko a sehlopha;
- rulaganya le go kgona go itaola mešongwaneng ya bona ka maikarabelo le ka bokgwari;
- kgoboketša, sekaseka, rulaganya le go lekola tshedimošo ka tsinkelo;
- kgokagana ka bokgwari le ba bangwe ka go diriša diswantšho tša go bonwa, dikai le/goba mabokgoni a polelo mo mekgweng ya go fapafapana;
- diriša saense le theknolotši ka bokgwari le ka tsinkelo ba bontšha maikarabelo mabapi le tikologo le maphelo a ba bangwe; le
- laetša kwešišo ya lefase bjalo ka sehlaga sa dithulaganyo tša go nyalelana ka go lemoga gore dikamano tša tharollo ya mathata ga di tšwelele di le ka botšona fela.

(e) Boakaretši bo swanetše go ba kgwekgwe ya thulaganyo, peakanyo le go ruta ga sekolo se sengwe le se sengwe. Se se ka phethagala ge fela barutiši ba na le kwešišo ya maleba ya go lemoga le go fediša mapheko a go ithuta, le go beakanyetša go se swane.

Senotlelo go laola boakaretši ke go netefatša gore mapheko a a lemogwa le go elwa šedi ke mafapa a thekgo kamoka a maleba tikologong ya sekolo; go akaretša barutiši, Dihlopha tša Thekgo tša Selete, Dihlopha tša thekgo ya Dihlongwa; batswadi le Dikolo tše di Kgethegilego bjalo ka Disenthara tša Methopo. Go fediša mapheko a go ithuta ka phapošing, barutiši ba swanetše go šomiša mekgwanakgwana ye e fapanego ya mananeothuto bjalo ka yeo e akareditšwego ka go Department of Basic Education's Guidelines for inclusive Teaching and Learning (2010).

1.4 Kabo ya Nako

1.4.1 Sehlopha sa Motheo

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Motheo ke ye e latelago:

THUTO	MPHATO WA R (DIIRI)	MEPHATO YA 1-2 (DIIRI)	MPHATO WA 3 (DIIRI)
Leleme la Gae	10	7/8	7/8
Lelemetlaleletšo la Pele		2/3	3/4
Mmetse	7	7	7
Mabokgoni a Bophelo	**6**	**6**	**7**
• Tsebo ya go Thoma	(1)	(1)	(2)
• Bokgabo bja Boitlhamelo	(2)	(2)	(2)
• Thutatšhidullammele	(2)	(2)	(2)
• Thutaphelo	(1)	(1)	(1)
PALOMOKA	**23**	**23**	**25**

(b) Taetšo ya nako ya go ruta ya Mephato ya R, 1 le 2 ke diiri tše 23, go Mphato wa 3 ke diiri tše 25.

(c) Nako ye e abetšwego thuto ya Maleme go Mephato ya R-2 ke diiri tše 10 mola Mphato wa 3 o abetšwe diiri tše 11. Leleme la Gae le abetšwe bontši bja diiri tše 8 le bonyane bja diiri tše 7, mola Lelemetlaleletšo le abetšwe bonyane bja diiri tše 2 le bontši bja diiri tše 3 go Mephato ya 1-2. Go Mphato wa 3 le bontši bja diiri tše 8 le bonyane bja diiri tše 7 bo abetšwe Leleme la Gae gomme bonyane bja diiri tše 3 bontši bja diiri tše 4 bo abetšwe Lelemetlaleletšo la Pele.

(d) Go thuto ya Mabokgoni a Bophelo, Tsebo ya go Thoma e abetšwe iri ye 1 ka go Mephato ya R - 2 le diiri tše 2 go ya le ka fao go laeditšwego ka diiri ka mašakaneng go Mphato wa 3.

1.4.2 Sehlopha sa Gare

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Gare ke ye e latelago:

THUTO	DIIRI
Leleme la Gae	6
Lelemetlaleletšo la Pele	5
Mmetse	6
Saense le Theknolotši	3,5
Disaense tša Leago	3
Mabokgoni a Bophelo	4
• Bokgabo bja Boitlhamelo	(1,5)
• Thutatšhidullammele	(1)
• Thutaphelo	(1,5)
PALOMOKA	**27,5**

Dikolo tše di rutago lelemetlaleletšo goba bonyane lelemetlaleletšo la Bobedi, di ka dira bjalo ge fela di ka dira dipeakanyo tša go oketša kabo ya nako ya go ruta go yeo e šetšego e abetšwe go diiri tše 27.5.

1.4.3 Sehlopha sa Godimo

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Sehlopha sa Godimo ke ye e latelago:

THUTO	DIIRI
Leleme la Gae	5
Lelemetlaleletšo la Pele	4
Mmetse	4,5
Saense	3
Disaense tša Leago	3
Theknolotši	2
Disaense tša Ekonomi le Taolo	2
Tsebišo ya Bophelo	2
Bokgabo bja Boitlhamelo	2
PALOMOKA	**27,5**

Dikolo tše di rutago lelemetlaleletšo goba bonyane lelemetlaleletšo la Bobedi, di ka dira bjalo ge fela di ka dira dipeakanyo tša go oketša kabo ya nako ya go ruta go yeo e šetšego e abetšwe go diiri tše 27.5.

1.4.4 Mephato ya 10-12

(a) Taetšo ya nako ya go ruta ye e abetšwego dithuto tša Mephato ya 10-12 ke ye e latelago:

THUTO	KABO YA NAKO KA BEKE (DIIRI)
Leleme la Gae	**4.5**
Lelemetlaleletšo la Pele	**4.5**
Mmetse	**4.5**
Tsebišo ya Bophelo	**2**
Bonyane bja dithuto tše dingwe le tše dingwe tše tharo bjo bo kgethilwego go tšwa go **Sehlopha sa B** Semamatletšwa B, Dinkatlapana B1-B8 tša tokomane ya pholisi, *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12*, go ya le ka tšweletšo ye e laeditšwego go temana ya 28 ya tokomane ya pholisi yeo.	**12 (diiri tše 3x4)**
PALOMOKA	**27,5**

Nako ye e abilwego ka beke e ka dirišetšwa fela bonyane dinyakwa tša dithuto tša SKS bjalo ka ge di laeditšwe ka godimo, gomme e ka no se šomišetšwe dithuto tše dingwe le tše dingwe tša tlaleletšo tšeo di okeditšwego go lenaneo la bonyane bja dithuto. Ge morutwana a rata go ingwadišetša dithuto tše dingwe, nako ya go ruta dithuto tšeo e swanetše go oketšwa.

KAROLO YA 2: MATSENYAGAE A MALEME

2.1 Maleme go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo

Leleme ke sedirišwa sa go hlohla monagano le kgokagano. Gape ke tsela yeo ka yona batho ba abelanago setšo le botaki go kwešiša lefase le ba phelago go lona bokaone. Go ithuta go šomiša leleme ka bokgwari go kgontšha barutwana go nagana le go ikgobokeletša tsebo, go itlhaloša, go tšweletša maikutlo le dikgopolo, go dirišana le ba bangwe le go laola maphelo a bona mo lefaseng. Go fa barutwana diswantšho le dikgopolo tše di šišitšego le tša go tia tše maatla tše di ka dirago gore lefase la bona le be kaone go feta ka fao le lego ka gona. Polelo e kgona go hlama le go hlatholla phapano ya merafe le tswalano ya leago, gape ke ka polelo ge tlhamego e kgona go nolofatšwa, katološwa le go betlwa.

Maemo a Leleme

Go ithuta leleme Mephatong ya 10-12 go akaretša maleme ka moka a semmušo a Afrika Borwa, e lego, Afrikaans, English, isiNdebele, isiXhosa, isiZulu, Sepedi, Sesotho, Setswana, Siswati, Tshivenda, Xitsonga - gammogo le Maleme ao a sego a semmušo, e lego Arabic, French, German, Gujarati, Hebrew, Hindi, Italian, Latin, Modern Greek, Portuguese, Spanish, Tamali, Telugu, Urdu. Maleme ka moka a semmušo a ka rutwa maemong a Leleme la Gae, Lelemetlaleletšo la Pele, goba Lelemetlaleletšo la Bobedi. Maleme ka moka ao a sego a semmušo a rutwa maemong a Leleme la Bobedi.

Leleme la Gae ke leleme la mathomo leo barutwana ba rutwago lona, mola Lelemetlaleletšo la Pele e le leleme le ba ithutago lona go tlaleletša go leleme la bona la gae. Lelemetlaleletšo la Bobedi ke leleme la go tlaleletša ge ba dutše ba tšwetša dithuto pele, le go ba thuša go katološa kgokagana le malementši. Leleme le ka šomišwa ka gare ga setšhaba goba setšo go godiša kago ya naga le kwešišano ya mehuta ya ditšo. Le ge go le bjalo, dikolo tše dintši tša Afrika Borwa ga di rute maleme a gae a barutwana ba bangwe, di no ba le leleme le tee goba a mabedi ao a rutwago maemong a Leleme la Gae. Ka lebaka leo, maina a Leleme la Gae, Lelemetlaleletšo la Pele le Lelemetlaleletšo la Bobedi, a hlaloša maemo a bokgoni ao leleme le rutwago ka ona, e sego leleme la letswele (Gae) goba leo le ithutilwego (go swana le malemetlaleletšo). Mo sebakeng sa merero ya pholisi ye, tšhupetšo ye nngwe le ye nngwe ya Leleme la Gae e swanetše go kwešišwa e šupa maemo e sego leleme ka bolona.

Maemo a Leleme la Gae a neela barutwana ka bokgoni bjo bo tseneletšego bja polelo bjo bo laetšago mabokgoni a kgokagano ya motheo, le ba bangwe ao a lego bohlokwa go tša leago le mabokgoni a thutokwešišo ao a ba thušago go ithuta go kgabaganya lenaneothuto. Mo maemong a a polelo, go gatelelwa go rutwa mabokgoni a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Maemo a a thuša barutwana ka dingwalo, bokgabo, le bokgoni bjo bo tla ba kgontšhago go hlama gape, go gopola le go matlafatša kwešišo ya bona ya lefase leo ba dulago go lona. Le ge go le bjalo, tiišetšo le kabo ya meputso ya go theeletša le go bolela go thoma Mphatong wa 7 go ya godimo e ka fase ga ya go bala le go ngwala, ka gobane tsebotlhaka/litheresi ya barutwana e nyaka go godišwa ge ba dutše ba itokišetša dithuto tša go tšwela pele le tša godimo le lefase la mošomo.

Maemo a Lelemetlalelešo la Pele a gopolela gore ga se gore barutwana ba na le tsebo ya leleme leo ge ba fihla sekolong. Nepišo mo mengwageng ya mathomo ya sekolo e lebišišwe go tšwetšopele ya bokgoni bja barutwana bja go kwešiša le go bolela polelo-mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe. Mo Mephatong ya 2 le 3, barutwana ba thoma go aga bomolomo le mabokgoni a bona a go bala le go ngwala godimo ga motheo wa bomolomo/orale. Ba kgona gape go šomiša mabokgoni a bomolomo le a go bala le go ngwala ao ba šetšego ba ithutile ona ka Leleme la Gae la bona

Mo go Sehlopha sa Gare le sa Godimo, barutwana ba tšwela pele go matlafatša mabokgoni a bona a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Ka lebaka leo, kgatelelo ye ntši e bewa mo go šomišweng ga Lelemetlaleletšo la Pele ka nepo ya go tšwetšapele bokgoni bja go gopola le go fahlela. Ba swaragana gape kudu le ditšweletšwa tša dingwalo mme ba thoma go ba le tlhabollo ya bokgabo le bokgoni bja go ikgopolela ka Lelemetlaleletšo la bona.

Ka nako yeo barutwana ba fihla go Mphato wa 10, ba swanetše go ba le bokgoni bja go bolela Lelemetlaleletšo la Pele, go ya le ka mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe le mabokgoni a thutokwešišo ao a ba thušago go ithuta. Le ge go le bjalo, bonnete ke go re barutwana ba bantši go fihla gabjale ga ba kgone go kgokagana gabotse ka Lelemetlaleletšo la Pele. Tlhohlo go Mephato ya 10-12, ke go fa barutwana thekgo, le go ba fa lenaneothuto leo le ba kgontšhago go fihlelela maemo a a nyakegago a Mphato wa 12. Maemo a, a swanetše go ba ka tsela yeo barutwana ba ka kgonago go šomiša Lelemetlaleletšo la Pele la bona ka bokgoni bja maemo a godimo go ba lokišetša thuto ya go tšwela pele goba ya ka godimo goba lefase la mešomo.

Maemo a Lelemetlaleletšo la Bobedi a gopolela gore ga se gore barutwana ba na le tsebo ya leleme leo ge ba fihla sekolong. Nepišo mo mengwageng ya mathomo ya sekolo e lebišišwe go tšwetšopele ya bokgoni bja barutwana bja go kwešiša le go bolela polelo-mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe. Mo Mephatong ya 4-6, barutwana ba thoma go aga bomolomo le mabokgoni a bona a go bala le go ngwala godimo ga motheo wa bomolomo/orale. Ba kgona gape go šomiša mabokgoni a bomolomo le a go bala le go ngwala ao ba šetšego ba ithutile ona ka Leleme la Gae la bona.

Mephatong ya 7-9, barutwana ba tšwela pele go maatlafatša mabokgoni a go theeletša le go bolela mola ba dutše ba godiša mabokgoni a bona a go bala le go ngwala.

Ka nako yeo barutwana ba fihla go Mphato wa 10, ba swanetše go ba ba kgona go kgokagana ka Lelemetlaleletšo la Bobedi, go ya le ka mabokgoni a motheo a go kgokagana le ba bangwe le mabokgoni a thutokwešišo ao a ba thušago go ithuta. Le ge go le bjalo, bonnete ke go re barutwana ba bantši go fihla gabjale ga ba kgone go kgokagana gabotse ka Lelemetlaleletšo la Pele. Tlhohlo go Mephato ya 10-12, ke go fa barutwana thekgo, le go ba fa lenaneothuto leo le ba kgontšhago go fihlelela maemo a a nyakegago a Mphato wa 12. Maemo a, a swanetše go ba ka tsela yeo barutwana ba ka kgonago go šomiša Lelemetlaleletšo la Pele la bona ka bokgoni bja maemo a godimo go ba lokišetša thuto ya go tšwela pele goba ya ka godimo goba lefase la mešomo.

2.2 Maikemišetšothwii a go ithuta Maleme

Go ithuta Leleme la Bobedi go swanetše go kgontšha barutwana go:

- ba le mabokgoni a polelo ao a nyakegago go kgokagana ka nepagalo ba šeditše leleme le le šomišwago le baamogedi ba tshedimošo, morero le kamano;
- theeletša, bolela, bala/bogela le go ngwala/hlagiša polelo ka boitshepo le kgahlego. Mabokgoni le meetlo ye a bopa motheo wa go ithuta wa bophelo ka moka;
- hlatholla le go lokafatša, ka bomolomo le ka go ngwala, dikgopolo tša bona, tebelelo le maikutlo ka boitshepo gore ba tle ba kgone go ikemela le go nagana ka go fetleka;
- šomiša polelo le boikgopolelo bja bona go inyakolla le go fatišiša ka ditšo tše di fapanego le lefase le le ba dikologilego. Se se tla ba thuša go hlatholla maitemogelo le tše ba di hweditšego ka ga lefase ge ba bolela le ge ba ngwala;

- šomiša polelo go hwetša le go laola tshedimošo ya go ithuta go molokoloko wo o nabilego wa dikamano tše dingwe. Tshedimošo ya go bala le go ngwala ke bokgoni bja bohlokwa go 'tshedimošo ya mongwaga ' ka ge e bopa motheo wa go ithuta wa bophelo ka moka; le

- šomiša polelo bjalo ka setlabakelo sa go nagana ka tsinkelo le boitlhamelo; tšweletša dikakanyo tša bona go direrwa tša mehuta; go tsenelelana ka molokoloko wo o nabilego wa ditšweletšwa; go hlotla mahlakore, mehola le maatla a tswalano ao a tsupetšwego ka gare ga ditšweletšwa; le go bala ditšweletšwa go ya ka merero ye e fapanego, bjalo ka boipshino, nyakišišo le tshekaseko..

2.3. Kakaretšo ya lenaneothuto la leleme

Lenaneothuto le beakantšwe go ya ka mabokgoni le diteng tše di latelago:

Kakaretšo ya mabokgoni a polelo le diteng	
Go theeletša le go bolela	**Go bala le Go bogela**
Go theeletša **Magato a go theeletša:** • Pele ga go theeletša • Ka nako ya go theeletša o Go theeleletša kwešišo le tshedimošo ya go ikgetha o Go theeleletša go sekaseka ka tsinkelo le tekolo o Go theeleletša tsenelelano/kgokagano le ba bangwe o Go theeleletša kgahlego • Ka morago ga go theeletša	**Magato a go bala:** • Pele ga go bala • Ka nako ya go bala • Ka morago ga go bala **Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tša dingwalo/dipuku le tše e sego tša dingwalo/dipuku.** **Katološo ya go bala le go bogela ka go ikemela**
Go bolela **Magato a go bolela**: • Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya dikgopolo le tshedimošo • Go itlwaetša le go hlagiša **Diponagalo le melao ya ditšweletšwa tša kgokagano ya bomolomo/orale** • Polelo ye e sego ya semmušo le mošomo ka sehlopha • Polelo ya semmušo le go hlagiša • Go bolelela merero/dikamano tše itšego **Mebolelwana ye e šomišwago poledišanong**	**Go ngwala le go hlagiša** **Magato a go ngwala** • Go beakanya/Pele ga go ngwala • Go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla, go hlagiša **Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ka nako ya magato a go ngwala** **Mehuta ya ditšweletšwa - dibopego le diponagalo tša polelo**
Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo Dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo ya polelo di rutwa go dikamano tša mabokgoni a ka godimo le bjalo ka seripa sa lenaneo la tšwetšo pele la peakanyo ya polelo. Se se swanetše go akaretša kgetho ya mantšu, mopeleto, tlhamego ya mafoko, maswaodikga, go ngwala ditemana, poeletšo ya dibopego tša thutapolelo tše di rutilwego mo mephatong ya pejana, le go rutwa ga dibopego tša polelo tše diswa (Lebelela lenaneo la kgakollo)	

2.4 Go ruta Lelemetlaleletšo la Bobedi

Go ithuta lelemetlaleletšo gabotse, bana ba swanetše go tlwaetšwa go le šomiša leboelela ka mo go kgonegago. Barutiši ba swanetše go netefatša gore bana ba theeletša le go bala Lelemetlaleletšo go mabaka a mantši ka go latelana. Ba hloka dibaka tša go theeletša lelemetlaleletšo ba le theeleletša tshedimošo le kwešišo (mohlala, ditaba) le boipshino (mohlala, kanegelo goba koša). Sa bohlokwa gape ke gore ba nyaka dibaka tša go bala le go bogela tshedimošo ya Lelelemetlaleletšo (mohlala, tlhalošo le sethwalwa se se tšweletšago, go hwetša tshedimošo (mohlala. tlhalošo le sethalwa), go ipshina (kgatišobaka) le lerato la dingwalo (mohlala, sereto). Dinyakišišo di laetša gore tsela ye botse ya go tšwetša tlotlontšu ye e nabilego pele ke ya go bala ka go tsenelela. Le ge go le bjalo, go bohlokwa gore ditšweletšwa tša bomolomo, tša go ngwalwa le tša go bonwa di be maemong ao a swanetšego morutwana. Ge setšweletšwa se le bothata kudu, barutwana ba tla nolega mooko gomme ba ka se ithute selo. Karolo ye bohlokwa ya morutiši wa leleme ke go nyalantšha maemo a setšweletšwa le maemo a morutwana. Go kgabaganya Mephato ya 10-12,barutwana ba swanetše go theeletša le go bala ka tšwetšo pele ditšweletšwa še di nago le ditlhohlo.

Barutwana ba swanetše go šomiša Lelemetlaleletšo la bona gantši go mabaka a a fapanego. Ba nyaka dibaka tša go bolela Lelemetlaleletšo go kgokagano le ba bangwe (mohlala, ka poledišano), go tšwetšapele botlhami bja bona (mohlala, go diragatša sereto, go bapala karolo bj.bj.), go godiša mabokgoni a thutokwešišo (mohlala, go tšea karolo ka go dingangišano) le go beakanyetša lefelo la mošomo (mohlala, go tšea karolo go dipotšišotherišano). Se bohlokwa gape go Mephato ya 10-12, barutwana ba nyaka dibaka tša go ngwalela mabaka a kgokagano le ba bangwe (mohlala, lengwalo), go tšwetšapele bokgoni bja go ikgopolela (mohlala, kanegelo), go tšwetšapele mabokgoni a thutokwešišo (mohlala, taodišo ya ngangišano) le go beakanyetša lefase la mošomo (mohlala, go ngwala lengwalo la kgopelo le go ngwala boitsebišophelo bja maleba). Barutwana ba swanetše go kwešiša mabaka ao ba a ngwalelago le go tšwetša pele kwešišo ya baamogedi ba tshedimošo. Go kgabaganya sehlopha Mephato ya 10-12, barutwana ba swanetše go ngwala ka go tšwetša pele dingwalo tša ditlhohlo tše dintši. Go bohlokwa gore barutwana ba fiwe dipoelo tša bona tša go ngwala ka nako, gore ba kgone go tseba gore ba kaonafatša kae le gona bjang. Karolo ya bohlokwa ya morutiši ke go tšweletša pego ya dipoelo tša maemo a godimo, tšeo e lego motheo wa kelo.

Barutiši ba swanetše go godiša mekgwanakgwana ya go bala le ya go ngwala ya barutwana, gore ba kgone go ba babadi le bangwadi ba go ikemela ba bophelo ka moka. Mohlala, ba ka ruta bana go sekima le go sekena; ba ka botšiša dipotšišo tše di godiša mabokgoni a bana a go bala a peakanyo ya godimo; ba ka ruta barutwana magato a go ngwala; ba ka ruta temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo; ba ka neelana ka dipoelo tše di thušago barutwana go ba le tsebo ya bokgoni le bofokodi bja bona le kwešišo ya gore ba gatela pele bjang.

Barutwana ba swanetše go tseba metheo ya polelo: thutapolelo, tlotlontšu, mopeleto, le maswaodikga. Ka kakaretšo, barutiši ba tla šogana le mahlakore ao a polelo ka go kamano. Mohlala, ba ka dira gore barutwana ba lemoge sebopego le diponagalo tša tlhalošo (e ngwadilwe ka lebjale; go ka šomišwa tirwa; makopanyi a go swana le ‘ka go re’ le ‘bjale’ a ka šomišwa). Le ge go le bjalo, go na le sebaka sa go ruta thwii/ka ponagalo metheo, mohlala, ge barutwana ba dira diphošo kgafetšakgafetša ka mo lehlakoreng le le itšeng la thutapolelo, go tla ba bohlokwa go ruta se thwii le go fa barutwana sebaka sa go itlwaetša se. Go bohlokwa go gopola gore karolo ya go ruta thutapolelo ke go thekga tšhomišo ye e nepagetšego ya polelo, le gore ga e na mohola ge e rutwa bjalo ka melao yeo e sa amantšhwago.

Ge barutiši ba beakanya dithutišo tša dibeke tše pedi, ba swanetše go logagantšha mabokgoni a polelo, mmogo le metheo ya polelo. Ba swanetše go kgetha mohuta wa setšweletšwa le sererwa se se kgahlago barutwana; Go ithuta go ka fihlelelwa ge bana ba ka hlohloletšwa. Mohlala, sererwa sa taodišotlhaloši e ka ba ‘Mpho ye ke sa tšwago go e amogela’ Barutiši ba ka ruta sererwa ka go theeletša le/goba go bala, ba godiša tsebo ya polelo le tlotlontšu ye e nepagetšego ya go bolela. Mohlala, barutwana ba ka bala diathikele tše di hlagišago dikgopolo tša go fapana ka ga ‘thuto ya mahala’,gomme ba ka kgona go ngangišana ka seo. Ge barutwana ba tlwaetše polelo ye e swanetšego sererwa se, ba ka dira mošomo wa go ngwala, go swana le taodišo ya ngangišano. Se se ka tšweletša dibaka tše di

oketšegilego tša go šoma ka polelo. Barutiši ba swanetše go neelana ka dipoelo go tshepetšo ka moka le mošomo wa kelo ya maleba mafelelong.

Go Mephato ya 10-12 go bohlokwa gore:

- go be le nepišo ye kgolo ya go bala le go ngwala;
- go be le thekgo ye e tšwetšago pele kgodišo ya tlotlontšu, go hlama ditemana le mafoko le thutapolelo;
- barutwana ba šome ka mehuta ya ditšweletšwa, gomme ditšweletšwa tše di swanetše go gola/oketšega ka bothata ge di šutha go tšwa go mphato go ya go wo mongwe;
- barutwana ba itokišeditše tšhomišo ya Lelemetlaleletšo la bona bjalo ka leleme la go ithuta le go ruta
- barutwana ba itokišeditše tlhahlobo ya mafelelong a Mphato wa 12 gabotse.

Go Theeletša le go bolela

Bokgoni bja go theeletša le go bolela gabotse bo bohlokwa go tswalano ya kgokagano le ba bangwe le go ithuta ka katlego go kgabaganya lenaneothuto. Ka mošomongwana wo o nepišitšego go theeletša, barutiši ba swanetše go thuša barutwana go godiša mekgwanakgwana ye e tla ba kgontšhago go:

- kwešiša le go šomiša tshedimošo ye e hlagišitšwego ka bomolomo, mohlala, go theeletša le go bea maina go dithalwa;
- bega tshedimošo, mohlala, ka go ngwala dinoutse;
- tšea karolo ka bomolomo go kago ya tsebo, go rarolla mathata, le go hlagiša maikutlo le dikakanyo;
- kwešiša dikgopolo, dikakanyo, dikhuduego le go tšweletša bohlamo bja ba bangwe;
- mo go lego bohlokwa, go hlohla mahlakore a ba bangwe le go nyakolla ka tsela yeo mehola le ditswalano ka maatla di hlagišwago ka gona ka bomolomo.

Barutwana go Mephato ya 10-12 ba tla hlatloša mabokgoni a bona a bomolomo ao ba a hweditšego mephatong ya ka fase, gomme ba tla ba le boitshepo le boikarabelo bjo bo tseneletšego. Kwešišo ya bona ya seo se bonwago e le sa maleba e tla oketšega. Mo barutwana ba sa kgonego go tsenelelana le baboledi ba leleme, ba swanetše go itlwaetša mekgwa ya go fapana ya polelo ya semmušo le yeo e sego ya semmušo ka phapošing. Morutiši o tla swanela ke go godiša tlotlontšu le dibopego tša polelo tše di lego bohlokwa gore barutwana ba kgone go dira se. Go bolela e ka ba mothopo wa dipelaelo go baboledi ba Lelemetlaleletšo ka fao tikologo ya phapoši e swanetše go fa barutwana thekgo. Direrwa tša maleba tše di kgahlišago di ka thuša go fediša go hloka boitshepo goba kgakanego. Mekgwa ya go ruta yeo e hlohleletšago bana go tšea karolo ka go botšiša le go araba dipotšišo, gomme kahlaahlo e tla thuša go dira gore barutwana ba lokologe go mešongwana le mešomo ya semmušo ya go ngwala.

Lenaneo la go bolela/theeletša le swanetše go logagantšwa le mabokgoni a mangwe. Barutwana ba swanetše go tlwaetšwa tlotlontšu ye mpsha, dibopego le mehuta ya dingwalo pele ba ka di tšweletša. Ba swanetše go theeletša le go bala ditšweletšwa tše di šupetšago dibopego le tlotlontšu yeo ba swanetšego go e šomiša ge ba bolela le go ngwala, gape ba nyaka dibaka tša go itlwaetša.

Go Mephato ya 10-12, barutiši ba swanetše go ruta go theeletša bjalo ka mošongwana wa dikgato tše tharo:

- **Pele ga go theeletša**
- **Ka nako ya go theeletša**
- **Ka morago ga go theeletša**
- Go bolela go tšwelela ka tsela yeo e sego ya semmušo ka phapošing, mohlala, go mošomo wa sehlopha. Barutwana ba nyaka dibaka go itlwaetša dipoledišano tše e sego tša semmušo tšeo ba ka no se bego le tšona ka mo phapošing. Morutiši o swanetše go fa taelo go go bala le go hlagiša ga semmušo, mohlala, polelo ye e itokišeditšwego le yeo e sa itokišetšwago, go balela godimo, potšišotherišano, ngangišano, bj.bj. Gantši se se dirwa ka tshepetšo ya magato a mabedi;
- Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya dikgopolo le tshedimošo
- Go hlagiša: laetša temogo ya baamogedi ba tshedimošo le dikamano; tšhomišo ya dibopego tša polelo le melao ye e nepagetšego; hlagišo ye botse; tšhomišo ya dithekniki tša polelo le tšeo e sego tša polelo ka nepagalo bj.bj.

Go bala le Go bogela

Barutwana go Mphato wa 10, ba swanetše go ba babadi ba ba ikemetšego ba go ba le boitshepo ka Lelemetlaleletšo la Pele la bona, ba ikgethelele dingwalo go ithabiša. Le ge go le bjalo, se se ka se be bjalo go barutwana ka moka. Ge ngwaga o thoma, go bohlokwa, go ela kwešišo ya barutwana ya go bala le go beakanya go ruta ka tshwanelo.

Go Mephato ya 10-12, barutiši ba swanetše go ruta go bala bjalo ka mošongwana wa dikgato tše tharo:

- **Pele ga go bala**
- **Ka nako ya o bala**
- **Ka morago ga go bala**

Ditšweletšwa tše di šomišwago go bala di ka šomiswa gape bjalo ka ditšhupetšo tša go ngwala. Mohlala, barutwana ba ka bala setšweletšwa sa go ahlaahla/poledišano ka sererwa, ‘ Bjala bo tliša masetlapelo mo mothong’ - Na bo swanetše go iletšwa?’ Ba ka bala setšweletšwa ba šomiša mokgwa wa dikgato tše tharo. Mo kgatong ya go bala, ba ka sekaseka sebopego le diponagalo tša polelo tša mohuta wa setšweletšwa. Mo go thutišo ya go ngwala, ba ka ngwala setšweletšwa sa bona sa go ahlaahla/poledišano ka sererwa se se fapanego.

Go lenaneothuto le go na le ditebanyo tše tharo tša go fapana tša go bala:

Sa pele, barutwana ba tla itlwaetša go balela kwešišo le ka tsenelelo dingwalo tše kopana, go tšea dinoutse, kakaretšo le temogo ya polelo ka tsinkelo. Dingwalo tše di tšwa go mehuta ya go fapafapana ya methopo ya go bonwa le ya go ngwalwa gomme di ka akaretša tšeo di ntšhitšwego go dipadi, dikanegelo le diathikele, dipapatšo, dikerafo, dikhathuni, diswantšho goba tshwantšhetšo dikgao. Go ditšweletšwa tša go ngwalwa, barutwana ba swanetše go itlwaetša le go šomiša mabokgoni a go sekima le go sekena le go bala ka tsenelelo. Tlhokomelo ya kgethego e ka fiwa diponagalo tša polelo tša ditšweletšwa tše go tšweletša thuto ya togaganyo ya polelo. Mohlala, ge kholomo ya go fa dikeletšo e kgethelwa go bala ka tsenelelo, diaethemo tša polelo ye e logagantšwego di ka ba mathuši (nka bj.bj).

Sa bobedi, barutwana ba tla ithuta dipuku tše di kgethilwego, tše di nepišitšwego go kgahlego le bja bokgabo le setšo bja dingwalo go swana le direto, dipapadi, difilimi, dikanegelo le dikanegelokopana. Go ithuta dipuku tše di kgethilwego go dira gore barutwana ba tsenelele ka bohlamo ditšweletšwa tše bohlokwa tša bokgabo le setšo le kgahlego go utolla bonnete bja bona ka tsenelelo ye. Go ithuta dipuku tše di kgethilwego go tla ruta barutwana polelo ya go sepelelana le tikologo mareo a sethekniki ao a šomišwago go tshekatsheko ya dingwalo, mohlala, "thulaganyo" le "moanegwa" go dikanegelo goba "go tšeela kgole ka khamera" ya filimi. Polelo ya go sepelelana le tikologo e kgontšha barutwana go utolla kwešišo ya bona ya setšweletšwa ka botebo, gomme ga a ithutelwe go re a tsebje fela. Polelo ya go sepelelana le tikologo e swanetše go tswalana kudu le setšweletšwa seo se rutwago, mohlala, motho a ka kgetha kanegelo e sego sereto, go ahlaahla "thulaganyo". Go Mephato ya 10-12 barutwana ba swanetše go ithuta mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa tša dingwalo. Mohlala, morutiši a ka kgetha mehuta ya go fapana ya direto mo lebakeng la mengwaga ye mebedi (Mephato ya 10-11), dikanegelokopana go tšwa dinageng tša go fapana, dikanegelo le dipapadi tša go tšwa go dinako tša go fapana goba difilimi ka barulaganyi ba go fapana. Ka go Mphato wa 12 barutwana ba tla ithuta dipuku tše di kgethilwego tša setšhaba.

Hlokomela: Mo Mephatong ya 10-11 thuto ya filimi e ka rutwa go oketša tsebo fela. Dikolo tšeo di tšeago kgetho ye, di swanetše go neelana ka theknolotši yeo e nyakegago go ruta filimi le setšweletšwa sa go kwewa le go bonwa.

Sa boraro, barutwana ba swanetše go tšea karolo go go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tše di fapanego tša go ngwalwa le tša go bonwa. Ba swanetše go tseba gore ba ka hwetša bjang phapoši, sekolo goba makgobapuku a setšhaba le difilimi le inthanete. Barutiši ba swanetše go hlahla barutwana ka go kgetha dingwalo tša maemo a maleba tšeo di kgahlišago le go fihlelelega. Go etela bokgobapuku, dihlopha tša go bala dipuku, makgobapuku a phapoši, dikgatišobaka tšeo di neetšwego goba tšeo di ngwadišitšwego le dikuranta ka phapošing go thekga lehlakore le la lenaneo la go bala.

Go ngwala le go hlagiša

Mo mathomong a ngwaga, go bohlokwa go lekola go ngwala ga barutwana. Barutiši ba ka hwetša gore ba swanetše go swayaswaya metheo ye mengwe ya go ngwala. mohlala, sebopego sa temana, sebopego sa lefoko le maswao-dikga. Go ka ba bohlokwa go tšwela pele go fa barutwana tlhahlo le go ba tlwaetša ngwaga ka moka.

Legato la pele la go ruta koketšo ya go ngwala ke go kgetha mohuta wa setšweletšwa sa maleba. Barutiši ba swanetše go kgethela mephato yeo ba e rutago mehuta ya ditšweletšwa mo maemong a maleba a ditlhohlo. Mehuta ye mengwe ya ditšweletšwa e loketše go ngwalwa ga ditšweletšwa tše kopana, mohlala, lengwalo goba emeili. Mehuta ye mengwe ya ditšweletšwa, go swana le ditaodišo tša dikgopolo le tša ngangišano, ke tša maleba kudu ge go nyakega ditšweletšwa tše telele. Barutwana ba swanetše go ngwala mehuta ya ditšweletšwa ba di ngwalela mabaka a go fapana: tša thuto, tša boitlhamelo, kgokagano le batho ba bangwe le tša go tswalana le mošomo. Barutiši ba swanetše go netefatša gore ba akaretša mehuta ya ditšweletšwa tšeo di lego bohlokwa go dithutišo tše dingwe, mohlala, dipego tša tshedimošo, ditlhalošo, ditaodišo tša dikgopolo le tša ngangišano.

Barutiši ba swanetše go beakanya ka tsela yeo ba ka rutago mohuta wa ditšweletšwa wo ba o kgethilego. Se se tla akaretša magato a go swana le a a latelago:

- go ruta sererwa, mohlala, "O se ke wa šomiša diokobatši" go kanegelo ya dikgopolo; se se tla akaretša go ruta tlotlontšu ye mpsha yeo e swanetšego sererwa le maemo;
- go lebelela mohlala wa taodišo ya go kgodiša ka sererwa se se fapanego le go sekaseka sebopego le diponagalo tša polelo;
- go ahlaahla morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano tšeo di laetšago setaele le retšistara;.

- go ahlaahla mokgwa wo morutiši le barutwana ba tla o šomišago go lekola taodišo ya dikgopolo;
- go abelana dikgopolo le go dira dinyakišišo ka sererwa; le ke lebaka le lengwe la go godiša tlotlontšu
- go akanya taodišo le go hwetša dipoelo go tšwa go dithaka le/goba morutiši;
- go boeletša, go hlokola le go phošolla taodišo; go lekola le go phošolla thutapolelo, mopeleto le maswaodikga.

Gore barutwana ba ngwale gabotse, ba nyaka tsebo ya mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa, tlotlontšu yeo e nabilego, taolo ye botse ya thutapolelo ya Sepedi (Sesotho sa Leboa), mopeleto le maswaodikga; le kwešišo ka tsinkelo ya dipoelo tša kgonagalo tša mengwalo ya bona.

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mabokgoni a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala a ka se diragatšwe ntle le tsebo ya sebopego sa polelo le go itlwaetša go a šomiša. Barutwana ba nyaka tlotlontšu yeo e nabilego, yeo e lego ntlha ye bohlokwa ya go kgontšha motho go bolela gabotse ka lelemetlaleletšo. Tlotlontšu ye e nabilego e bohlokwa go mabokgoni ka moka a polelo, kudu go go bala le go ngwala. Tsela ye kaone ya go kaonafatša thutapolelo le go oketša tlotlontšu ya barutwana ke ya go bala kudu ka gare le ka ntle ga phapoši. Ka ge go laeditšwe ka godimo, barutiši ba swanetše go humana lefelo la go bala ka tsenelelo go lenaneo la Lelemetlaleletšo la Pele.

Thutapolelo le tlotlontšu le tšona di swanetše go rutwa, bobedi go kamano le mešongwana ka nepišo ye itšego go mahlakore a polelo. Di ka rutwa ka go kamano bjalo ka setho sa go bala dithutišo tša go bala tekatlhaologanyo, moo go nago le nepišo ye e tšeneletšego ya temana ye kopana. Tše dingwe tša dipotšišo tšeo morutiši a swanetšego go di botšiša di tla nepiša tšhomišo ya polelo go setšweletšwa. Se se fa morutiši le barutwana sebaka sa go nyakolla ka tsela yeo thutapolelo le polelo di šomišwago ka gona. Thutapolelo le tlotlontšu di ka rutwa go kamano ya go ngwala. Mohlala, ge phapoši e sekaseka mohuta wa setšweletšwa goba puku ye e balwago go itokišetša go ngwala, ba tla lebelela sebopego le diponagalo tša sona. Ge ba ahlaahla diponagalo, ba tla lebelela kgetho ya tlotlontšu le thutapolelo, ka mantšu a mangwe, retšistara yeo e šomišitšwego. Ge barutwana ba phošolla le go rulaganya mongwalo wa bona, ba swanetše ba šomiše tsebo ya bona ya thutapolelo le tlotlontšu. Morutiši o swanetše go ba fa dipoelo gore a ba thuše go tshepetšo ye.

Go swanetše go be le mešomo yeo e nepišitšego thutapolelo le tlotlontšu fela, bjalo ka karolo ya lenaneo la peakanyo gape le go araba diphošo tše di tlwaelegilego tše di lemogilwego ke morutiši. Thutapolelo e swanetše go rutwa ka maikemišetšo; tlhalošo le sebopego di swanetše go fiwa šedi. Mohlala, tirwa e šomišwa ge sedirwa se le bohlokwa kudu go feta sediri gomme o nyaka go se dira sererwa sa lefoko, goba ge mmapadi a sa tsebje, a se bohlokwa goba go se bohlokwa go mo laetša, mohlala, ‘Gauta e epilwe Gauteng’ goba ‘lebenkele le thobilwe ke ditsotsi.

Barutwana ba swanetše go hlohleletšwa go šomiša bobedi pukuntšu ya leleme le le tee le ya maleme a mabedi. Ba swanetše go hlohleletšwa go ngwala mantšu a maswa ao ba gahlanago nao ka pukung ya tlotlontšu le go swara ka hlogo mopeleto le tlhalošo ya ona. Poeletšo ya tlotlontšu le mopeleto ka sebopego sa meleko, dipotšišo tša go hlohla monagano bj.bj. e swanetše go ba gona ka mehla.

2.5 Mekgwa ya go ruta polelo

Mekgwa ya go ruta polelo ditokomaneng tše, e theilwe godimo ga ditšweletšwa, kgokagano, togaganyo le. mokgwa wa go šomiša magato.

Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa le **mokgwa wa go ruta polelo ka go e šomiša,** bobedi e laolwa ke tšhomišo le tšweletšo ya ka mehla ya ditšweletšwa.

Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa o ruta barutwana go ba le bokgoni, boitshepo le go bala ka tsinkelo, go ba bangwadi, babogedi le bahlami ba ditšweletšwa. Mokgwa wo o akaretša go theeletša, go bala, go bogela le go sekaseka ditšweletšwa gore ba kwešiše ka fao di tšweleditšwego ka gona le gore na mohola wa tšona ke ofe. Ka go tsenelela ditšweletšwa ka tsinkelo, barutwana ba godiša bokgoni bja bona bja go lekola ditšweletšwa. Ditšweletšwa tša makgonthe ke mothopo wa diteng le dikamano go mokgwa wa go ithuta polelo ka mokgwa wa kgokagano, togaganyo ya thuto le go ruta maleme. **Mokgwa wa go ruta wo o theilwego godimo ga setšweletšwa** o akaretša le go tšweletša mehutahuta ya ditšweletšwa go merero ye itšego le baamogedi ba tshedimošo. Mokgwa wo o laolwa ke kwešišo ya gore na ditšweletšwa di hlamilwe bjang.

Mokgwa wa go ruta polelo ka go e šomiša o šišinya gore ge morutwana a ithuta polelo, a tsebišwe le go utollelwa leleme leo a ithutago lona, a be le dibaka tše ntši tša go diriša goba go tšweletša leleme leo. Barutwana ba ithuta go bala ka go bala kudu le go ngwala ka go ngwala kudu.

Mokgwa wa go šomiša magato o šomišwa ge barutwana ba bala le ge ba tšweletša ditšweletšwa tša bomolomo/orale le tša go ngwalwa. Barutwana ba kgatha tema go magato a go fapana a go theeletša, go bolela, go bala le go ngwala. Ba swanetše go nagana ka baamogedi ba tshedimošo le morero ka nako ya magato a. Se se tla ba kgontšha go kgokagana le go tšweletša dikgopolo tša bona ka mokgwa wa tlwaelo. Mohlala, go ruta go ngwala ga se go lebane le se se tlogo tšweletšwa fela, empa go lebane gape le magato a go ngwala. Ka nako ya magato a go ngwala barutwana ba rutwa go tšweletša dikgopolo, go nagana ka morero le baamogedi ba tshedimošo, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletšo, go hlokola, go phošolla mošomo wa bona le go hlagiša setšweletšwa sa mafelelo seo se bolelago dikgopolo tša bona.

Mekgwa ya go ruta dingwalo

Lebaka le legolo la go bala dingwalo ka phapošing ke go godiša temogo go barutwana ya tšhomišo ye e kgethegilego ya polelo ye e hlapilego ya dingwalo, dika, dikai le mohola wa go teba go feta tše dingwe tše ba ka di balago. Mola ditšweletšwa tša dingwalo tše dintši e le tša boithabišo, kgahlego goba kutullo, bangwadi ba maikemišetšo ba hlama dipadi, dipapadi le direto ka gore ba na le dikgopolo, menagano le ditaba; metheo, ditumelo tšeo ba ratago go di abelana le babadi goba go ba utollela tšona. Tšhomišo ya bona ya polelo ka boikgopolelo ke mokgwa wo o tlaleleditšwego wa go utolla, go tiišetša le go bonagatša dikgopolo tša bona.

Go ruta dingwalo ga go bonolo, fela ga go kgonagale go di ruta ntle le ditlhathollo tša nnete tšeo di gopodišitšwego ka botlalo, le ditshwayotshwayo tša barutwana ka bobona. Ge barutwana ba ka se fiwe sebaka sa go ithuta go kwešiša ditšweletšwa tša dingwalo ka bobona, gona ba tlo ba ba se ba ithute ka botlalo Barutiši ba swanetše go fela ba fokotša ditlhathollo tša bona tša ditšweletšwa tša dingwalo, gomme ba dumelele barutwana go tšea karolo kudu ka mo go kgonegago. Tlhathollo ga e na nnete goba maaka. E nepišitše go nyakišišo ya seo se ka bago le mohola go mmadi.

Ditsela tše kaone tša go ruta dingwalo di ka akaretša dintlha tše dingwe goba ka moka tša tše di latelago:

- Leka ka gohle go bala bontši bja ditšweletšwa ka phapošing ntle le go kgaotša gore o dire mošongwana wo mongwe. Se se seke sa feta dibeke tše pedi. Go bohlokwa gore barutwana ba tsebe gore go direga eng go maemo a motheo a puku. Go tšea nako ye telele o bala setšweletšwa, go ka hlola mathata a go kwešiša mothalokanego le thulaganyo. Diphapoši tše dingwe di ka bala ditšweletšwa ntle le thušo ya mohuta woo. Seo se swanetše go hlohleletšwa. *Theto* e swanetše go rutwa, e sego *direto*. Bala tše ntši ka mo go ka kgonagalago ka phapošing, gomme o netefatše gore barutwana le bona ba ngwala direto.

- Tlhathollo ya dingwalo gabotse ke mošomo wo o lebanego le diYunibesithi, gomme barutwana mephatong ye, ga se ba swanela go ithuta tlhathollo ye e tseneletšego. Le ge go le bjalo, morero wa go ruta dingwalo ke go bontšha barutwana ka fao leleme la bona la gae le ka šomišwago ka bokgoni le boleng, bohlale, kgopolo le talente. Se se ra gore go lebeledišiša ka moo setšweletšwa se hlamilwego, se jabeditšwego, e bile se beakantšwego go hlatholla le go gatelela seo se bolelwago. Mošomo wo bjalo o ka ama go hlahloba go ba gona goba go se be gona ga tshwantšhokgopolo; mohuta wa tshwantšhokgopolo wo mongwadi a o kgethilego le gore ke go reng a kgethile wona; dibopego tša mafoko le ditemana, kalo ya direto, kgetho ya mantšu, mereo ya go tšwela pele ya setšweletšwa, tšhomišo ya sekai, modumo le mmala fao go nyakegago. Bontši bja mošomo wo bo swanetše go thewa godimo ga tšhomišo ya setšweletšwa, fela tshekatsheko ya mothalo ka mothalo wa setšweletšwa sefe goba sefe e senya boleng bja bokgoni.

- Go ngwala ga boitlhamelo go swanetše go kgomantšhwa le serutwa se sengwe le se sengwe sa setšweletšwa sa dingwalo. Mešongwana ya go ngwalwa ye e nyakago kwešišo ye e tseneletšego ya setšweletšwa se se badilwego, e tla thuša go fihlelela maemo a go itlhamela kgahlego go barutwana. Dikahlaahlo tša ka phapošing di ka ba le mohola ge barutwana ka moka ba kgatha tema. Fela dikahlaahlo tša ka phapošing tše di lebišitšwego go mešongwana ya go ngwalwa, di šoma bjalo ka morero wo o kwešišegago gomme e hola bobedi bomolomo le go ngwala.

- Sa mafelelo, go bohlokwa go laetša gore dingwalo ga se di lebane fela le dikarabo tša nnete:. Setšweletšwa ka moka se bolela se sengwe, e sego diriparipana tša sona fela; go bala setšweletšwa gabotse go akaretša setšweletšwa ka moka go tlhathollo, boitlhamelo, bowena le ditlwaetšo tša dinyakišišo.

2.6 Kabo ya nako go lenaneothuto

Lenaneothuto la lelemetlaleletšo la pele le theilwe godimo ga ngwaga wa thuto wa dibeke tše 40 ka kabo ya diiri tše 4.5 ka beke. Leleme le rutwa ka leboo la dibeke tše pedi la diiri tše senyane (9). Tšhupadipaka e swanetše go fa sebaka sa dipakana tše pedi ka tatelano ka beke, gore ba kgone go fetša mešomo yeo e okeditšwego go swana le go ngwala.

Go leboo la dibeke tše pedi kabo ya nako ye e šišinywago go mabokgoni a a fapanego a polelo ke ye e latelago:

Mabokgoni	Kabo ya Nako go ya ka Leboo la Dibeke tše Pedi (Diiri)	%
Go theeletša le Go bolela	2	25
Go bala le Go bogela: Tekatlhaologanyo le Dingwalo	3	40
Go ngwala le go Hlagiša	2	25
Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo (di logaganywa le mabokgoni a mangwe a mane (4))	1	10

Nako ye e abetšwego go ruta/go ithuta ga tlwaelo go Mephato ya 10 le 11 ke dibeke tše 36. Dibeke tše 4 di beetšwe go ngwadiša tlhahlobo. Go Mphato wa 12 go na le dibeke tše 30 tša go ruta/go ithuta ga tlwaelo le dibeke tše 10 tša go ngwala tlhahlobo.

2.7 Dinyakwa tša go ruta Lelemetlaleletšo la Bobedi bjalo ka thuto

- Morutwana yo mongwe le yo mongwe o swanetše go ba le:

  (a) Pukukgakollo ya polelo ye e kgethilwego

  (b) Kgetho ya puku go tšwa go kanegelokopana/ theto/ padi ye kopana/ papadi ye kopana

  (c) Pukuntšu ye e neelanago gape ka tshedimošo le tlhahlo ya tšhomišo ya polelo; ge go kgonagala, barutwana ba swanetše go ba le pukuntšu ya maleme a mabedi (mohlala, Sepedi/English).

  (d) Go fihlelela dipuku tša go bala ka phapošing, sekolong le/goba bokgobapuku bja setšhaba bja go bala ka tsenelelo.

- Morutiši o swanetše go ba le:

  (a) Pholisi ya Setatamente sa Lenaneothuto le Kelo

  (b) Language in Education Policy (LiEP)

  (c) Pukukgakollo ya polelo ya go šomišwa ke barutwana le dipukukgakollo tše dingwe tša go šoma bjalo ka methopo go tlaleletša setšweletšwa se se dumeletšwego.

  (d) Kgetho ya dipuku tša go swana le tša baithuti go tšwa go kanegelokopana/ theto/ padi ye kopana/ papadi ye kopana

  (e) Dipukuntšu, bobedi tša go šomiša leleme le tee le maleme a mabedi, le pukuntšu ya thesorase

  (f) Pukukgakollo ya polelo ya go tlaleletša

  (g) Dimatheriele tša mediya: Mehuta ya dikuranta tša go fapana, dikgatišobaka, diproutšhara le maphephetsebiši

  (h) Go fihlelela dipuku tša go bala ka phapošing, sekolong le/goba bokgobapuku bja setšhaba bja go bala ka tsenelelo.

KAROLO YA 3: DITENG LE DIPEAKANYO TŠA GO RUTA MABOKGONI A LELEME

Karolo ye e arotšwe ka diripa tše PEDI, Kakaretšo ya Mabokgoni, Diteng le Mekgwanakgwana ka go lenaneothuto la Maleme le Dipeakanyo tša go Ruta.

3.1 GO THEELETŠA LE GO BOLELA

Mabokgoni a Go theeletša le Go bolela a a fapana fela a šomišana mmogo. Mabokgoni a, bobedi bja ona a šomišwa ka phapošing ka go se kgaotšwe ka tsela yeo e sego ya semmušo, ka ge barutwana ba amogela le go ahlaahla tshedimošo. Mehuta ye e kgethegilego ya Go theeletša le Go bolela ga semmušo, mohlala, ngangišano, e nyaka ditaelo tše di nepišitšwego**.** Go theeletša le Go bolela ga semmušo le go go sego ga semmušo go logagantšwe le go bala, go ngwala le go itlwaetša polelo, gomme go bolela go ka fa setšweletšwa sa go ngwalwa sebopego sa bomolomo/orale (mohlala, Go bala ka go hlaboša lentšu).

GO THEELETŠA

Go ruta go theeletša gantši e tla akaretša go šoma ka dielemente tša magato a go theeletša. Wo ke mošongwana wa magato a mararo ao a bontšhago mekgwanakgwana ya go ikemela ya go theeletša le go hlatholla polelo le mehuta ye mengwe ya dibopego tša go theeletšwa. Ga se magato ka moka a tshepetšo ya go theeletšwa ao a tla šomišwago mo tiragalong ye nngwe le ye nngwe. Mohlala, ge barutwana ba theeleditše tlhalošo ye e rekhotilwego, ba tla swanelwa ke go dira mošongwana wa **pele ga go theeletša** woo o ba phafošago gore go na le tlhokego ya go bala ka maikemišetšo a go nepiša go theeletša gomme se se tla ba thuša go dira nyalantšho le maitemogelo a bona. Mešongwana ya **nako ya go theeletša** e tla ba thuša go gopola dintlha ka botlalo le go lekola molaetša. Legato la **ka morago ga go theeletša** le dira gore barutwana ba fe dikarabo mabapi le se ba se kwelego dikahlaahlong.

Mešongwana ya go itlwaetša ya tekatlhaologanyo ya go theeletšwa le kelo e fa dibaka tša go ruta barutwana go theeletša.

Magato a go theeletša

Pele ga go theeletša ke matsenyagae a barutwana go maemo a go theeletša. Legato le le tsošološa tsebo yeo barutwana ba nago nayo ka ga sererwa, gomme la ba lokišetša go theeletša.

- Tsošološa tsebo ye ba nago le yona pele ga go theeletša
- Akanya go re e ka ba setšweletšwa se bolela ka eng go tšwa go hlogo
- Swaragana le tlotlontšu ye nngwe le ye nngwe ye bohlokwa yeo barutwana ba sego ba e tlwaela.
- Morutiši a ka hlama potšišo ya go amana le pele ga go bala a nepiša šedi goba tlhokomelo ya barutwana
- Barutwana ba dule ba fahlogile ba itokišitše ka sebele, mohlala, ba be le phensele le puku yeo ba tla ngwalelago dinoutse go yona.

Ka nako ya go theeletša barutwana ba theeleletša merero ye e fapanego:

(Hlokomela gore ke tlwaetšo ye botse gore barutwana ba theeletše setšweletšwa makga a mmalwa, ba nepiša lehlakore le le fapanego nako le nako.)

Go theeleletša tshedimošo ya go ikgetha

- Nyakišiša tlhalošo - lemoga dikgopolokgolo le dikgopolotlaleletšo
- Lekola leboelela kwešišo ya molaetša ka go dira dikgokagano, go dira le go kgonthišiša dikakanyo, go dira dithumo ka dintlha tše di filwego, go lekola, le go gopodišiša.Dira dinoutse tša go kwešišega; ka go ngwala kakaretšo, mmepe, hlopha, notla, anega gape, o hlaloše seo se boletšwego,
- Lemoga hlagišo ya seboledi ya tšhomišo ya polelo ya mmele.le dithuši tše dingwe tša go bonwa

Go theeleletša go sekaseka ka tsinkelo le tekolo

- Laetša phapano gare ga dintlha le dikakanyo
- Hlatholla le go lekola segalo sa molaetša
- Lemoga le go hlatholla polelo ye e šomišitšwego ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša
- Araba setšweletšwa ka tsinkelo.

Go theeleletša tsenelelano/kgokagano le ba bangwe

- Šomiša melao ya go šielana mo poledišanong goba mo mošomong wa sehlopha
- Botšiša dipotšišo go swarelela kgokagano
- Iphetolele go polelo, polelo ya dika, kopantšhomahlo le polelo ya mmele
- Laetša kgahlego le šedi ka mokgwa wa maleba ka go šomiša sefahlego, leemo le tirišo ya ditho tša mmele, bj.bj
- Diriša melao ye e nepagetšego ya go laetša botho le go hlompha ba bangwe

Go theeleletša kgahlego

- Iphetolela go boleng bja bokgabo bja setšweletšwa sa bomolomo, mohlala, mošito, lebelo, mohola wa modumo, tshwantšhokgopolo, polelo ya dika tše di nyalanago le setšweletšwa

Ka morago ga go theeletša latišiša maitemogelo a go theeletša. Barutwana ba

- araba dipotšišo;
- swayaswaya dinoutse;
- akaretša;
- fetišetša tshedimošo go tšwa go bomolomo go ya go mokgwa wa go ngwalwa, mohlala, ba šomiša tshedimošo go šupetša sethalwa;
- tlemaganya tshedimošo ye mpsha le yeo ba šetšego ba e tseba;
- dira dithumo; lekola; fa kakanyo ya gagwe; araba ka tsinkelo.

GO BOLELA

Go ruta go bolela e swanetše go hlokomela mehutahuta ye e nabilego ya maemo a go bolela a semmušo le ao a sego a semmušo, go tšwa go poledišano ya ka mehla go ya go ngangišano le tlhagišo ya semmušo ya tše di nyakišitšwego. Go bolela gabotse, ka thelelo, ka kgohlagano, ka boitshepo le ka nepagalo go swanetše go ba maikemišetšo a go ruta go bolela.

Magato a go bolela le mekgwanakgwana

Tshepetšo ya go bolela e bopilwe ka magato a a latelago:

- Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya dikgopolo le tshedimošo
- Go itlwaetša le go hlagiša: go laetša temogo ya baamogedi ba tshedimošo, morero le kamano; a šomiša dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ka nepagalo; hlagišo ye botse, a šomiša dithekniki tša maleba tša go bolela le tša go se bolele go swana le diswantšho/dithalwa

Polelo ye e sego ya semmušo **le mo**šomo **wa sehlopha (**lebelela “Diponagalo le melao ya kgokagano ya bomolomo/orale” ka fase)

Polelo ya semmušo le go hlagiša

Magato a tshepetšo ya polelo ya semmušo gantši a akaretša 1) Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya le 2) go itlwaetša le go hlagiša. Mekgwa ya go itlwaetša le go hlagiša ga semmušo go ka akaretša go fetolelwa ga ditšweletšwa go tša go ngwalwa.

Go beakanya, go nyakišiša le go rulaganya

Barutwana ba swanetše go laetša mabokgoni a go beakanya, go nyakišiša le go rulaganyetša go hlagiša ka bomolomo. Ba

- šomiša methopo le dipukukgakollo go hwetša tshedimošo le go kgetha tshedimošo;
- dira dinoutse le dikakaretšo go tšwa methopong ya maleba ye e fapanego;
- akaretša dintlha tša mehutahuta le mehlala go ya ka dinyakwa tša mošomo;
- šomiša matseno le mafelelo ka bokgwari, mohlala, ka go diriša ditsopolwa tša dingwalo, methopokgakollo ya semolao, dianektote;
- godiša dikgopolo le ngangišano: beakanya dintlha, mehlala, bj.bj. ka tatelano; efa mehuta ya bohlatse bjo bo nepagetšego, mohlala. dipalopalo, bopaki, mabaka a go ikgetha;
- šomiša didirišwa, dithuši tša go theeletšwa le/goba tša go bonwa go hlatloša nepagalo ya hlagišo ya maleba.

Go itlwaetša le Go hlagiša

Barutwana ba laetša mabokgoni a go itlwaetša le a go hlagiša ka bomolomo. Ba

- Šomiša mekgwa ya maleba ya go bolela le batho (hlokomela ka tsela yeo ba bitšwago ka gona go ya ka maemo a bona)

- Laetša temogo ya baamogedi ba tshedimošo: makgethepolelo, poeletšo, go khutšaLaetša temogo ya maemo: polelo ya semmušo le ye e sego ya semmušo goba polelo ya sethaka Tšweletša le go thekga kakanyo ya mong go dikahlaahlo le ditherišano

- Šomiša dibopego tša polelo le melao ya maleba Šomiša dithekniki tše di nepagetšego tša bomolomo le tše e sego tša bomolomo go swana le diswantšho le dithalwa setu go gatelela tlhalošo, mohlala, segalo, tšweletšo ya lentšu / phetošontšu, bolumo/kwagatšo, lebelo, pharafreisa/go bega taba ka mantšu a gago, kopantšhomahlo, polelo ya go šomiša sefahlego, dika le mmele

- Bolela ka segalo le pitšo ya mantšu ya maleba, ya go kwagala, ye e bopetšwego go laetša tlhalošo

Diponagalo le melao ya ditšweletšwa tša kgokagano ya bomolomo

1. Polelo ye e sego ya semmušo le mošomo ka sehlopha

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	Mohola	Diponagalo
Dikahlaahlo tše e sego tša semmušo / poledišano / mošomo wa sehlopha/go diragatša/potšišotherišano Lebelela: Mebolelwana ye e šomišitšwego go poledišano ya Sepedi-Lenaneo la methopo ka fase	Go abelana dikgopolo, dikakanyo le dintlhatebelelo le dihlopha ka noši	• Thoma le go swarelela poledišanong • Šomiša melao ya go šielana ka polelo • Tlatša dikgoba le go hlohleletša seboledi • Efa hlathollo mo go hlokegago • Efa, le go šireletša kakanyo; rerišana ka boemo • Abelana ka dikgopolo le maitemogelo • Botšiša le go araba dipotšišo go swarelela kgokagano • Hlatloša maikemišetšo a go šoma ka sehlopha ka go tšea karolo ya boetapele le dikarolo tše dingwe • Iphetolela go polelo, polelo ya dika tša mmele, kopantšhomahlo le polelo ya mmele • Laetša kgahlego le šedi ka nepagalo ka go šomiša sefahlego, leemo le polelo ya dika tša mmele
Go balela godimo ga go se itokišetšwe	Go abelana setšweletšwa sa go ngwalwa	• Bala ka thelelo le šedi go ya ka morero le mošongwana • Bitša/ hlaboša mantšu ntle le go fetoša tlhalošo

2. Polelo ya semmušo le go hlagiša

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	Mohola	Diponagalo
Polelo ya go itokišetšwa ya direrwa tše di tlwaelegilego Mohuta wo o tla laetša bohlatse bja nyakišišo le thulaganyo goba peakanyo	Mehuta: go ruta / hlohleletša / abelana le go šireletša ntlhatebelelo goba kakanyo Pego ya bomolomo; tshwayotshwayo	• Dira dinyakišišo • Beakanya metheriele ka kgohlagano. Kgetha le go hlabolla dikgopolokgolo gomme a thekge ka mehlala • Šomiša tlhamego ya maleba, tlotlontšu, polelo le melao • Šomiša makgethepolelo, go khutša le poeletšo • Šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo le polelo ya dika tša mmele • Šomiša matseno le mafelelo ka bokgwari • Šomiša setaele le retšistara tša maleba • Akaretša ditšweletšwa tša maleba tša go bonwa le tša go kwewa ebile di bonwa; mohlala, diphoustara, ditšhate; dithuši,,diswantšho, bj bj
Go balela godimo ga go itokišetšwa	Go abelana setšweletšwa sa go ngwalwa ke mong goba yo mongwe; go thabiša	• Bala ka thelelo le šedi go ya ka morero le mošongwana • Bitša/ hlaboša mantšu ntle le go fetoša tlhalošo • Laetša tlhalošo ya mantšu ka go šomiša segalo, tšweletšontšu, lebelo, kopantšhomahlo, leemo la mmele le polelo ya dika tša mmele

Lebelela ditshwayotshwayo tša kakaretšo tše di dirilwego mo go peakanyo le mo go go hlagiša ka godimo.

3. Go bolelela merero/dikamano tše itšego

Go bolela/ mohuta wa setšweletšwa sa bomolomo	Mohola	Diponagalo
Go fa ditšhupetšo	Go botša motho gore a ka fihla bjang lefelong le lengwe	• Gantši šomiša modirišotaelo • Šomiša mafoko a makopana a go kwešišega • Šomiša tateleno ka tshwanelo • Bolela ka tšhupetšo ye e itšego • Laetša monabo/bokgole bjo bo akantšwego bja maleba • Efa tshedimošo ka maswao ao a lego tseleng
Go fa Ditaelo	Go hlatholla ka fao sedirišwa goba setlabakelo se ka šomišwago ka gona, go apea dijo, go lokiša tše di senyegegilego, bj bj	• Hlatholla ka fao sedirišwa goba setlabakelo se šomišwago ka gona, goba ka tsela yeo o ka dirago se sengwe • Hlaloša ditlabakelo tše di nyakegago • Efa ditaelo tša go kwešišega, tša nnete gape tša tatelano ya maleba • Šomiša tlotlontšu, mebolelwana goba polelo ya sethekniki ye e nepagetšego

Mebolelwana ye e šomišwago poledišanong - Lenaneokgakollo

GO KGOPELA TUMELELO/ **GO DIRA KGOPELO** • Nka …..? • Go ka kgonega ge nka..? • Go lokile ge ….? • Go tla loka ge…? • Na o a belaela ge ke …? • Hle ntumelele ke … • Na o ka dumela go …?	**GO TSENA GANONG** • Ntshwarele, nka...? • Tshwarelo, na o nagana gore nka...? • Ntshwarele, o tseba...? • Ga ke go kwe, na o ka nthuša? (semmušo)
GO THUŠA • Na nka go thuša? • Na o nyaka se sengwe? • Na o hloka thušo? • Nka go thuša ka eng lehono?	**GO KGOPELA THUŠO** • Na o ka nthuša ka…..? • Na o be o ka nthuša go…..? • Ke hloka thušo ka … • Hle nthuše … (semmušo) • Hle nkadime diatla ka …
GO KGOPELA TSHWARELO • Nxanxae • Ke maswabi ka…. • Ke a itshola…… • Hle ntshwarele ge … • Ke kgopela tshwarelo ka … • Ntshwarele.	**GO BELAELA/NGONGOREGA** • Ke maswabi go bolela se,fela... • Ke maswabi ka go go tshwenya, fela... • Mohlomongwe o lebetše go... • Ke nagana gore o ka ba o lebetše go... • Ntshwarele ge e le gore ke tšwile tseleng fela... • Go swanetše go bile le phošo ka... • O se ke wa nkatela mantšu ka ganong, fela...
GO FA KELETŠO • Ga ke bone o swanetše go …….. • O swanetše go….. • Ga se wa swanela go……... • Ge nkabe ke le wena, ke be ke tla ……. • Ge nkabe ke le maemong a gago, ke be ke tla … • Go kaone o …. • O se ke wa……. • Se sengwe le se sengwe se o ka se dirago, o se ke…….	**GO KGETHA SE SE KAONE** • Na o ka rata go …. • Nka upša…… • Nkane re sa...? • Ee, nka upša …….. o e bona bjang? • O bona nke re swanetše go dira eng? • Ge nkabe e le nna ke tšeago sephetho, • ke be ke tla … • Ke nagana gore re swanetše go ….
GO AKANYA • Nka re o loketše go... • E ka nyaka … • A ka ba a... • Go bonagala nke... • Mohlomongwe o nyaka… • Mohlomongwe ba nyaka go... • Gabotsebotse ga ke tsebe,fela ke nagana gore … • Ga ke na nnete, fela ke nagana …	**GO FA TSHEDIMOŠO YA GO AKANYWA** • E ka no ba ba …. • Ke ba bantšintši • Ke naganela gore ke ba ba ….. • E nyakile go swana le … • Ke mohuta wa … • Ba nyakile go ….. • Gabotsebotse ga ke tsebe,fela ke nagana gore … • Ga ke na nnete, fela ke nagana …

GO LAELANA	GO ITEKOLA
Maeto a matelele, maikhutšo, go bethwa ke phefo • E ba le leeto le lebotse. • Ipshine ka maikhutšo. • O sepele gabotse. • Ipshine ! • E ba le nako ye botse kua (lefelo la go swana le restoranteng) • E ba le nako ye botse ka (leina la toropo) **DITUMEDIŠO KA MORAGO GA LEETO** • Na maikhutšo a gago a be a le bjang kua…? • Na o ipshinne kua? (lefelo)? • Leeto la gago le bile bjang?	• Ye e šomile gabotse / e bile le botswerere ka gore…. • Ke dirile se gabotse ka gore…. • Nkabe ke šomile gabotse ge nkabe ke ile ka... • Se se ka kaonafatšwa ka go…. • Tšwelopele e a bonala/ ga e bonale ka gore … • Se se a tšwelela ka gore …

Botelele bjo bo šišintšwego bja ditšweletšwa tše di tlogo šomišetšwa tekatlhaologanyo ya go theeletšwa

Ditšweletšwa	Mphato	Botelele bja setšweletšwa
• Ditšweletšwa tša bomolomo, tša go bonwa, tša go theeletšwa di bonwa le tša mekgwantši tša go tšwa go mediya wa bohle/ setšhaba • Ditšweletšwa tša go theeletšwa (Mephato ya 10 le 11 setsopolwa sa tekatlhaologanyo ya go theeletšwa botelele bja metsotso ye mebedi mola ka go Mphato wa 12 se tla theeletšwa botelele bja metsotso ye meraro) • Ditšweletšwa tša botlhami • Ditšweletšwa tša kgakollo le tša tshedimošo • Ditšweletšwa tša koketšatsebo • Ditšweletšwa tša go theeletšwa ebile di bonwa (difilimi, mananeo a thelebišene, mananeo le ditokumethari/taetšo ya ditiragalo tša nnete, dipontšho tša diselaete, tša go gatišwa, mananeo a seyalemoya/radio, dinepe, le dibideo tša mmino).	10	Mantšu a 100 / motsotso wo o ka bago o 1
	11	Mantšu a 150 / metsotso ye e ka bago ye 1½
	12	Mantšu a 200 / metsotso ye e ka bago ye 2

Nako ye e šišintšwego ya kgokagano ya bomolomo

Ditšweletšwa	Nako Mephato ya 10 - 12
Dipoledišano le dikahlaahlo tša sehlopha	Metsotso ye 10 - 30 ya sehlopha/mphato
Dipoledišano	Metsotso ye 2-3 ya bobedi/phere / Metsotso ye 4-5 ya sehlopha
Ditšhupetšo le ditaelo	Metsotso ye 1 - 2
Dipotšišotherišano	Metsotso ye 3 - 5 ya sehlopha
Go bala ga go itokišetšwa	Metsotso ye 1 - 2
Dipolelo tša go itokišetšwa, pego, tshwayatshwayo	Metsotso ye 1 - 2
Kanegelo, go anega ditiragalo	Go fihla go metsotso ye 3
Kopano le tshepedišo ya yona	Metsotso ye e ka bago 8 - 10 ya sehlopha
Kgokagano ya tšatši ka tšatši ya bomolomo, mohlala, go kgopela thušo, go kgopela tshwarelo, bj.bj. **Lebelela mebolelwana ye e šomišwago dipoledišanong – Lenaneokgakollo**	Metsotso ye 1 - 2

3.2 GO BALA LE GO BOGELA

Go bala le Go bogela go kopanya dielemente tše pedi: 1) go ithuta le go diriša mekgwanakgwana ya go hwetša tlhalošo le go kwešiša setšweletšwa 2) go ithuta le go diriša tsebo ya diponagalo tša setšweletšwa. Dikarolo tše pedi tše di swanetše go ba gona ditaelong tša go bala/ lebelela ditšweletšwa tša dingwalo le tše e sego tša dingwalo.

Diteng tša go bala le Go bogela di beakantšwe ka: 1) go balela kwešišo 2) go bala dipuku tša ka sekolong (dingwalo) le 3) go bala ga go ikemela go go katološitšwego.

Magato a go bala

Taelo ya go bala e šoma ka dielemente tša magato a go bala. Ye ke tiragalo ya magato a mararo a a bontšhago mekgwanakgwana ya go ikemela ya go bala gore o kwešiše le tlhalošo ya polelo go setšweletšwa. Ga se magato ka moka ao a tla šomišwago mo mabakeng ka moka. Mohlala, ge barutwana ba bala setšweletšwa goba puku ye ba sa e tsebego, ba tla swanela ke go dira mošongwana wa **pele ga go bala** wo o ba thušago go bona diponagalo tša mohuta woo wa setšweletšwa, ya ba thuša gape le go e tswalanya le maitemogelo a bona. Mešongwana ya **go bala** e tla ba thuša go sekaseka sebopego sa yona le diponagalo tša polelo ka botlalo. Barutwana ba ka fiwa mošomo wa go ngwala setšweletšwa sa bona ka **morago ga go bala.**

Pele ga go bala go ruta barutwana go setšweletšwa. Go tsoša dikamano le tsebo ye e fetilego.

- Go sekima le go sekena diponagalo tša setšweletšwa: leina la puku, dihlogo, dihlogwana, mantšu a go ngwalwa ka godimo goba ka fase go hlaloša seswantšho setšweletšweng, diswantšho, dikerafo, dipapetla, dithalwa, mongwalo wo mokoto, mongwalo wa moseka/italiki, go nomora, mebepe, seka goba seswantšhwana sa go emela kgopolo ye bohlokwa, ditlhahli/ditšhupetšo tša khomphuthara, go nyaka mantšu a bohlokwa.
- Go sekima le go sekena diripa tša puku; mohlala, leina la puku, diteng, dikgaolo, tlhalošontšu, mametletšo, bj.bj
- Go akanya o šomiša tshedimošo ye e hweditšwego go tšwa go go sekima le go go sekena
- Šoma ka le tlotlontšu ye nngwe le ye nngwe ye bohlokwa ye barutwana ba ka no se e tsebego

Ka *nako ya go bala* go akaretša go kwešiša setšweletšwa le go hlokomela diponagalo tša polelo.

- Go tšweletša kwešišo ya setšweletšwa ka maikemišetšo le mafolofolo
- Go hwetša tlhalošo ya mantšu le diswantšho tša go se tlwaelege ka go šomiša mantšu ao a lego lefokong leo le ditšhupo tše di lego dikamanong.
- Go šomiša mekgwanakgwana ya kwešišo: go dira dikgokagano, go hlokomela kwešišo, go lekanyetša lebelo la go bala le boima bja setšweletšwa, go bala gape mo go hlokegago, go lebelela pele ka setšweletšweng go nyaka tshedimošo ye e ka thušago, go botšiša le go araba dipotšišo (go tloga go tša maemo a fase go ya go a godimo), šomiša tshwantšhokakanyo, go tšea sephetho go ya ka dintlha tšeo di filwego, go balela dikgopolokgolo, go hlokomela kgetho ya mantšu le dibopego tša polelo, go lemoga mohuta wa setšweletšwa ka sebopego le diponagalo tša polelo ya sona.
- Go dira dinoutse goba go akaretša dikgopolokgolo le dikgopolotlaleletšo.

Ka morago ga go bala go kgontšha barutwana go lebelela le go araba setšweletšwa ka moka:

- Go araba dipotšišo tša setšweletšwa go tloga go dipotšišo tša maemo a fase go ya go tša maemo a godimo
- Go bapetša le go fapantšha; go tlemaganya
- Go lekola, go tšea sephetho le go hlagiša kgopolo ya gago
- Go ngwalolla pukwana ka go šomiša mantšu a mongwalo a bona (mo go hlokegago)

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tša dingwalo le tše e sego tša dingwalo

Ka nako ya go bala mekgwanakgwana ye e latelago e swanetše go šomišwa

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tša go ngwolwa tše kopana tsa go ngwalwa mo maemong a lentšu.

- Barutwana ba šomiša mekgwanakgwana ya go fapana go kwešiša tlhalošo ya ditšweletšwa.
- Ba oketša tlotlontšu ka go šomiša mabokgoni a bona a go hlatholla mantšu go ya ka mo a dirišitšwego le go tšweletšwa ka gona.
- Šomiša dipukuntšu, dithesorase le dipukukgakollo tše dingwe go hwetša tlhalošo, mopeleto, tlhabošontšu, dinoko le diripa tša polelo tša mantšu a go se tlwaelege
- Lemoga tlhalošo ya dihlogontšu tša go tlwaelega (mohlala, *mo-, me-*, le-, ma-, se-, di-) le meselana ya go tlwaelega (mohlala, -ile).
- Hwetša tlhalošo ya mantšu le tswalano ya ona le mantšu a go nyalelana a go šomiša medu, meselana le dihlogo tša go swana
- Šomiša dikamano tša setšweletšwa (mohlala, go-ditlhalošo tša mafoko), ditlhahli/maswao a polelo (mohlala, fegelwana, ditsebjana) le maswao a dithalwa (go ngwala ka bokoto) go lemoga tlhalošo ya mantšu a go se tlwaelege
- Lemoga kwešišo ya dikafoko tša go tlwaelega, diema le polelo ya dika, mohlala.go swa nko
- Lemoga phapano gare ga tlhalošo ya ntšu ka ntšu le ya seka
- Lekola ka fao mantšu a go tšwa go ditšo tše dingwe a huetšago setšweletšwa (mohlala, mantšu a Seafrikanse le a English, polelo ya mmileng, dimmotwana, mareo a semorafe).
- Lemoga phapano gare ga mantšu a go hlakahlakana: ditumatshwano, mahlalošagotee (mohlala, kganya = matepe/go phadima, nkwe= ntheeletše/phoofolo*)*
- Lemoga mohlwaela wo o nabilego wa dikhutsofatšo le diakronimi tša mehutahuta
- Šomiša tsebo ya thutapolelo go kwešiša tlhalošo. Lebelela dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo - Lenaneo la tšhupetšo ka fase (3.4)

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tša go ngwolwa tše kopana mo maemong a lefoko le a temana.

- Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya thutapolelo go kwešiša tlhamo ya mafoko le thulaganyo ya ditšweletšwa.
- Go ithuta setšweletšwa maemong a go tšweletša sebaka sa togaganyo ya go ruta dibopego tša polelo
- Lemoga, hlatholla le go sekaseka tlhalošo le mešomo ya dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo go ditšweletšwa. Lebelela dibopego tša polelo le melao ya tšhomišo - Lenaneo la tšhupetšo ka fase.(3.4)
- Sekaseka sebopego sa ditšweletšwa seo se šomišeditšwego go merero ye e fapanego (mohlala, tlhathollo, tlhalošo, lebaka le phetho) go kgabaganya lenaneothuto le tswalano ya tšona le mantšu a phetolelo/a dika/ šupetša/ makopanyi, (mohlala, ka lehlakoreng le lengwe, sa pele, ka lebaka la gore). Lebelela Go ngwala le Go hlagiša ga mehuta ya maleba ya mehuta ya ditšweletšwa..

Go bala ka tsenelelo o balela KWEŠIŠO ditšweletšwa tša go ngwolwa tše kopana mo maemong a setšweletšwa ka moka.

Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya dipuku le ditšweletšwa tša semmušo go kwešiša tlhalošo, maikemišetšo le kamego ya setšweletšwa ka moka.

- Nyalantšha setšweletšwa le boitemogelo bja bona
- Lemoga setšweleŝwa le morero wa sona, mohlala, phenkgišano ye e nyakago go goketša
- Lemoga le go hlatholla maikutlo le maikemišetšo a mongwadi
- Sekaseka dikarolo tša dingwalo goba dingwalo ka moka gore go fihlelelwe sephetho
- Dira dithumo, go bopa kgopolo ya gago le go e netefatša
- Lekola mohola wa setšweletšwa go ya ka morero wa sona.
- Go bapetša le go fapantšha ditšweletšwa

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa tša go ngwolwa tše kopana GO AKARETŠA LE DINOUTSE.

Barutwana ba šomiša kwešišo ya bona ya diponagalo tša ditšweletšwa go akaretša setšweletšwa. Lebelela mekgwa-nakgwana ya go bala ka godimo.

- Go sekima le go sekena dikgopolokgolo le morero
- Go aroganya dikgopolokgolo go dikgopolotlaleletšo
- Go akaretša dikgopolokgolo (di ngwale ka mantšu a gago)
- Laetša tatelano ya mafoko le tšhomišo ya makopanyi le dikgokaganyi go di nyalalantšha ka go setšweletšwa

Go bala ka tsenelelo ditšweletšwa ***tša go ngwolwa tše kopana o balela TEMOGO YA TŠHOMIŠO YA POLELO KA TSINKELO*.**

Barutwana ba šomiša kwešišo ya bona ya ka fao polelo e ka hlolago le go swarelela maatla a ditswalano gare ga mohlagiši wa setšweletšwa le mmadi. Ba sekaseka ntlhatebelelo yeo setšweletšwa se ngwadilwego go tšwa go yona.

- Laetša, sekaseka o be o lekole polelo ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša
- Laetša, sekaseka o be o lekole polelo ya go sekamela ka lehlakoreng le tee le ya kgethologanyo, le ya go bona dilo ka leihlo le tee
- Laetša, sekaseka o be o lekole dikakanyo le go hlaloša khuetšo ya tšona
- Šupa, sekaseka o be o lekola tlhalošo ya pepeneneng le ya go iphihla
- Laetša, sekaseka o be o lekole tlhalošo ya ntšu ka ntšu le ya seka
- Šišinya mohola wa go tlogela goba go akaretša tshedimošo
- Lemoga ntlhatebelelo ya mongwadi/mohlagiši

Go bala ka tsenelelo DITŠWELETŠWA TŠA MAHLAKORENTŠI A DIKGOKAGANO LE TŠA GO BONWA

(Ditšweletšwa tša mekgwantši di šomiša ditšweletšwa tša go bonwa le go ngwalwa setšweletšweng se tee mohlala, dipapatšo, dikhathune. Ba ka kopanya se le polelo ye e bolelwago le tirišo ya ditho tša mmele)

Barutwana ba šomiša tsebo ya bona ya diswantšho le dielemente tša go bonwa go kwešiša gore di thekga bjang mekgwantši ka go ngwala. Barutwana ba diriša tlotlontšu ya go sekaseka ya thuto ya filimi go ithuta le go kwešiša le go kgahlwa ke dielemente tša ditšweletšwa tša go bonwa le mohola wa tšona.

- Laetša, sekaseka le go lekola mokgwa wo dielemente tša go bonwa di logagantšhwago le ditšweletšwa tša go ngwalwa go dingwalo tša mekgwantši ya phetošo, mohlala, tlhamego, dithalwa, tshedimošo ya kerafo.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola le molaetša wa ditšweletšwa tša go bonwa go hwetša tshedimošo, mohlala, dikerafo, ditokumenthari/mananeo a tshedimošo a go rekhotwa, ditšhate le mebepe.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša le mohola wa dielemente tša go bonwa tša dipapatšo le tswalano gare ga dielemente tša go ngwalwa le tša go bonwa.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola le molaetša go ditšweletšwa tša go bonwa tše di bontšhago ditswalano, mohlala, mmepe wa monagano, dithalwa, mebepe, dipeakanyo.
- Laetša, sekaseka le go lekola mohola, boleng bja bobotse le tlhamo ya ditšweletšwa tša go bonwa tše di hloletšwego manaka a kgahliša, mohlala, dinepe, filimi, tlhamo ya dielemente.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša wa ditšweletšwa tša go bonwa tše di diretšwego go ipshina le go ithabiša, mohlala, filimi, dikhathuni, divideo tša mmino, dithalwa tša metlae.
- Laetša, sekaseka le go lekola molaetša le mohola wa ditšweletšwa tša go bonwa tša go thekga go bolela, mohlala, dithalwa, diphoustara, projektara ya data.

- (Go tlaleletša thutofilimi) Laetša**,** kwešiša, sekaseka le go lekola tswalano gare ga medumo, polelo, ditiro, le dielemente tša go bonwa go filimi le mehuta ye mengwe ya go kwewa le go bonwa.

Go bala ka tsenelelo o tsepeletše GO ITHUTA DINGWALO KA MOKGWA WA SEMMUŠO

Barutwana ba a bala, ba lekola, ba ba ba araba boleng bja bo botse bja dingwalo. Ba šomiša polelo ye ba e šomišago ge ba ithuta dingwalo go kwešiša le go kgahlwa ke dielemente tša tšona. Ngwaga wo mongwe le wo mongwe go kgethwa ditšweletšwa tše pedi go tšwa go dipuku tše di kgethilwego tša go fapana tše PEDI tše di tlo balwago le go šomišetšwa go lekola. Go mephato ya 10-12, go ithutwa dipuku tšeo di kgethilwego go tšwa go *National Literary Catalogue*: theto le/goba dikanegelokopana le /goba padi le /goba papadi le /goba ditšweletšwa tše dingwe tša go godiša tsebo. Lebelela 'Dingwalo tša go ithuta togaganyo ya mabokgoni a dipolelo' bofelong bja karolo ye.

HLOKOMELA**:** Kgatelelo ya dipuku tše di kgethilwego e tla fetošwago go ya ka go kgethwa ga tšona

- Kwešiša diponagalo tša go ikgetha tša dingwalo tše di fapanego, mohlala, dikokwana tša theto di fapana le tša padi.
- Kwešiša le go hlatholla polelo ya dika le dinatefiši tša polelo go re setšweletšwa se be le mohola bjalo ka ge di bonala ditšweletšweng tša go fapana, mohlala, tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšomodumo, phetolaina, mainahlangwa ka medumo, pheteletšo, phapantšho, kgegeo, tshotlo, kodutlo, kgakantšho, sekai, papadišantšu, polelo ya go fihla taba, phefolo, polelo ya go fokotša bonnete bja se se bolelwago, mohlala, ba mmitša rabaki etšwe a ntšhitše magadi.
- Laetša le go hlaloša maikemišetšo a mongwadi/ mohlagiši
- Laetša le go hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **theto** di thekga bjang molaetša/ morero. Dielemente tšeo di ka akaretša dikapolelo, tshwantšhokgopolo, sebopego sa ka ntle le sa ka gare le ponagalo ya modumo, mohlala, morumokwano, poeletšo, mošito, poeletšomodumo.
- Hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **papadi/tiragatšo e** thekga bjang molaetša/ morero. Go tlaleletša dikapolelo le tshwantšhokgopolo, dielemente di ka akaretša dikapolelo, tšhwantšhokgopolo, dielemente tša sebopego, go swana le thulaganyo, sehloa, dimelo tša baanegwa, ditšhupasefala, kgegeotiragatšo, tikologo.
- Hlatholla gore na kgetho le mohlodi wa **dikanegelokopana/ padi / thutofilimi di** thekga bjang molaetša/ kgwekgwe. Go tlaleletša dikapolelo le tshwantšhokgopolo, dielemente di ka akaretša tema ya go kgathwa ke moanegi, dielemente tša sebopego, mohlala, thulaganyo, phekgogo, kgodišo ya bothata, thulano, sehloa, tlemollo ya lehuto, thumo, tikologo.
- **Go tlaleletša go thutofilimi,** mošomo wa khamera le go phošolla, mohlala, kgauswi, bokgole bja go tšea diswantšho, mmino le modumo, mmala**,** go tšweletša molaetša/morero,

Katološo ya go bala le go bogela ka go ikemela

Barutwana ba itlwaetša ka mekgwanakgwana yeo e swantšhwago ka gare ga go bala ka tsenelelo le go ithutela go balela go ithabiša le go nyakišiša ka bobona go sa latelwe lenaneothuto. Tlhahlo ya morutiši e bohlokwa lenaneong la go bala.

- Go fihlelela bokgobapuku le go tseba melao ya go boloka dipuku
- Go fa bohlatse bja katološo ya go bala le go bogela ka mokgwa wa go fa polelo, poledišano le puku/filimi/ mananeotshwayatshwayo

- Go bala/go bogela mehutahuta ya dingwalo, mohlala, dipuku, dikgatišobaka, dikuranta, diwebsaete, difilimi, mananeo a tshedimošo a go rekhotwa, tiragalotatelano ya thelebišene, ka phapošing le ka morago ga sekolo.

Mehlala ya mehuta ya dipotšišo tša go lekola go bala

Dipotšišo tša go nyaka tsebo	*Go diregile eng ka morago ga …? Efa leina la … Hlaloša se se dire-gilego kua … Ke mang yo a boletšego le …? Tlhalošo ya…ke eng?*
Dipotšišo tša go nyaka kwešišo	*Moanegwathwadi e be e le mang …? Na o ka fa mohlala wa …? Na o ka hlaloša ka mantšu a gago?*
Dipotšišo tša go diragatša	*Na o ka nagana ka tiragalo ye nngwe moo ….? Na o a gopola gore re be re lebeletše tshwantšhišo - O ka hlaloša bjang tshwantšhišo mothalothetong wo?*
Dipotšišo tša go sekaseka	*Na se se be se swana le … bjang? Na se se be se fapana le … bjang? Na kgwekgwe ya…e be e le eng? Ke ka lebaka la eng o nagana gore …..?*
Dipotšišo tša go tlemaganya	*Re ithutile dilo tše dintši tša go fapana ka ga Leilane - Na o ka di kgoboketša gotee gomme wa hlaloša semelo sa gagwe? Na ke motho wa mohuta mang?*
Dipotšišo tša go lekola	*Na e huetša bjang ……? O ka nagana tsela ye kaone ya ….? O rata sefe sa direto tše pedi tše? Ka lebaka la eng?*

DITŠWELETŠWA TŠE DI ŠOMIŠWAGO GE GO RUTWA KA TOGAGANYO YA MABOKGONI A

POLELO MEPHATO YA 10-12

Go tlaleletša ditšweletšwa tša dingwalo tša dithuta tša semmušo, ditšweletšwa tšeo di swanetšego go rutwa Mephatong ya 10-12, di akaretša ditšweletšwa tša go bonwa le tša mahlakorentši tša merero ya go fapana. Ditšweletšwa tše dingwe di tla balelwa boleng bja bokgabo bja tšona, gomme tše dingwe tša balwa bjalo ka mehlala le dibopego tša go ngwala Barutiši ba swanetše go netefatša gore barutwana ba bala dingwalo tša go fapana le dipuku mo gare ga ngwaga. Go swanetše go ba le tekatekano gare ga ditšweletšwa tše kopana le tše telele le gare ga go balela merero ya go fapafapana, mohlala. go balela merero ya kgahlego (go ithuta ka ga setšweletšwa sa semmušo ka pukung) ditšweletšwa tša go gašetšwa mašabašaba go mediya, ditšweletšwa tša go bonwa tša go ithabiša

Dingwalo tše di kgethetšwego go ithuta ga semmušo.

Mehutahuta ye swanetšego go rutwa go Mephato ya 10-12.

Dipuku tše di kgethilwego

Tše PEDI tša dipuku tše di latelago di kgethilwe gomme di tla hwetšwa ka go National Literature Catalogue:

Padi

Dikanegelokopana

(Mphato wa10 - dikanegelokopana tše 6)

(Mphato wa 11 - dikanegelokopana tše 6)

(Mphato wa 12 - dikanegelokopana tše 8)

Papadi/Terama/Tiragatšo

Theto

(Mphato wa 10 - direto tše 6)

(Mphato wa 11 - direto tše 8)

(Mphato wa 12 - direto tše 10)

Koketšatsebo

Thuto ya difilimi

Tiragatšotatelano ya Thelebišene ye e kgethilwego/ditokumenthari

Diterama tša seyalemoya

Ditaodišo

Ditaodišophelo

Boitaodišophelo

Dinonwane tša kakanyotlhalošo, tsholo le tša pheteletšannete

Ditšweletšwa tša go ngwalwa tša tshedimošo

Dipukuntšu

Ensaetlophedia

Dišetule

Pukutaetšo ya dinomoro tša megala

Dipukukgakollo

Thesorase

Tšhupadipaka

Pukutaetšo ya thelebišene

Ditšweletšwa tša go ngwalwa ka go mediya

Diathikele tša dikgatišobaka

Diathikele tša kuranta

Tša morulaganyi

Ditsebišo

Tša bophelo bja mohu

Ditshwayatshwayo

Diproutšhara

Dipapatšo (tša kgwebo le tše di beakantšwego ka dikaroganyo)

Mehuta ya ditšweletšwa tša go ngwalwa tša go kwewa

Dioledišano

Go fa polelo

Dikoša

Metlae

Ditšweletšwa tša tirišano tša go ngwalwa le tsenelelano ya botho

Mangwalo

Dipukutšatši

Ditaletšo

Diimeili

Melaetša ye mekopana

Digopodišo

Dipego

Ditšweletšwa tša go ngwalwa tša tsenelelano ya botho go tša kgwebo

Mangwalo a semmušo

Metsotso le mananeothero

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši/ tša go bonwa tša tshedimošo

Ditšhate, mebepe

Dikerafo, dipapetla, ditšhate tša phae

Mebepe ya monagano, diswantšho

Diphoustara

Maphephetsebiši, diphamfolete, diproutšhara

Maswao le dika

Ditokumenthari tša thelebišene

Matlakala a kgokagano (web), saete ya inthanete

Pukutaetšasefahlego le dikgokagano tše dingwe tša seleago

Data protšektaraka

Ditransperensi

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši /ditšweletšwa tša go bonwa tša merero ya bokgabo

Difilimi

Diswantšho

Ditaetšo

Ditšweletšwa tša mediya tša mahlakorentši /ditšweletšwa tša go bonwa tša boithabišo

Difilimi

Mananeo a thelebišene

Dibedio tša mmino

Dikhathuni

Meseto ya dikhomikhi

Metlae (ye e laetšwago)

Kerafiti

Ditšweletšwa tša go kwewa

Mananeo a seyalemoya/radio

Go bala diterama

Go bala dipadi goba dikanegelokopana

Dipapatšo tša seyalemoya/radio, Thelebišene, dikuranta le dimakasine

Botelele bja ditšweletšwa tša go ngwalwa tše di tlogo balelwa tsenelelo / tekatlhaologanyo le kakaretšo

MOHUTA WA SETŠWELETŠWA	MEPHATO	BOTELELE BJA SETŠWELETŠWA (MANTŠU)	
Tekatlhaologanyo	10	300-350	
	11	350-400	
	12	400-500	
MOHUTA WA SETŠWELETŠWA	**MEPHATO**	**PALO YA MANTŠU**	**BOTELELE BJA KAKARETŠO**
Kakaretšo	10	150	50 - 60
	11	180	
	12	200	

*Tekatlhaologanyo: Go se šomišwe ditšweletšwa tša go feta tše tharo. Palo ya mantšu e laetša palomoka ya ditšweletšwa ka moka tše di šomišitšwego.

3.3 GO NGWALA LE GO HLAGIŠA

Magato a go ngwala

Go ngwala le go hlagiša go hlakantšha dielemente tše tharo: 1) go šomiša magato a go ngwala; 2) go ithuta le go šomiša tsebo ya sebopego le diponagalo tša mehuta ya go fapana ya setšweletšwa; 3) go ithuta le go diriša tsebo ya sebopego sa ditemana le mafoko le maswaodikga.

Go ruta go ngwala gantši go akaretša go šoma ka magato a go ngwala. Le ge go le bjalo, ga se kgato ye nngwe le ye nngwe ya magato a ye e tla šomišwago mo mabakeng ka moka. Mohlala, ge barutwana ba ngwala setšweletšwa se se tlwaelegilego, go ka se hlokege go re ba sekaseke sebopego le diponagalo tša polelo tša sona ka botlalo. Go ka ba le mabaka ao barutiši ba swanetšego go nepiša go sebopego sa lefoko goba go go ngwala ditemana, goba barutwana ba ngwala ditšweletšwa ntle le go beakanya dingwalwakakanywa tša tlhahlobo.

Tshepetšo ya magato a go ngwala

Go beakanya/Pele ga go ngwala

- Sekaseka sebopego, diponagalo tša polelo le retšistara ya mohuta wa setšweletšwa seo se kgethilwego
- Tšea sephetho ka morero le baamogedi ba tshedimošo le kamano ya setšweletšwa seo se kgethilwego
- Ntšha dikgopolo go ya le ka sererwa go šomišwa, mohlala, mmepe wa monagano
- Ahlaahla khraetheria tše di tla šomišwago go lekola sengwalwa seo
- Nyakišiša ka ga sererwa, mohlala, ka go etela bokgobapuku, gomme o kgethe tshedimošo ya maleba.
- Laetša dikgopolokgolo le dintlha tša go thekga ka botlalo
- Latelantšha dikgopolo ka peakanyo ye e kwešišegago go re di kgone go tšweletša tlhalošo

Go ngwala dingwalwakakanywa

- Ngwala sengwalwakakanywa sa mathomo se se akaretšago morero, baamogedi ba tshedimošo, sererwa le mohuta wa setšweletšwa.
- Kgetha mantšu a maleba, mohlala, ge go ngwalwa kanegelo šomiša mantšu le dikafoko tša go hlatholla le go hlohla, go dira gore go ngwala go kwešišege.
- Beakanya dikgopolo ka tatelano ya maleba gore phenkgišano e elele gabotse ka gare ga taodišo
- Beakanya dikgopolo le /goba dibopego go re kanegelo e kwešišege
- Hlama lentšu (ntlhatebelelo) la go lemogega le setaele. Bala dingwalwakakanywa ka tsinkelo gomme o humane dipoelo go tšwa go morutiši le barutwana ka phapošing

Go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša

- Ba lekola dingwalwa tša bona le tša ba bangwe ka go šomiša khraetheria ye e beakantšwego go tšweletša kaonafatšo
- Thumeletša kgetho ya mantšu, sebopego sa mafoko le ditemana

- Latelantšha le go nyalanyatšha ditemana
- Tloša ditlhalošo tše dintši tša go hlola kgakanego, go balabala, polelo ya mmileng le polelo ya go kgopiša
- Šomiša thutapolelo, mopeleto le maswaodikga ka nepagalo
- Beakanya sengwalwakakanywa sa mafelelo go akaretša kalo, mohlala, dihlogo le difonte
- Hlagiša setšweletšwa.

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo nakong ya magato a go ngwala

Retšistara, setaele le segalo

- **Šomiša retšistara ya maleba: mohlala, polelo le setaele t**ša semmušo go lengwalo la semmušo (semmušo goba ao e sego a semmušo)
- Tšweletša ntlhatebelelo ya gago bjalo ka mongwadi - (lentšu la gago)

Kgetho ya mantšu

- Tseba le go šomiša mehuta ya go fapana ya tlotlontšu
- Tseba tlhalošothwii ya mantšu le tlhalošo ye e iphihlilego goba ya go rarela
- Tseba seripa sa polelo sa lentšu le tšhomišo ya lona lefokong
- Tseba ge eba lentšu ke la semmušo, le e sego la semmušo goba la polelo ya mebileng (goba ya go kgopiša) le go re na ba ka le šomiša bjang ka mokgwa wa maleba (goba ba se le šomiše le gatee).
- Peleta mantšu ka nepagalo
- Šomiša dipukuntšu tša go šomiša polelo e tee goba tše pedi goba thesorase go godiša tlotlontšu
- Eba le pukuntšu ya mong le puku ya tlotlontšu go godiša tlotlontšu

Sebopego sa lefoko

- Šomiša makopanyi go kopanya dithabe tša mafokontši: le, goba, ka gobane, bj.bj.hlogo, lediri, sedirwa, mabaka, modirišo, tumelo, kganetšo, mathuši, polelotiriši le polelotirišwa, polelotebanyi le polelotharedi go hlama mafoko.
- Šomiša mabotšiši (eng, neng, bjang, eng)
- Šomiša mehuta ye e fapanego ya mafoko, mohlala, setatamente, dipotšišo, mafokonolo, mafokontši, mafoko-fokwana.
- Šomiša makopanyi, mašala, mahlathi le mantšu a go kwantšha mafoko go hlama mafoko a go kgohlagana
- Šomiša mehutahuta ya mašala go bontšha tebano, kgatelelo, tirwa go tloša mantšu a mantši a go se nyakege.
- Šomiša tatelano ya go nepagala ya mantšu mafokong go laetša kgahlego le kgatelelo.
- Šomiša makgokedi ka nepagalo.

- Hlama mafoko ka mabaka a go fapana, k.g.r. lebjale, lefetile le letlago
- Šomiša dikafoko tša dithabe-ina, dithabe-hlathi le dithabe-hlaodi go godiša tlotlontšu, mohlala, monna yo mogolo yo a swerego lehlotlo o be a sepela tseleng ye e theogelago
- Beakanya dikgopolo ka tatelano ya maleba gore phenkgišano e elele
    - o Latelantšha dithabe: kae, kae le kae
    - o Dithabe tša mokgwa
    - o Šomiša dithabetlhaodi tša go hlaola le tša go se hlaole

Go ngwala ditemana

- Ngwala ditemana tša go ba le matsenyagae a le mafoko a go thekga go ditšweletšwa tše e lego tša nnete
- Beakanya mafoko ka tatelano ya maleba go tšweletša temana ye e kgohlaganeng ye e swanetšego mohuta wa setšweletšwa.
- Šomiša mantšu a go kgokaganya go nyalant**šha** mafoko mo temaneng:
- Tatelano ya dikgopolo**:** la mathomo, la bobedi, la mafelelo.
    - o Tlaleletšo: kudu, go tlaleletša, go feta fao, bj.bj.
    - o Ka go swana: go swana le, bjalo, swana, bj.bj.
    - o Phapantšho: swana le, fapana, nnyane go, kgolo go, ka fao, fela
    - o Lebaka/phetho: ka gobane**:** ka gore, ka lebaka la, e sa le, gona ge, bjale ge, ge…gona
    - o Peelano : ge, ge fela, ge e se, bj.bj.
    - o Tatelano ka nako: ye e latelago, ka morago, ka mehla, mafelelong
    - o Šomiša dikgokaganyi tša maleba, mašala le poeletšo ya mantšumahlalošetšagotee le malatodi go bopa tlemagano. (mohlala, ditemana tše nago le kgokagano gomme di e sware mmogo go tliša hlalošo)

Maswaodikga

Tseba le go kgona go šomiša maswaodikga a a latelago ka nepagalo: khutlo, difegelwana, kgorwana, fegelwa-nakgorwana, tlami, lenalana, leswao la potšišo, leswao la makalo, mašakana, ditsebjana,.

Mehuta ya ditšweletšwa - sebopego le diponagalo tša polelo

Barutiši ba swanetše go netefatša gore barutwana ba ngwala mehuta ya go fapana ya ditšweletšwa mo gare ga ngwaga. Go swanetše go be le tekatekano gare ga ditšweletšwa tše kopana le tše telele le go ngwalela merero ya go fapana: thutakwešišo, botlhami, mong/kgokagano ya batho le tswalano le mošomo. Barutiši ba swanetše go kgetha mohuta wa setšweletšwa le sererwa sa maleba seo go swanetšego go ngalwa ka sona, mohlala, taodišongangišano go sererwa, ‘Dillathekeng di re tšeela bophelo’

Dinkatlapana tše di lego ka fase di hlatholla mehuta ya ditšweletšwa yeo barutwana ba swanetšego go rutwa go di ngwala go Mephato ya 10-12; ditšweletšwa tše dingwe le tšona di ka akaretšwa mo go swanelegilego.

Ditaodišo goba boitlhamelo

Mohuta wa setšweletšwa	Mohola	Sebopego sa setšweletšwa	Diponagalo tša polelo
Taodišokanegelo (Taodišo)	Go thabiša	Tsebišo ye e tsebatšago baanegwa le tikologo mohlala. Kgalekgale go be go na le mokgekolo wa leino le le tee a dula ka sethokgweng. O be a epa dihlare ka leino leo. Ditiragalo tša go tliša tlhakahlakano, mohlala, ka mehla ge le dikela, o konka kutu ya moyo (baobab) ka lona a hutša gore o tla ikhweletša se sengwe ka go yona: Kgwedi ya boraro ge e balama, ka go se lape, a ya mohlareng wa gagwe a yo konka, o bethile gabedi, gararo, a phula dikgomo tše dintši. Napile tlala ya tšwa ka kgoro.	E ngwalwa ka motho wa pele goba wa boraro E ngwalwa ka lebaka le le fetilego Ditiragalo di hlaloša ka tatelano Dikgokantšhi tša go laetša nako mohlala, ge le dikela, ka mehla, ge le balama. Diriša poledišano Polelo ya go hlola khuetšo go mmadi, mohlala, mahlathi, mahlaodi, diswantšho
Taodišotlhaloši (Taodišo)	Go hlaloša selo ka mokgwa wa go dira go re se bonagale goba se kwešišege	Go lemoga: go fa tsebišokakaretšo ya sediri mohlala. Go be go na le lekgema le legolo Tlhalošo: hlatholla semelo goba dipharogantšho tša sediri, mohlala, lekgema le legolo, le lekoto, la mahlo a magolo, la lentšu la go tšhoša, ebile le nkga phuu!	E ka ngwalwa ka lebaka le le fetilego goba la bjale E hlola seswantšho mo mantšung Šomiša mahlaodi, mahlathi, Somiša polelo ya dika, mohlala tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšomodumo

Ditšweletšwa tša tirišano tše telele le tše kopana

Mohuta wa setšweletšwa	Mohola	Sebopego sa setšweletšwa	Diponagalo tša polelo
Ditshepetšo, (mohlala, ditaelo, ditšhupetšo le melao) (Kopana)	Go hlaloša goba go laela ka fao selo se dirwago go ya ka magato a sona a go latelana	Maikemišetšo: Setatamente se se laetšago phihlelelo, mohlala, ka tsela yeo bokantle bja photefolio bo dirwago ka gona. Didirišwa tše di nyakegago di ngwalwa ka tatelano ya tšona, mohlala, *pampiri ye kgolo ya bokgabo, pente, dipene bj.bj.* Magato a latelantšhwa go fihlelela maikemišetšo, mohlala, *La mathomo, penta bokamorago bja pampiri ka moka ka mmala wo motala.* Go ka tlišwa setšweletšwa sa go bonwa, mohlala, boto ya kanegelo, dithalwa, bj.bj.	Ngwala ka modirišotaelo, mohlala, Penta bokamorago bjo botala… Ka tatelelano ya maleba mohlala,. *La mathomo…. Gwa latela …..* Šomiša dinomoro le dipulete go laetša tatelano Nepiša didirišwa ka kakaretšo tša batho go feta go šupa batho ka maina Ditlhalošo tša lebaka le phetho
Ditshwayatshwayo (mohlala, tša puku goba filimi) (Telele)	Go akaretša, sekaseka le go iphetolela go ditšweletšwa tša dingwalo goba ditiragatšo.	Dikamano: tshedimošo ya bokamorago go swana le mongwadi, molaetši, mohuta wa mošomo,Tlhalošo ya setšweletšwa: e hlaloša dielemente tša setšweletšwa goba tšweletšo bjalo ka moanegwathwadi, tiragalo tše kgolo, le diponagalo tša setaele Kahlolo: tekolo ya mošomo ka go hlaloša kgopolo goba go ahlola	E ka ngwalwa ka lebaka le le fetilego/ la bjale Šomiša tlotlontšu ya go laetša kgahlego go lekola setšweletšwa mohlala, *kgahliša, botse kudu, bohlokwa, tshegiša, makatša,*
Pego ya Tshedimošo (Telele)	Go hlopha le go hlaloša ponagalo	Tlhalošo ya ponagalo go akaretšwa tše dingwe goba ka moka goba seripa sa yona Diponagalo mohlala, mokoko o tiile ebile o na le lebelo. Go tlišwe diswantšho goba dithalwa tša kgogo	Ngwalwa ka lebaka le malebae Go tloga go kakaretšo go ya go nepišo A ka šomiša tlotlontšu ya sethekniki,mohlala, Leyara (kgogo ya go beela mae)
Pukutšatši/jenale (Kopana)	Go rekhota le go lebelelamorago ka maitemogelo a gago	Gantši e ngwalwa ka pukung ye itšego (pukutšatši goba jenale) Diteng di ngwalwa ka Mehla (mohlala. Tšatši ka tšatši goba beke ka beke) Diteng di be le matšatšikgwedi E ka šomiša mohuta wa setšweletša sa pego ka mong.	Gantši e ngwalwa ka lebaka le le fetilego Setaele sa mehleng / segwera Mongwadi o a ingwalela
Lengwalo la segwera/Mong (telele)	Go tsebiša le go swarelela setswalle	Tšhupabodulo, tšatšikgwedi le ditumedišo Sebopego sa molaetša se tla fapana go ya ka morero (mohlala. Theeletša ditlalemeso, akela, kwela bohloko) E ka šomiša mohuta wa setšweletša sa pego ka mong (lebelela ka fase) Go tswalela, go saena,	Gantši e ngwalwa ka setaele sa mehleng fela di ka no fapana mohlala. Lengwalo la matshedišo le tla ba ka mokgwa wa semmušo Diponagalo tša polelo di fapana go ya ka morero le molaetša

Taletšo, Memo/ Poskarata (le phetolo) (kopana)	Mohlala: Go laletša yo mongwe go tsenela tiragalo goba modiro goba go dira se sengwe (taletšo e ka amogelwa goba ya ganwa)	E ka tšea sebopego sa lengwalo goba karata ya taletšo. E akaretša: Ka fao tiragalo e lego ka gona Mo e tlo diragalago gona Letšatšikgwedi le nako E ka akaretša le mohuta wa moaparo wo o nyakegago Leina la momemiwa E ka akaretša go nyakega ga phetolo E ka ba le elemente ya go bonwa, go hlangwa Phetolo e ka ba ka mokgwa wa tsebišo goba lengwalo	E ka šomiša setaele sa semmušo goba seo e sego sa semmušo Ka kakaretšo e be ye kopana - e lebantšhe taba thwii E šomiše melao ya dikafoko, mohlala. *Ke rata go go mema …* Phetolo e be ka mokgwa wa go laetša boikokobetšo mohlala. *Ke leboga taletšo fela ke maswabi nka se kgone go ba gona*
Lengwalo la semmušo /Lengwalo la kgwebo (Telele)	Mehuta mohlala, go kgopela mošomo goba pasari ; go ngongorega, kgopelo bj.bj.	Aterese ya mongwadi, letšatšikgwedi, aterese ya moamogedi, ditumedišo Le ka ba le sererwa Sebopego sa molaetša se tla fapana go ya ka morero, mohlala. Lengwalo la go ya go morulaganyi, tswalelo, go saena	Gantši le šomiša setaele sa semmušo Le šomiša melao ya polelo, mohlala. *Morena/mohumagadi, wa lena* Le ngwalwa ka boripana-l e lebantšhe taba thwii
Go tlatša difomo (Kopana)	Mehuta mohlala. Go dira kgopelo ya mošomo, sekgoba yunibesithi, bj.bj,	Di tla fapana go ya ka morero	Motho yo a tlatšago fomo a ngwale ka bokopana, ka tshwanelo, ka semmušo, ka bothakga (mongwalo wa gagwe o balege)
Lephephetsebiši, phoustara (Kopana)	Go hlohleletša motho gore a reke se sengwe goba a šomiše tirelo	Bogolo bjo bonyane: mohlala. Letlakala la A5 Dihlogwanatšweletšo slokene goba sešupo/loko ya go goga mahlo Tlhalošo ye kopana ya setšweletšwa Lenaneo la dipoelo le tše di neelwago Tshedimošo ya kgokagano mohlala. Websaete/ nomoro ya mogala E ka ba le elemente ya go bonwa, ya go hlangwa	Di bolela thwii le mmadi Polelo ye kopana Polelo e šomišwa go huetša mmadi mohlala. mahlathi, mahlaodi, polelo ya dika go swana le poeletšomodumo le tshwantšhišo
Papatšo (Kopana)	Go hlohleletša motho gore a reke se sengwe goba a šomiše tirelo	E ka tšea dibopego tše di fapanego E šomiša dislokene goba sešupo/loko (*logo*) E ka ba le elemente ya go bonwa, ya go hlangwa E Somiša dithekniki tša papatšo Tlhamo ya yona e dira gore papatšo e be le kgogedi e be e gopolege	Polelo ya dika le dikokwane tša theto di šomišwa go hlola khuetšo le go dira gore polelo e gopolege mohlala. tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, poeletšo, mošito le morethetho

E-meili	Go tsebiša le go swarelela tswalano	• Aterese ya moamogedi- yeo mabakeng a mantši e bago leina la moamogedi le aterese ya tirelo go akaretša naga yeo aterese ya tirelo e lego go yona. Mohlala, lethaboj(leina)@gmail.(tirelo). za (naga) • CC: Ba e ka ba baamogedi ba bangwe bao ba kgopelwago šedi ya go amogela molaetša wa e-meili. • Tabataba/Serutwa: Ye ke kakaretšo ya diteng tša e-meili • Molaetša • Leina la moromedi • Ela hloko: Aterese ya moromedi e itšhupa othometiki goba ka go itiriša ge e-meili e amogelwa. Moromedi a ka kgetha go fa dikgokagano tše dingwe ka botlalomafelelong a molaetša. Se se bitšwa tshaeno.	Polelo-tshwano ya kgokagano
Poledišano (Telele)	Ke rekhoto ya go abelana dikgopolo go tšwa go ntlhatebelelo ya seboledi	Ge o ngwala poledišana: *ngwala maina a bakgathatema ka letsogong la nngele la letlakala *Šomiša leswao la kgorwana ka morago ga leina la seboledi *Šomiša mothaladi wo moswa go laetša seboledi se sengwe le se sengwe se seswa. *Hlahla babadi ka go šomiša ditshupasefala tša go hlaloša seo bakgathatema ba tlilego go se dira/bolela ka go laetša ka mašakaneng *Thala senario pele ga go ngwala	Ge poledišano e akaretša ba leloko goba bagwera ba kgauswai, go šomišwa setaele sa tlwaelo. Difomula tša go tsebega tša dikgopelo, potšišo, ditaelo, ditšhišinyo le dikamanogelo di a šomišwa Ge poledišano e ama batho ba go se tlwaelege, setaele sa poledišano se nyaka tlhalošo e ntšinyana le boleta, Ditshepetšo di tlaleletšwa difomula tša go tsebega tša dikgopelo, potšišo, ditaelo, ditšhišinyo le dikamanogelo
Polelo ya go ngwalwa (Telele)	Go tsebiša / hlohleletša / abelana le go šireletša ntlhatebelelo goba kakanyo,	Thoma o be o beakanye setaele se se tlogo šomišwa, neng? kae? ka lebaka la eng? (nepo), mang? (baamogedi ba tshedimoso) le eng? Pulo e goga šedi. Hlabolla dintlha gabotse, gomme tlogela go šomiša mantšu/dikafoko go fetiša tekanyo mo a bilego a lahlegelwa kemohola. Lekanetša ditshekatsheko le mahlakore a tšhielanano a go a amogelega. Thumo e bohlokwa, fela ga se kakaretšo ya se se ngwadilwego.	Šomiša mafoko a makopana a dikgopolo tše bonolo, o diriša mehlala ya go tlwaelega.
Koketšatsebo: Boitsebišophelo le lengwalo la go tiišetša goba kgopelo; melaetša ya SMS; e-meili; fekese, melaetša ye mekopana; mohlala, motšhene wa go amogela melaetša; melaetša ya setšidifatši; bj, bj			

Botelele bja ditšweletšwa tše di tlogo tšweletšwa/ngwalwa		
Ditšweletšwa	**Mephato**	**Palo ya mant**šu
Ditaodišo: Kanegelo, Ngangišano, Kahlaahlo, Tlhaloši, Kgadimo	10	150-180
	11	180-200
	12	200-250
Ditšweletšwa tša tirišano tše telele: Mangwalo a segwera/semmušo (go dira kgopelo / pelaelo/ a kgwebo/ ditebogo/ lebogiša/ matsedišo) / pego e kopana / tshwayotshwayo ya puku goba ya filimi/ /polelo /poledišano	10 - 12	80-100 (diteng fela)
Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana: Dipapatšo/ Pukutšatši/ Diposkarata/ dikarata tša taletšo/ Go tlatša difomo/ Ditšhupetšo / Ditaelo/ Maphephetsebiši/ Diphoustara/di e-meile	10 - 12	50-70

3.4 DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO - LENANEO LA TŠHUPETŠO

Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo ye e latelago e tla rutwa dikamanong tša go bala le go ngwala, gape bjalo ka karolo ya lenaneo peakanyo la thutapolelo. Tše dingwe tša dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo di tla be di šetše di rutilwe go mephato ya go feta di ka nyaka go boeletšwa gape. Dibopego tše dingwe tša thutapolelo di thoma go rutwa go Mephato ya 10 - 12

DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO
Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo
Mahlalošagotee, malatodi, diparonimi, pholisemi, homonimi, lentšu le tee sebakeng sa lefoko,
Dikapolelo (dika, diema, dikapolelo tshwantšhišo, tshwantšhanyo, mothofatšo, phetolaina, pheteletšo, kgegeo, tshotlo, phefolo)
(Koketšatsebo: kodutlo, kgakantšho, papadišantšu, polelo ya go fihla taba, tlhagišo ya taba ka bohlale, lithosese, anthisese, mainahlangwa ka medumo)
Dikapolelo / dika / diema
maadingwa, a a filwego, mantšu a mafsa (dineolotšiseme) le ethimolotši (tlhago ya mantšu)
Diripa tša lentšu: Dihlogo, medu le meselana

Dibopego tša lefoko	Mehuta
Maina	Maina a go balega (mohlala. *setulo/ditulo*) le maina a go se balege (mohlala. *meetse, mabu*)
	Dinomoro (tša botee le bontši), ngwana/bana
	Maina a go hloka botee le bontši, mohlala. *meetse, madi*
	Maina a tlhago (mohlala. *Mosadi, monna, mohlare*) le mainaina (mohlala. *Tshwanelo, Kau*)
	Mainakgopolo, mohlala. *lerato, letšhogo, tlhompho, potego*
	Marui, dijo tša bana, puku ya mošemane
	Mainakgoboko (motšhitšhi wa dinose, mohlape wa dikgomo)
Dihlogo le meselana	Dihlogo tše fapanego go ya ka magoro a maina, mohlala basadi, gaTau
	Meselana ye e hlomesetšwago diripeng tša polelo, mohlala: madiring, maineng, mahlathing; ikgata, nokeng, gatela
Mašala	Mašalašala: *Nna, wena, yena, yona, rena, bona (mohlala. **O** bala puku.)*
	Mašalašupi: *ba, yo, bao, bale, tše, tšeo, yola (Ke rekela **yola** nama)*
	Lešalašupi-leba: šeba, še, šefa, šele, šedio, mohlala (monna šo)
	*Lešalaohle:yohle, ohle, tšohle,gohle,lohle, mohlala, (batho **bohle** ba ile)*
	*Lešalathuo:ya ka, ya geno, ya gabo, ya gagwe, ya rena,mohlala, (dikgomo **tšešo**)*
Mahlathi	Lehlathi la mokgwa, mohlala. *O mmethile **gampe***
	Lehlathi la nako, mohlala. *Ba tlile **maabane***
	Lehlathi la felo, mohlala. *Koko o apea ka ntlong*
Mahlaodi	Lehlaodi la sebopego- Letago ke mošemane yo mobotse
	Lehlaodi la mmala- Sefatanaga se sehubedu se fetile
	Lehlaodi la palo-O na le dikgomo tše tshela
Maamanyi	Sehlophantšu sa lediri:
	Leamanyidiri la tebanyi,mohlala, ba ba **jago**
	Leamanyidiri la tharedi, mohlala, dikgomo tše mošemane a di dišago.
	Sehlophantšu sa lehlathi:
	Leamanyiina le leamanyihlathi, mohlala lešela la **boleta** (leina), lešela le le **bjang**(lehlathi)

Madiri	Lefetedi le lefeledi Lefeledi, mohlala, Ngwala o a lla Lefetedi, mohlala. *Ngwana o llela letswele.*
Lebaka / mabaka	Lebjale mohlala, ke sepela le wena. Lefetile, mohlala, Ke sepetše le yena. Letlago, mohlala, Ke tla sepela le wena
Makgokedi	Lekgoka sediri, mohlala mosadi **o** apeile. Lekgokasedirwa, mohlala, nama **e** apeliwe ke mosadi, ba **mo** file nama. Lekgokarui, mohlala, dikgomo **tša ka**. Poeletšo
Mathuši	A tlhago, mohlala, napa, tšama, nama, (o **tšama** a opela) A go ba madiri, mohlala, letšatši le šetše le sobetše A go hlola modirišo, mohlala, o **nyaka** go sepela A go kopanafatšwa, mohlala, ke tlile go go botša > ke **tlilo** go botša
Medirišo	Kgonego - lebopi la 'ka', tlwaelo - 'hlwa', 'fela',, peelano- mafoko a dithabe tše pedi - ye nngwe e lithekgile ka ye nngwe.
Polelotirišwa	Lebjale, mohlala. Mojako o **notlelwa** ka iri ya pele. Lefetile, mohlala, mojako o be o notletšwe. Letlago, mohlala. Mojako o tla notlelwa ka iri ya pele.

Melao ya tšhomišo ya polelo	
Maswaodikga	Dihlakakgolo, fegelwana, ditsebjana, khutlopedi, go thalela, sekakhutlo, lenalana, tlami, thaladi, mašakana
Mopeleto	Patrone ya mopeleto, Melao ya mopeleto le melao, Khutsofatšo, Diakronimi Kgokagano le kgaogano ya mantšu

Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo

- Polelo ya go tsoša maikutlo le ya go jabetša
- Polelo ya go sekamela ka lehlakoreng le tee le ya kgethologanyo, le ya go bona dilo ka leihlo le tee
- Dikakanyo le go hlaloša khuetšo ya tšona
- Tlhalošo ya go rarela le ya pepeneneng go tšwa go dintlha tše filwego
- Tlhalošothwii le ya seka
- Mohola wa go akaretša goba go tlogela tshedimošo
- Ntlhatebelelo ya mongwadi/mohlagiši

3.5. PEAKANYO YA GO RUTA

Tokomane ye e šišinya gore leboo le lengwe le le lengwe le tla akaretša yuniti e tee goba go feta fao yeo e nepišago mabokgoni a: go theeletša, go bolela, go bala, go bogela, go ngwala, go hlagiša le thutapolelo. Leboo le lengwe le le lengwe le tla tšweletšwa mešongwana yeo barutwana ba swanetšego go ithuta yona, go bala goba go bogela bontši bja ditšweletšwa tša bomolomo, tša go ngwalwa le tša go bonwa. Go leboo le lengwe le le lengwe mešongwana e tla dirwa go goka šedi ya morutwana go thutapolelo ye e nepagetšego le dibopego tša dipuku. Mo lebakeng la ngwaga ka moka, tekano ya maboo a a 18 e tla akaretša dikarolo ka moka tša lenaneothuto ka dibeke tše 36. Go tlaleletša seo, maemo a kgatelopele go makala ka moka a tla oketšega go tloga go kotara go ya go ye nngwe, le go tloga ngwageng go ya go wo mongwe, go feta mengwaga ye meraro, barutwana ba tla be ba loketše go ngwala Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga ya Mphato wa 12. Ka gona kgatelo pele e ba karolo ya peakanyo ya mananeo a go ithuta. Sebopego se se fa barutiši le barutwana dibaka tša go bopa dikamano, go lomaganya tlotlontšu le go itlwaetša dibopego tša polelo ka beke tše pedi pele ba ka fetela go mabokgoni a mangwe. Se sengwe gape, e tliša diphapano gomme e ka dirišetšwa dikgahlego tša sehlopha. Mohlala, ”Kgwele ya maoto” e be e le morero wo o tlwaelegilego ka nako ya Sebjana sa lefase, fela e ka latelwa ke leboo la manyalo a setšo goba go tlhokomelo ye botse ya tikologo.

Polelo ye e logagantšwego ya go ruta: leboo la go ruta

Ka setlwaedi, togaganyo e akanya mehuta: mehuta ya mešongwana, ya ditšweletšwa le dikgwekgwe. Ge o hlama leboo la dibeke tše pedi ka togaganyo, morutiši a ka kgoboketša mešongwana ye e lego mabapi le sererwa, mohlala. Lefase la mošomo, taba, mohlala, phetogo ya tša leratadima, setšweletšwa, bokgoni go tšwa go lenaneongthuto, mohlala. Ngagišano, ngangišano ya go ngwalwa, dibopego tša ngangišano, goba setšweletšwa goba sehlopha sa ditšweletšwa go tšwa go “ Ditšweletšwa tše di šomišitšwego go ruta mabokgoni a polelo ka togaganyo”. Tatelano ya dithutišo tša leboo la dibeke tše pedi e ka latelana mokgwa wo mongwe le wo mongwe, mohlala. Leboo le ka thoma ka go bala, la tšwela pele ka kahlaahlo (go bolela) yeo e latelwago ke go ngwala. E ka ba setšweletšwa sa puku ye e kgethilwego (mo go hlokegago) goba setšweletšwa se sengwe se ka šomišwa mešongwaneng ye e hlalošitšwego ka fase.

Morutiši o swanetše go kgetha dipuku tša go bala thutong ya setšweletšwa sa dingwalo. E ka ba sehlopha sa direto, padi, sehlopha sa dikanegelokopana, terama goba thutofilimi (lebelela “Ditšweletšwa tše di šomišitšwego go ruta mabokgoni a polelo ka togaganyo.”) Tše di tšwelela bjalo ka Go bala le Go bogela ka gare ga Peakanyo ya go Ruta e le **setšweletšwa sa tee-lesomeseswai (Mphato wa 12)**. Morutiši a ka kgetha go ruta setšweletšwa ka tatelano ye nngwe le ye nngwe goba a šielantšhe direto le dikanegelokopana**.** Ge morutiši a kgetha setšweletšwa se se telele sa go tšwele pele bjalo ka padi, terama goba thutofilimi go šišintšwe gore a tšwele pele ka go e ruta gore barutwana ba se lebale thulaganyo le baanegwa ka botlalo. Ge padi, terama goba thutofilimi e kgethilwe,morutiši o tla swanelwa ke go arola setšweletšwa ka diripa tše ntši tša go lekana nako ye e filwego ka gare ga Peakanyo ya Go ruta, mohlala, diyuniti tše 10 ge e le gore di swanetše go rutwa go dikotara tše pedi tša mathomo tša Mphato wa 10. Diyuniti tše di ka ba dikgaolo tše 10, dikarolo tše10 tša tiragatšo goba ditemana tše 10 tša thutofilimi yeo e dirišago mekgwa-nakgwana ya go bala ka tsenelelo go hwetša tlhalošo le mohola. Dikgaolo tša go tlaleletša tša mošomo di tla balwa bjalo ka mošomo wa gae goba karolo ya lenaneo la koketšo ya go bala.

Lenaneothuto le le hlagiša nepišo ya pepeneneng ya thutapolelo. Ka setlwaedi, thutapolelo e tla tšea tekanyo ye e ka bago iri e tee mo tekanong ya dibeke tše dingwe le tše dingwe tše pedi, seripa se sengwe se rutwa ka go dikamano ge go ngwalwa le ge go balwa, mola se sengwe se tla rutwa thwii. Go tlaleletša go ruta thutapolelo ye e beakantšwego, go tla ba le dithuto tša tlaleletšo goba diphošollo tša thutapolelo tše di tšwago go diphošo tša mešomo ya go ngwalwa ya barutwana.

Dikgwekgwe tšeo di akantšwego - Lenaneo le le lebelelwago	
• Kgokagano	• Mmino
• Setšo	• Setšhaba sa gešo
• Ditoro	• Naga ya gešo
• Thuto	• Tlhago / Tikologo
• Meletlo	• Dipolitiki
• Tša maphelo	• Tša sedumedi
• Boitsebišo / botšo	• Go ba mohlala / mmotlolo
• Mešomo / tšhelete	• Dipapadi
• Molao	• Teknolotši
• Boithabišo / Ditlošabodutu	• Tša boeti
• Lerato / Lethabo / Segwera	• Bophelo bja setoropong / maeng

Go fetolela Peakanyo ya go Ruta go mešongwana ya go ruta le go ithuta

Mohlala wa go thewa godimo ga Peakanyo ya go Ruta ya Mphato wa 10, kotara ya 3, dibeke tša 23 le 24 (dithutišo tša metsotso ye 12 x 40) di lekana le diiri tše 8 tša go ruta.

Dibeke	Go theeletša le Go bolela Iri e tee	Go bala le Go bogela Iri tše 4	Go ngwala le Go hlagiša Iri tše 4	Dibopego le tšhomišo ya polelo Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala (ntle le togaganyo)
23 le 24	**Go theeleletša kgokagano/tsenelelano**: Go theeletša le go hlagiša, mohl, melaetša ye mekopana/ ditaelo / ditsebišo **Polelo ye e sego ya semmušo:** Go bapala karolo ya yo mongwe	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo / puku:** Go bala setšweletšwa sa sengwalo o balela kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopa**: Ngwala molaetša wo mokopana, mohl, emeili/ molaetša wa setšidiftši/ molaetša wa motšhene wa go araba melaetša **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo (lebelela 3.3)**	Tiišetša taelo Sebopego sa polelo: Hlogotaba le dintlha tša go thekga Madiri a mabaka **Tlotlontšu** go dikamano

Kgwekgwe ya leboo: Go fa le go iphetolela go dikakanyo. Kgwekgwetlaletšo: fešene le mmele

Thutišo ya 1: (bomolomo/orale)

- Matseno: Theeletša setšweletšwa sa go ba le tlotlontšu ya malebana le kgwekgwe.
- Hlaloša tlotlontšu ye e sa tlwaelegago.
- Mošomo wa gae: Mešongwana ya tlotlontšu ye e sa tlwaelegago.

Thutišo ya 2: (bomolomo/orale)

- Theeletša (gararo) setšweletšwa, mohlala, melaetša yeo e tlogetšwego motšheneng wa go araba melaetša, Barutwana ba a theeletša gomme ba nagana ka mehlala ya bona ya melaetša ye mekopana, yeo ba abelanago le baMphato

Mošomo wa gae: Ngwala, mohlala, melaetša ye 2 ya mehlala ya bona ya melaetša ye mekopana

Thutišo ya 3: (bomolomo/orale) Mohlala, Bapala karolo ya yo mongwe ka go mema mogwera go ya lefelong le lengwe.

- Morutiši o dira lenaneo la diphošo tša go tlwaelega gomme a fe barutwana dikarabo ba ka

Thutišo ya 4: (go bala)

- Bala mohlala, sereto ka ga segwera.
- Tlhalošo ya tlotlontšu ye e sa tlwaelegago. Hlatholla go netefatša kwešišo ya tekatlhaloganyo.

Thutišo ya 5 (go bala)

- Dipotšišo tša tekatlhaloganyo (tša go ngwalwa)tša setšweletšwa sa thutišo ya 4.
- Bala melaetša e se mekae ya melaetša.
- Mošomo poeletšo wa thutapolelo go tšwa diphošong tša mošomo wo o swailwego thutišong ya 2. Mošomo wa gae.

Thutišo ya 6: (go bala le thutapolelo)

- Diponagalo tša setšweletšwa sa tše dingwe tša thutapolelo tše di logagantšwego.
- Sekaseka sebopego sa melaetša ya go fapana ye mekopana.
- Mošomo wa gae: Mešongwana ya thutapolelo. **Thutišo ya 7: (go bala le togaganyo ya thutapolelo)**

Go swaya mošomo wa gae

- Tiišetša diponagalo tša thutapolelo ya thutišo ya 6.

Thutišo ya 8: (go ngwala)

- Mošongwana wa pele ga go bala: Bala, mohlala, emaili ya mogwera ya go mema barutwana go tla moletlong,
- Hlatholla diponagalo tša go ngwala melaetša ye mekopana, mohlala, emeili / dinoutse setšidifatšing / melaetša motšheneng wa go araba.
- Mošomo wa gae: Tlotlontšu - mantšu ao a sa tlwaelegago setšweletšweng (Mošomo wa Pukuntšu) Moithuti yo

Thutišo ya 9: (go ngwala)

- Barutwana ba beakanya ka go ngwala, mohlala, ba araba lengwalo la mogwera mo go thutišo 8.
- Go ngwala sengwalwakakanywa sa mathomo.

Thutišo ya 10: (hlakantšhitšwe)

- Barutwana ba theeletša le go bala mohlala wa memo ya mohuta wo mongwe, mohlala, poledišano.

Barutwana ba memana go tla mafelong a go fapana ba diriša tlotlontšu ye e sa tlwaelegago ya thutišo 8 ba gopola le dipoelo tša thutišo 3 (bomolomo).

Thutišo ya 11 (hlakantšhitšwe)

- Morutiši o fa dipoelo tša dophošo tše di tlwaelegilego ge go ngwalwa sengwalwakakanywa sa mathomo.
- Diponagalo tša thutapolelo tše di logagantšhitšwego.
- Mošomo poeletšo wa diponagalo tša thutapolelo.

Thutišo ya 12 (go ngwala)

- Go ngwala setšweletšwa sa mafelelo.
- Barutwana ba bala mešongwana ya barutwana ba bangwe bjalo ka mošomo wa ka morago ga go ngwala.

Dipeakanyo tša go Ruta tša mephato ya 10, 11 le 12 di filwe matlakaleng a a latelago. Hle, ela hloko gore tše e no ba MEHLALA fela ya go beakanya ka fao go ka rutwago Lelemetlaleletšo la Bobedi nako ya ngwaga ka moka.

3.5.1 PEAKANYO YA GO RUTA YA MPHATO WA 10

MPHATO WA 10 KOTARA YA 1				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 3**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 2**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bona-gala (ntle le gogagano)**
1 le 2	**Go theeleletša tshedimošo le polelo ye e sego ya semmušo:** Sethaka le phapoši ka moka: Ruta thaka ya phapošing ka go šomiša tshedimošo ye e filwego	• **Go balela kwešišo:** • Go bala setšweletšwa se se kopana sa kakaretšo le go ngwala dinoutse ka tsenelelo. • **Bala setšweletšwa sa go ba le tshedimošo (**mohl, temana ya go tlhaloša) • Lemoga le go tsebiša dintlha tša bonolo tše bohlokwa le dikakanyo **Katološo ya go bala ka mang goba bowena / go bogela:** Ruta projeke ya katološo ya go bala	**Temana ya go tlhaloša:** Ngwala temana ya go tlhaloša. Nepiša go tlotlontšu le tlhamo ya mafoko ka tshwanelo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Setatamente, sebopego sa lefoko, (sediri-lediri - sedirwa, mahlaodi) Tšhomišo ya lebaka la bjale **Tlotlontšu** go tšwa go ditšweletšwa tše go ithutilwego ka tšona
3 le 4	**Go theeleletša kakanyo:** Efa kakanyo ka ga sererwa seo se ahlaahlilwego ka phapošing	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go ruta dingwalo / dipuku Ruta diponagalo tša dingwalo **Go bala ka tsenelelo o balela go kwešiša setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a lefoko le temana:** Nepiša go ponagalo e tee ya go laetša le go ahlaahla tšhomišo ya yona Bala le go ahlaahla setšweletšwa	**Temana ya go anega:** Ngwala **ditemana tše pedi tša kanegelo** tša go tswalana le ditiragalo tšeo di bonwego mo setšweletšweng sa sengwalo **GOBA** Ngwala ditemana tše pedi ka ga sererwa seo se ahlaahlilwego ka phapošing **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Go laetša maikutlo: Mahlathi le mahlaodi (Poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu:** Mahlathi a go bopša *(mohlala. kudu - o bolela **kudu**)* le mahlaodi (*mohlala. botse- kobo ye botse)* Papetšo ya mahlaodi

5 le 6	**Go theeleletša tshedimošo le kwešišo:** Ruta diponagalo tša go theeleletša tshedimošo le kwešišo Go bala tekatlhaloganyo Mohl, poledišano ye e huetšwago ke moanegwa, poledišano goba kanegelokopana, Go theeleletša kwešišo.	**Go bala ka tsenelelo o balela go kwešiša setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a lefoko le temana:** Kgodišo ya tlotlontšu ya go bontšha kakanyo Setšweletšwa sa go bontšha kakanyo Lemoga le go hlaloša maikutlo le kakanyo tša mongwadi. Hlaloša le go fahlela maikutlo/kakanyo ya gagwe Setšweletšwa se se ka nyalantšhwa le kgwekgwe ya sererwa se se šomišitšwego nakong ya go theeletša	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele: Poledišano** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dikafoko le sebopego sa mafoko le melawana: Maswaodikga a polelotharedi le poledišano Mabotši **Tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
7 le 8	**Go bolele go go sego ga semmušo:** Poledišano kakaretšo	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Latela go gola ga moanegwa go kanegelokopana / kahlaahlo ka ga diponagalo tša sereto **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go bala setšweletšwa sa sengwalo go hwetša kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana**: Go tlatša difomo mohl, tša phadišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maswaodikga a polelotebanyi le polelotharedi (poeletšo) Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu:** hwetša tlhalošo ya mantšu ge go balwa (pukuntšu)
9 le 10	**Go theeleletša tshedimošo le kwešišo:** Theeletša ditšweletšwa tša go fapana, mohl, koša / mantšu a koša:. Ahlaahla. GOBA Go bolela Kanegelo: Katološo ya projeke ya go bala	**Go bala ka tsenelelo** **Setšweletšwa sa mahlakorentši le sa go bonwa:** Tšweletša diponagalo tša setšweletšwa sa go bonwa Bogela le go ahlaahla ditšweletšwa tša go fapana tša go bonwa, mohl, kerafo. Sethalwa le seswantšho.	**Setšweletšwa sa tirišano se se sekopana phoustara/** **Lephephetsebiši, mohl,** tiragalo ya mmino. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya madiri, mahlaodi le maina ya go logagantšhwa le go bala le go ngwala - hlatholla tšhomišo ya madiri, mahlaodi le maina ao a dirišwago. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu:** go dikamano

Kelo ya semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	**Bomolomo/orale** Poledišano	**Go ngwala:** Setšweletšwa sa tirišano se se telele mohl, poledišano GOBA Phoustara / lephephetsebiši	**Moleko1:** **Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
11 le 12	Go bolele go go sego ga semmušo Go fa ditaelo le ditšhupetšo (mohl, go dira teye) Ka dihlopha / ka nnoši wa monagano, go tlatša dikgoba bj.bj.)	G**o bala ka tsenelelo o balela go kwešiša setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a mantšu:** Go bala mehlala ya go fa ditaelo le ditšhupetšo	**Setšweletšwa sa tirišano se se sekopana**: Ngwala ditaelo le ditšhupetšo ka ga,mohl, go dira teye **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** **(**lebelela 3.3))	Taelo, Makopanyi Dikgokagantšhi tša go kwešišega tše di laetšago tlholo (*mohlala ka lebaka la, ge, gona ge*) le nako (*mohlala. Morago ga fao, sa go latela, ka morago*) Makgokedi (Poeletšo) **Tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa
13 le 14	**Polelo ya semmušo le hlagišo:** Kahlaahlo ya diponagalo tša polelo ya boitokišetšo	**Setšweletšwa sa go ngwalwa:** Balela go laetša le go ahlaahla tšhomišo, mohl, tsebišo ya mabaka	**Setšweletšwa sa tirišano se se setelele:** Polelo ya go itokišetšwa **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo le tsebišo ya mabaka Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** go dikamano

15 le 16	**Go theeleletša tshedimošo:** Tekatlhaloganyo ya go theeletšwa 2 - Go theeleletša tshedimošo ya go ikgetha Mohl, kwalakwatšo ya go kwewa goba poledišano	**Setšweletšwa sa go bonwa:** Bala le go hlatholla diponagalo, mohl, dikhathuni, mesetlo ya metlae,/ mesetlo ya dibidio **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go bala setšweletšwa sa sengwalo sa kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se se sekopana**: **Ngwala papatšo,poskarata,/ karata ya memo,** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Sebopego sa dikafoko le sa mafoko le melawana ya tšona. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano
17 le 18	**Polelo ya semmušo le hlagišo**: Go bapala karolo ya yo mongwe molaetšeng bjalo ka bohlatse setšweletšweng sa sengwalo	**Setšweletšwa sa sengwalo**: Go bala setšweletšwa sa sengwalo sa kgahlego le kwešišo	**Temana ya go hlaloša / kanegelo**: Ngwala setšweletšwa sa ditemana tše pedi ka ga setšweletšwa sa sengwalo seo se ahlaahlilwego **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3**)**	Laetša le go tiišetša dibopego tša go fapana le melawana ya tšhomišo ya polelo **Tlotlontšu** go dikamano
19 le 20	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**			

Mošomo wa Kelo wa semmušo go Kotara ya 2		
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
Bomolomo/orale: Polelo ya go itokišetšwa	Dingwalo/ Dipuku Dipotšišo tša dikamano	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo / Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala

KOTARA YA 3 MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri tše 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 3**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
21 le 22	**Go balela godimo ga go itokišetšwa ka morero**: Mohl, lengwalo la segwera la go ngwalwa ka nnoši/ sethaka goba ba bangwe	G**o bala ka tsenelelo o balela go kwešiša setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana ka moka** **Go balela kgahlegelo:** Go bala mehlala ya mangwalo a segwera	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele**: Lengwalo la segwera **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3**)**	Tswalano ya sediri le sedirwa le lediri le mahlaodi dibopegong tša lefoko Peakanyo ya mantšu lefokong **Tlotlontšu** go dikamano
23 le 24	**Go theeleletša kgokagano** Go theeletša le go hlagiša, mohl, melaetša ye mekopana/ ditaelo / ditsebišo **Polelo ye e sego ya semmušo:** Go bapala karolo ya yo mongwe	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela setšweletšwa sa sengwalo kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopa**: Ngwala molaetša wo mokopana, mohl, emeili/ molaetša wa setšidiftši/ molaetša wa motšhene wa phetolo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Tiišetša taelo Sebopego sa polelo: hlogotaba le dintlha tša go thekga Mabaka a madiri **Tlotlontšu** go dikamano
25 le 26	**Go balela godimo ga go itokišetšwa ka morero:** mohl, setšweletšwa se se kgethilwego	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela setšweletšwa sa sengwalo kgahlegelo le kwešišo	**Taodišo kanegelo.** Mohl, Anega tiragalo ya go makatša **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

27 le 28	**Go theeleletša tshedimošo le kwešišo:** Theeletša terama ya seyalemoya / polelo ya go rekhotwa/ go bapala karolo ya yo mongwe / go bala papadi.	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo setšweletšwa sa sengwalo	**Ditemana tša go Tlhaloša / Kanegelo:** Ngwala ditemana tše pedi mo o tšweletšago le go thekga kakanyo ya gago tiragalong ye e itšego. **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Segalo, lentšu, mohola wa mathuši **Tlotlontšu** go dikamano
29 le 30	**Go bolela go go sego ga se mmušo:** Melawana ya go sepelelana le ditšweletšwa tša dingwalo	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo setšweletšwa sa sengwalo **Katološo ya go bala / bogela ka noši**	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana**: Pukutšatši **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maina Botee le bontši Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9**	**Mošomo wa 10**
Bomolomo/orale: Go balela godimo ga go itokišetšwa / poledišano	**Go ngwala:** Taodišo	**Moleko wa 2:** **Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melawana ya tšhomišo ya polelo GOBA Dingwalo/ Dipuku: dipotšišo tša diteng

KOTARA YA BONE MPHATO WA 10				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 3**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
31 le 32	**Go balela tshedimošo:** Kahlaahlo	**Go balela temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo,:** mohlala, taetšo ya maikutlo, melaetša ya go fapana ya go beakanyetša mmadi Laetša polelo ya go se be pepeneneng Koketšatsebo: Go bala ditiragalo ka tsinkelo	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele**: Ngwala lengwalo la go lebogiša mogwera / la go leboga morutiši **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Polelotiriši le polelotirišwa Tlhalošo ya pepeneneng le ya gi iphihla **Tlotlontšu** go dikamano
33 le 34	**Go theeleletša tshedimošo:** *Go theeleletša go* itlwaetša go ngwala dinoutse. Go theeleletša dintlhakgolo, mehlala, kanegelo bj.bj	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo setšweletšwa sa sengwalo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana**: Ngwala dinoutse ka mafoko ao a feleletšego **Go ngwala kakaretšo:** • Ruta diponagalo tša go ngwala kakaretšo • Akaretša setšweletšwa se o se filwego ka dintlha **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya Polelotiriši le polelotirišwa Makopanyi Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

35 le 36	**Go theeleletša kgahlego:** mohlala. mmino, go bala go go rekhotilwego, dikoša, go reta, sereto	**Katološo ya go bala / bogela ka noši:** Go tliša kgahlego le go ipshina**.**	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Lengwalo la go laetša kgahlego / ditebogo/ go laetša lethabo(go ipshina) **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Polelo ya boikokobetšo le dikafoko tša tebogo. Tšhomišo ya polelo ya setšo ka nepagalo *Retšistara* **Tlotlontšu** go dikamano
37 le 38	**Go bolela go go sego ga se mmušo:** Poeletšo: Dikahlaahlo tša go se be tša semmušo tša ba mphato le sehlopha nakong ya go itokišetša ditlhahlobo.	**Setšweletšwa sa sengwalo:** mošomo wa poeletšo	**Go itokišetša tlhahlobo:** Ngwala go tšwa go kgetho ya mehuta ya boitlhamelo - kgetha serewa le go abelana dikgopolo / thala mmepe wa monagano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Mošomo wa pukuntšu / go ithuta dika / diema / mebolelwana tsa go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano
39 le 40	**Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga**			
Mošomo wa Kelo wa semmušo go Kotara ya 4				
Mošomo wa 11				
Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo le dikamano, le Dingwalo/Dipuku Lephephe la 2: G ngwala Lephephe la 3: Bomolomo/Orale Moputsokgoboko wa ngwaga wa bomolomo/orale wa go bolela le go theeletša. Moputso wa mafelelo o akaretše mošomo o tee wa polelo ya go itokišetšwa, o tee wa go theeletša, mohlala. Go bala ga go itokišetšwa / go bolela ga go se itokišetšwe / polelo ya go se be ya semmušo ya go se itokišetšwe ka dihlopha.				

3.5.2 PEAKANYO YA GO RUTA YA MPHATO WA 11

KOTARA YA 1 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2** **G0 theeleletša tshedimošo**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
1 le 2	**Go theeleletša tshedimošo** Sethaka le bamphato ka moka Ruta morutwana wa mphato wa gago ka go šomiša tshedimošo ye e filwego.	**Go bala setšweletšwa se sekopana go ngwala kakaretšo le dinoutse ka tsenelelo.** Setšweletšwa sa tshedimošo(mohl, temana ya go hlaloša) Kakaretšo ye bonolo ya dintlha tša bohlokwa **Ntlha le kakanyo** **Katološo ya go bala / bogela:** Katološo ya projeke ya go bala	**Taodišo Tlhaloši:** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Setatamente, sebopego sa mafoko, (sediri-lediri-sedirwa) Šomiša ditaetši **Tlotlontšu** go dikamano
3 le 4	**Go theeleletša tshedimošo le kwešišo**: Ruta diponagalo tša go theeleletša tshedimošo le kwešišo: Mošomo wa go theeleletša kwešišo	**Go theeleletša kwešišo** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo**: • Go ruta dingwalo. • Nepiša go diponagalo le kahlaahlo ya tšhomišo • Go bala le go ahlaahla setšweletšwa	**Taodišo Tlhaloši:** Ngwala taodišo tlhaloši **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Go hlaloša/ taetšo ya maikutlo: Mahlathi le mahlaodi (Poeletšo) **Tlotlontšu:** Tlhamo ya mahlathi (mohl, ba dula ka nokeng) mahlaodi, mošemane yo motelele Tekatekano
5 le 6	**Go theeleletša tshedimošo:** Go theeleletša kakanyo Tšweletša kakanyo ya sererwa ye e ahlaahlilwego ka phapošing **Polelo ya semmuišo le hlagišo** Go bapala karolo ya yo mongwe	**Go bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a lefoko:** • Ruta tlotlontšu ya go bontšha kakanyo • Setšweletšwa sa go bontšha kakanyo / Lemoga le go hlaloša maikutlo le kakanyo tša mongwadi. • Hlaloša le go fahlela maikutlo/kakanyo ya gagwe • Setšweletšwa se se ka nyalantšhwa le kgwekgwe ya sererwa se se šomišetšwago go theeletša	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Ngwala poledišano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Melawana ya maswaodikga a polelotebanyi le poledišano Makopanyi Mabotšiši **Tlotlontšu**: ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana

7 le 8	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Poledišano, diponagalo tša setšweletšwa sa sengwalo se go ithutilwego ka sona	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo: **Setšweletšwa sa sengwalo**: Go balela kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo Latela kgolo ya moanegwa go kanegelokopana/ kahlaahlo ya diponagalo tša sereto	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Go tlatša difomo, mohl, kgopelo ya mošomo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maswaodikga Polelotebanyi le polelotharedi Maina Mašala Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano
9 le 10	**Go theeletša tshedimošo le kwešišo:** Go theeletša ditšweletšwa tša go fapana, mohl, koša,mantšu a koša, Kahlaahlo GOBA Go bolela kanegelo: katološo ya go bala projeke	**Go bala ka tsenelelo** **Ditšweletšwa tša go šomiša ditsela tše dintši tša kgokagano le tša go bonwa:** • Ruta diponagalo tša setšweletšwa sa go bonwa • Bogela le go ahlaahlaa ditšweletšwa tša go bonwa tša go fapana Mohl, kerafo,seswantšho, bj.bj	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** phoustara,lephephetsebiši, mohl, kgodišo ya sekhwama ka mokgwa wa go kgopela thušo ya tšhelete **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maina, Madiri le mahlaodi,poeletšo ye e togaganego le go bala le go ngwala mabaka Hlalošo ya tšhomišo ya maina,madiri le mahlaodi Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu go dikamano**

Mešomo ya Kelo wa semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	**Bomolomo/orale** Poledišano	**Go ngwala:** Setšweletšwa sa tirišano se se telele / kopana	**Moleko wa 1:** **Tšhomišo ya polelo le dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melawana ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 4**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 3**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala**
11 le 12	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Go fa ditšhupetšo le ditaelo (mohl, tšhupatsela ya leeto la pese) ka dihlopha / ka botee	**Go bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a mantšu:** Bala mehlala ya ditšhupetšo le ditaelo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala **ditaelo goba ditšhupetšo, mohl,** tšhupatsela ya leeto la pese) **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Makopani, dikgokantšhi bjalo ka morago ga moo, ka fao, mohlomongwe,bj. bj. Mašala **Tlotlontšu** go dikamano
13 le 14	**Polelo ya semmušo le hlagišo:** Ahlaahla diponagalo tša polelo ya boitokišetšo Polelo ya boitokišetšo	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo Go bontšha le go ahlaahla tšhomišo ya diripa tša polelo, mohl, mahlathi, mahlaodi, maina, madiri	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala polelo ya boitokišetšo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya mabaka Lekgokedi Poeletšo ya pukuntšu Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano
15 le 16	**Go theeleletša tshedimošo:** Tekatlhaloganyo ya go theeletšwa 2 - Go theeleletša tshedimošo ya go ikgetha Mohl, kwalakwatšo ya go kwewa goba poledišano	G**o balela kwešišo:** Go bala le go hlatholla diponagalo tša, mohl, ditšweletšwa tša go bonwa, dikhathuni,dibidio tša metlae: **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela tshedimošo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala papatšo/poskarata/karata ya memo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Sebopego sa dikafoko le sa mafoko le melawana ya tšona Polelotiriši le polelotirišwa Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

17 le 18	**Polelo ya semmušo le hlagišo:** Go bapala karolo ya yo mongwe go molaetša wa setšweletšwa sa sengwalo	G**o balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo mohlala	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele: sekopana:** šomiša setšweletšwa sa sengwalo bjalo ka motheo wa go ngwala pukutšatši goba lengwalo la segwera **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Laetša le go tiišetša mehuta ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo **Tlotlontšu** go dikamano
19 le 20	**Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga**			

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 2		
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
Bomolomo/orale: Polelo ya boitokišetšo	**Dingwalo/ Dipuku:** Dipotšišo dikamanonjg	**Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga:** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le dingwalo Lephephe la 2: Go ngwala

KOTARA YA 3 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 3**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 2**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala**
21 le 22	**Go balela godimo go go itokišeditšwego ka morero:** Go balela godimo ka nepišo ya thelelo, hlabošo le segalo Mohl, lengwalo la segwera leo le ngwadilwego ke mong	**Katološo ya go bala/ bogela:** Go balela kgahlego Bala mehlala ya mangwalo a semmušo	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Lengwalo la semmušo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Tswalano ya sediri le sedirwa go lediri le mahlaodi dibopegong tša lefoko Makgokedi Tatelano ya mantšu **Tlotlontšu** go dikamano
23 le 24	**Go theeletša tsenelelano:** Go theeletša le go hlagiša, mohl, melaetša ye mekopana/ditšhupetšo / ditsebišo	G**o balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela tshedimošo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** emaili/ dinoutse tša setšidifatši / melaetša ya motšhene wa go araba **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Tiišetša taelo Sebopego sa polelo: hlogotaba le dikgopolo tša go thekga Mabaka Makgokedi **Tlotlontšu go** dikamano
25 le 26	**Go balela godimo go go itokišeditšwego ka morero:** Mohl, setšweletšwa se se kgethilwego	**Go balela kwešišo**	**Taodišo Kanegelo:** Mohl, Kanegelo ya tiragalo ya go makatša **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

27 le 28	**Go theeletša kgahlegelo:** Theeletša terama ya seyalemoya/ polelo ye e rekhotilwego/ Go bapala karolo ya yo mongwe/ Go bapala/ go bala terama .	G**o balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo** Go balela kgahlegelo le kwešišo	**Temana:** Ngwala temana yeo o laetšago le go thekga kakanyo ya gago mabapi le tiragalo ye nngwe **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Segalo, lentšu Madiri **Tlotlontšu** go dikamano
29 le 30	**Polelo ya go se be ya semmušo:** Poledišano ye e nyalanago le setšweletšwa sa sengwalo	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go bala kgahlegelo le kwešišo setšweletšwa sa sengwalo **Katološo ya go bala/ bogela:** Setšweletšwa sa koketšatsebo,mohl, go nagana,ditoro	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala pukutšatši / ditshwayotshwayo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maina Botee le bontši Mabotšišo Kganetšo Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go balwa.

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9**	**Mošomo wa 10**
Bomolomo/orale: Go balela godimo go go itokišeditšwego	**Go ngwala:** Taodišo tlhaloši / kanegelo	**Moleko wa 2:** **Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo GOBA Dingwalo / Dipuku: Dipotšišo dikama-nong

KOTARA YA 4 MPHATO WA 11				
Dibeke	**Go theeletša le go bolela** **Iri e 2**	**Go bala le go Bogela** **Diiri tše 3**	**Go ngwala le go Hlagiša** **Diiri tše 2**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala**
31 le 32	**Go theeleletša tshedimošo:** **Go bolela go go sego ga semmušo:** Dikahlaahlo,mehlala ya mangwalo a kgopelo/ pelaelo	**Go Balela tsebotsenelelo ya polelo:** Koketšatsebo: Go bala diteng ka tsenelelo:Laetša polelo ya pepeneneng **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se telele:** Ngwala lengwalo la kgopelo / boipelaetšo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Polelotiriši le Polelotirišwa Polelo ya pepeneneng le ya dika Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo **Tlotlontšu go dikamano**
33 le 34	**Go theeleletša tshedimošo:** Go theeletša tshepetšo ya go ithuta go ngwala dinoutse. Go theeleletša dikgopolokgolo le mehlala	G**o balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala melaetša go ba mafoko ka botlalo/feletšego **Setšweletšwa sa tirišano se sekopana**: Go ngwala kakaretšo: Akaretša setšweletšwa se o se filwego ka dintlha **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Polelotiriši le Polelotirišwa (poeletšo) Makopanyi Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu go dikamano**

35 le 36	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Dikahlaahlo: dikoša	G**o balela kwešišo** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Katološo ya go bala / bogela ka bowena Setšweletšwa sa sengwalo sa go laetša lethabo / kgahlegelo le go ipshina	**Temana:** Ngwala temana ponagatši ya ditemana tše pedi ka polelo ya mmino: **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Mahlaodi Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Mohuta wa setšo wa go fa polelo ka mokgwa wa maleba. Retšistara **Tlotlontšu** go dikamano
37 le 38	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Poeletšo: Dikahlaahlo tša go se be tša semmušo tša bamphato le dihlopha ka phapošing go itokišetša go ngwala tlhahlobo.	**Setšweletšwa sa sengwalo:** ditokišetšo tša tlhahlobo	**Go itokišetša tlhahlobo**. Ngwala go tšwa kgethong ya dingwalwa tša boitlhamelo-kgetha sererwa o šomiš le mmepe wa monagano **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Mošomo wa pukuntšu dika / diema mebolelwana Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu go dikamano**.
39 le 40	**Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga**			
Mošomo wa Kelo wa semmušo go Kotara ya 4				
Mošomo wa 11				
Tlhahlobo ya mafelelong a ngwaga Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo Lephephe la 2:Go ngwala phephe la 3: Bomolomo *Moputso wa ngwaga wa Bomolomo/orale wa go kgoboketšwa go tšwa go" Go bolela, Go theeletša" le go bala. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša mošomo wa polelo ya go itokišetšwa, Mošomo wa Go theeletša o tee le wo mongwe, mohlala. go bala ga go se itokišetšwe/ go bolela ga go se itokišetšwe / poledišano ka dihlopha				

3.5.3 PEAKANYO YA GO RUTA YA MPHATO WA 12

Peakanyo ye ya ngwaga e laetša botlalonyane bja wo o swanetšego go phethagatšwa le go elwa.

Mphatong wa 12 dingwalo tša thuto ya semmušo (dipuku) di badilwe go ba tše 1 - 18, ke gore tekano ya iri tše pedi e beetšwe sereto goba kanegelokopana goba yuniti e tee ya padi goba tiragatšo. Ge tiragatšo goba padi e kgethilwe, morutiši o tla swanelwa ke go arola mošomo ka diyuniti tše di tlogo rutwa nakong yeo ka tshwanelo.

Nako ye ntši ya Mphato wa 12 e tla šomišetšwa mošomo wa Poeletšo le go lokišetša barutwana tlhahlobo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga.

KOTARA YA 1 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala**
1 le 2	**Go theeleletša tshedimošo:** Sethaka le bamphato ka moka Tsebišo ya moithuti wa phapoši ka botlalo ka go diriša tshedimošo ye e filwego	**Go bala** **Setšweletšwa se sekopana ka tsenelelo go akaretša le go ngwala dinoutse:** • Setšweletšwa sa tshedimošo • Kakaretšo ya bonolo ya dintlha tša bohlokwa • Tšweletša **ntlha le kakanyo** **Katološo ya go bala / bogela ka bowena/ nnoši:** Matsenyagae a ya projeke ya katološo ya go bala	**Taodišo Kanegelo/ tlhaloši:** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Setatamente, sebopego sa mafoko, (sediri-lediri-sedirwa) Šomiša ditaetši **Tlotlontšu** go dikamano
3 le 4	**Go theeleletša tshedimošo le kwešišo:** Ruta diponagalo tša go theeleletša tshedimošo le kwešišo Mošomo wa tekatlhalog-anyo ya go theeletšwa	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** • Matsenyagae a dingwalo • Nepiša go diponagalo le kahlaahlo ya tšhomišo ya tšona • Bala le go ahlaahla setšweletšwa	**Taodišo Kanegelo/ tlhaloši:** **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Go hlaloša/ taetšo ya maikutlo: Mahlathi le mahlaodi (Poeletšo) Mošomo wa poeletšo wa thutapolelo go tšwa go tšeo barutwana ba di ngwadilego **Tlotlontšu:** Mahlathi a go bopša *(mohlala. kudu - o bolela **kudu**)* le mahlaodi (*mohlala. botse- kobo ye botse)* Papetšo ya mahlaodi

5 le 6	**Polelo ya semmušo le hlagišo:**Hlagišo ya bomolomo ya pego ye kopana Laetša kakanyo ka ga sererwa seo se ahlaahlilwego ka phapošing	**Go bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a mantšu:** • Ruta tlotlontšu ya go laetša kakanyo le pego • Setšweletšwa sa go laetša kakanyo/ maikutlo • Laetša le go hlaloša kakanyo / maikutlo a mongwadi • Hlaloša kakanyo / maikutlo a gago • Setšweletšwa se se ka nyalantšhwa le molaetša/morerowo o bego o theeleditšwe	**Setšweletšwa sa tirišano se telele:** Ngwala pego ye kopana **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Melawana ya maswaodikga a polelotebanyi le poledišano Poeletsa polelotiriši le polelotirišwa Makopanyi Mabotšiši **Tlotlontšu** go dikamano Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana
7 le 8	Go bolela go go sego ga semmušo: Poledišano, diponagalo tša setšweletšwa sa sengwalo se se rutilwego	**Go balela kwešišo**: Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Latela kgolo ya moanegwa go kanegelokopana/ kahlaahlo ya diponagalo tša sereto Go balela kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana**:Go tlatša difomo, mohl, kgopelo ya mošomo Fetolela melaetša go mafoko ka botlalo/feletšego **Setšweletšwa sa tirišano se setelele** **Go ngwala kakaretšo:** Akaretša setšweletšwa se o se filwego ka dintlha **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maswaodikga Polelotebanyi le polelotharedi Maina Mašala Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

9 le 10	**Go theeletša kgahlego:** Theeletša ditšweletšwa tša go fapana, mohl, koša/ mantšu a koša. Kahlaahlo GOBA Go bolela kanegelo: Katološo ya projeke ya go bala	**Go bala ka tsenelelo** **Ditšweletšwa tša go šomiša ditsela tše dintši tša kgokagano le tša go bonwa:** • Ruta diponagalo tša setšweletšwa sa go bonwa • Bogela le go ahlaahlaa ditšweletšwa tša go bonwa tša go fapana Mohl, kerafo, seswantšho, bj.bj	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** phoustara, lephephetsebiši, mohl, kgodišo ya sekhwama ka mokgwa wa go kgopela thušo ya tšhelete **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Maina,Madiri le mahlaodi, poeletšo ye e togaganego le go bala le go ngwala Mabaka Hlalošo ya tšhomišo ya maina,madiri le mahlaodi Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4: moleko wa 1**
Bomolomo/orale: Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa	**Bomolomo/orale:** Poledišano	**Go ngwala:** Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana/ telele	**Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo

KOTARA YA 2 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša & Go bolela**	**Go bala & Go bogela**	**Go ngwala & go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri ye 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
11 le 12	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Go fa ditšhupetšo le ditaelo (mohl, tšhupatsela ya leeto la pese) ka dihlopha / ka botee	G**o bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a mantšu:** Bala mehlala ya ditšhupetšo le ditaelo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** Ngwala ditaelo goba ditšhupetšo, mohl, tšhupatsela ya leeto la pese **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Taelo,Makopanyi, dikgokantšhi, bjalo ka morago ga moo, ka fao, mohlomongwe,bj.bj. Mašala **Tlotlontšu** go dikamano
13 le 14	**Polelo ya semmušo le hlagišo:** Kahlaahlo ya sererwa le go tšea karolo go dikahlaahlo tša semmušo	G**o balela kwešišo ka tsenelelo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo. Go bontšha le go ahlaahla tšhomišo ya diripa tša polelo, mohl, mahlathi, mahlaodi, maina, madiri	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Ngwala polelo ya biotokišetšo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Mošomo wa pukuntšu dika / diema mebolelwana Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano
15 le 16	**Go theeleletša tshedimošo:** Tekatlhaloganyo ya go theeletšwa 2 - Go theeleletša tshedimošo ya go ikgetha Mohl, kwalakwatšo ya go kwewa goba poledišano **Go bolela go go sego ga semmušo** Poledišano mabapi le diponagalo tša setšweletšwa sa go bonwa	**Go balela kwešišo:** Go bala le go hlatholla diponagalo tša, mohl, ditšweletšwa tša go bonwa, dikhathuni,dibidio tša metlae **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo	**Setšweletšwa sa tirišano se se sekopana:** Ngwala papatšo,poskarata,/karata ya memo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo dibopego tša dikafoko le tša polelo le melawana ya tšhomišo Polelotiriši le Polelotirišwa Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

17 le 18	**Polelo ya semmušo le hlagišo:** **Go bapala karolo** ya yo mongwe molaetšeng wasetšweletšwa sa sengwalo	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo		Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Laetša le go tiišetša mehuta ya go fapana ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo **Tlotlontšu** go dikamano
19 le 20	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga**			

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 2		
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
Bomolomo/orale: Go bolela ga go toikišetšwa	**Dingwalo / Dipuku:** Dipotšišo tša dikamano	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga:** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo Lephephe la 2: Go ngwala

Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga: Mo go mphato wa 12, mošongwana yo tee wa Kotara ya 2 le/ goba Kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Mo go hwetšwago gore ye tee ya ditlhahlobo tše pedi tša ka gare e ngwalwa go Mphato wa 12, ditlhahlobo tše dingwe di swanetše go emelwa ke moleko mafelong a kotare (Mošongwana wa 7 le 10)

KOTARA YA 3 MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le go Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le Go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bona-gala)**
21 le 22	**Go balela godimo go go itokišeditšwego ka morero:** Go balela godimo ka nepišo ya thelelo, hlabošo le segalo Mohl, lengwalo la segwera leo le ngwadilwego ke mong	**Katološo ya go bala/ bogela:** Go balela kgahlego Bala mehlala ya lengwalo la segwera **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Lengwalo la semmušo,la go kgopela,kwelobohloko, boipelaetši/dingongorego. memo, tebogo, tebogišo **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Tswalano ya sediri le sedirwa go lediri le mahlaodi dibopegong tša lefoko Tatelano ya mantšu Makgokedi **Tlotlontšu** go dikamano
23 le 24	**Go theeleletša tsenelelano:** Go theeletša le go hlagiša, mohl, melaetša ye mekopana/ditšhupetšo / ditsebišo Go bolela go go sego ga semmušo Poledišano,mohl, mokgwa wa bjale le ya sekgale wa go bolela	G**o balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela kgahlegelo le kwešišo	**Setšweletšwa sa tirišano se sekopana:** boeletsa diponagalo tša melaetša ye mekopan,mohl. emeili/ dinoutse tša setšidifatši / melaetša ya motšhene wa go araba GOBA Di taelo tša sererwa se se kgethilwego **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Sebopego sa polelo: Hlogotaba le dikgopolo tša go thekga Mabaka a madiri Makgokedi **Tlotlontšu** go dikamano

25 le 26	**Go balela godimo go go itokišeditšwego ka morero:** Mohl, setšweletšwa se se kgethilwego Poledišano	**Go balela kwešišo:** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo	**Taodišo Kanegelo:** Mohl, Maitemogelo a tiragalo yeo e fetošitšego bophelo bjaka **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo. Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana. **Tlotlontšu** go dikamano
27 le 28	**Go theeletša kgahlego** Go Theeletša terama ya seyelemoya/polelo ya go rekhotwa/go bapala karolo ya yo mongwe/ go bala tiragatšo Go bolele go go sa itokišetšwago Kahlaahlo ka dihlopha, mohl, go fa kakanyo ka ga setšweletšwa sa go kwewa.	**Go balela kwešišo** Kgodišo ya tlotlontšu le tšhomišo ya polelo **Setšweletšwa sa sengwalo** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo	**Setšweletšwa sa tirišano se setelele:** Ngwala ditshwayotshwayo tša puku ye e badilwego **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Tsebotsenelelo ya polelo Segalo, hlabošo, Makgokedi **tlontšu** go dikamano
29 le 30	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Melawana ya ditšweletšwa tša dingwalo	**Setšweletšwa sa sengwalo:** Go balela / kgahlegelo le kwešišo setšweletšweng sa sengwalo **Katološo ya go bala/ bogela ka noši/bowena:** Setšweletšwa sa go godiša: mohl, boikgopolelo,ditoro o sepelelanago le setšweletvwa, mohlala. polelo ya dika, sebopego, moanegwa bj.bj	**Setšweletšwa sa tirišano se se sekopana:** Ngwala pukutšatši / ditshwayotshwayo tša kanegelokopana **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Tsebotsenelelo ya polelo Maina Botee le bontšhi Mabotšiši Mošomo wa go alafa ditlhohlo tša thutapolelo go tšwa go mešomo ngwalwa ya barutwana **Tlotlontšu** go dikamano

Mešomo ya Kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9: Tlhahlobo ya boitokišetšo**	**Mošomo wa 10**
Bomolomo / Orale: Go balela godimo go go itokišeditšwego	**Go ngwala:** Taodišo	**Molekwana 2:** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo Lephephe la 2: Go ngwala GOBA Moleko wa go ngwalwa

Ditlhahlobo tša boitokišetšo: Mo go mphato wa 12, mošongwana yo tee wa Kotara ya 2 le/ goba Kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Mo go hwetšwago gore ye tee ya ditlhahlobo tše pedi tša ka gare e ngwalwa go Mphato wa 12, ditlhahlobo tše dingwe di swanetše go emelwa ke moleko mafelong a kotare (Mošongwana 7 le 10)

KOTARA YA BONE MPHATO WA 12				
Dibeke	**Go theeletša le Go bolela**	**Go bala le Go bogela**	**Go ngwala le Go hlagiša**	**Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo** **Iri e 1 (ka mokgwa wa togaganyo le go bonagala)**
31 le 32	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Kahlaahlo ya go se be ya semmušo ya phapoši le sehlopha go itokišetša go ngwala tlhahlobo.	G**o bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a lentšu le temana:** Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thuto ya setšweletšwa sa semmušo le mekgwanakgwana ya go bala ka tsinkelo go lokišetšwa tlhahlobo ya ka ntle	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Poeletšo ya dibopego tša polelo le melawana ya tšhomišo ya polelo Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thutapolelo go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go tšwa go ditlhahlobo tše di fetilego
33 le 34	**Go bolela go go sego ga semmušo:** Kahlaahlo ya go se be ya semmušo ya phapoši le sehlopha go itokišetša go ngwala tlhahlobo	**Go bala ka tsenelelo o balela kwešišo setšweletšwa sa go ngwalwa se sekopana mo maemong a mantšu:** Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go boeletša thuto ya setšweletšwa sa semmušo le mekgwanakgwana ya go bala ka tsenelelo le go itokišetša tlhahlobo ya ka ntle	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya go itokišetša tlhahlobo ya ka nlte **Tsepamela go:** **Magato a go ngwala** Go beakanya, go ngwala dingwalwakakanywa, go boeletša, go hlokola, go phošolla le go hlagiša **Sebopego sa setšweletšwa le diponagalo tša tšhomišo ya polelo** (lebelela 3.3)	Šomiša maphephe a ditlhahlobo tše di fetilego go dira poeletšo ya thutapolelo go lokišetša tlhahlobo ya ka ntle Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo **Tlotlontšu** ya go sepelelana le setšweletšwa sa go tšwa go ditlhahlobo tše di fetilego
35 le 36	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			
37 le 38	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			
39 le 40	**TLHAHLOBO YA KA NTLE**			

Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano

Lephephe la 2:Go ngwala

Lephephe la 3: Bomolomo / Orale

* **Bomolomo/orale**:Moputso wa ngwaga wa Bomolomo/orale wa go kgoboketšwa go tšwa go Go bolela le Go theeletša. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša mošomo wa polelo ya go itokišetšwa, Mošomo wa Go theeletša o tee le wo mongwe, mohlala. go bala ga go se itokišetšwe/ go bolela ga go se itokišetšwe / poledišano ka dihlopha

KAROLO YA 4: KELO YA LELEMETLALELETŠA LA BOBEDI

4.1 MATSENO

Kelo ke tšwetšopele ya tshepetšo ye e beakantšwego ya go šupetša, kgoboketša le go hlatholla tshedimošo ka ga bokgoni bja barutwana, go šomišwa dibopego tše di fapanago tša kelo. E akaretša magato a mane: go hlama le go kgoboketša bohlatse bja phihlelelo; go lekola bohlatse bjoo; go bega tše di hweditšwego le go šomiša tshedimošo ye go kwešiša le go thuša tšwetšopele/tlhabollo ya barutwana go kaonafatša tshepetšo ya go ithuta le go ruta.

Kelo e swanetše go ba ya semmušo (Kelo ya go ithuta) le yeo e sego ya semmušo (Kelo ya go ruta). Mo mabakeng ka moka, barutwana ba swanetše go fiwa pego ya dipoelo tša bona ya ka mehla go rotoša maitemogelo a go ithuta.

Kelo ya mabokgoni a leleme e swanetše go logaganywa. Kelo ya temana ya tekatlhaologanyo e swanetše go tswalantšhwa le tšhomišo ya polelo. Kelo ya go ngwala e swanetše go akaretša direrwa ka ga dilo tšeo di diregago mo maemong a nnete a bophelo.

4.2 KELO YEO E SEGO YA SEMMUŠO GOBA KELO YA TŠATŠI KA TŠATŠI

Kelo ya go ithuta e na le maikemišetšo a go kgoboketša tshedimošo ka ga bokgoni bja morutwana bjo bo ka šomišwago go kaonafatša go ithuta ga bona.

Kelo yeo e sego ya semmušo ke tekolo ya letšatši ka letšatši ya tšwelopele ya barutwana. Se se tšweletšwa ke ditemogo, dikahlaahlo, ditšhupetšo tša go itlwaetša, dikhonferense tša barutwana le barutiši, tsenelelano yeo e sego ya semmušo ya phapoši, bj.bj. Kelo ye e sego ya semmušo e bonolo go swana le go ema ka nako ya thutišo, go lebelela barutwana goba go ahlaahla le barutwana tsela yeo go ithuta go tšwelago pele ka gona. Kelo yeo e sego ya semmušo e swanetše go šomišwa go fa barutwana pego ya dipoelo le go laola peakanyo ya go ruta, fela ga se ya swanela go rekhotwa. Ga se ya swanela go bonwa e le yeo e kgaoganego le mešongwana ya go ngwalwa yeo e dirwago ka phapošing. Barutwana goba barutiši ba ka swaya mešongwana yeo ya kelo.

Kelo ya mong le kelo ka sethaka e dira gore barutwana ba tšee karolo ka mafolofolo go tekolo. Se se bohlokwa ka ge se dira gore barutwana ba ithute le go lebelela morago go bokgoni bja bona. Dipoelo tša kelo ya mešomo ya tšatši ka tšatši yeo e sego ya semmušo ga di rekhotwe semmušo ntle le ge morutiši a ka rata go dira seo. Dipoelo tša kelo ya mešomo ya tšatši ka tšatši ga di šomišetšwe go hlatloša barutwana le go ba fa setifikeiti.

4.3 KELO YA SEMMUŠO

Mešomo ka moka ya kelo yeo e hlamago lenaneo la semmušo la kelo la ngwaga e bitšwa Kelo ya Semmušo. Morutiši o swaya le go rekhota semmušo mešomo ya semmušo ya kelo go mabaka a go hlatloša le go neelana ka ditifikeiti. Mešomo ka moka ya Kelo ya Semmušo e swanetše go lekolwa gore go tiišetšwe boleng le go netefatša gore maemo a maleba a tekanetšo a a tiišetšwa. Le ge mešomo ya kelo ya semmušo e ka dirwa ka ntle ga phapoši, mošomo wa mafelelo o swanetše go direlwa ka phapošing ka fase ga maemo a taolo ao a tseneletšego.

Kelo ya semmušo, e fa barutiši tsela ya peakanyo ya go lekanyetša ka tsela yeo barutwana ba tšwelago pele ka gona mo mphatong le ka thutong ye e itšego. Mehlala ya kelo ya semmušo e akaretša melekwana, ditlhahlobo, mešomongwana ya go ngwalwa, ditlhagišo tša bomolomo, ditšhupetšo, ditiragatšo, bj.bj.

Mešomo ya Kelo ya semmušo e bopa seripa sa Lenaneo la Kelo ya semmušo la tekano ya botelele bja ngwaga go Mphato le thuto ye nngwe le ye nngwe.

Nkatlapana ye e latelago e tšweletša dinyakwa tša kelo ya semmušo tša Malemetlaleletšo a Pele:

Nkatlapana 1: Kakaretšo ya kelo ya semmušo ya Mephato ya 10 - 11

Kelo ya Semmušo		
Gare ga ngwaga	**Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**75%**	
Kelo ye e Theilwego Sekolong (KTS) -	**Maphephe a Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**50%**	**25%**
Melekwana ye 2 • Mešomo ye 7 • Tlhahlobo (ya gare ga ngwaga) e 1	**Ditlhahlobo tša go ngwalwa** Lephephe la 1 (Diiri tše 2½) - Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo/ Dipuku Lephephe la 2 (Diiri tše 2) - Go ngwala.	**Mešomo ya kelo ya bomolomo: Lephephe la 3** Go theeletša Poledišano Polelo ya go itokišetšwa Go balela godimo ga go se itokišetšwe Mešomo ya bomolomo yeo e dirwago mo ngwageng e bopa karolo ya kelo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga.

Nkatlapana 2:: Kakaretšo ya kelo ya semmušo ya Mphato wa 12

Kelo ya Semmušo		
Gare ga ngwaga	**Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**75%**	
Kelo ye e Theilwego Sekolong (KTS) -	**Maphephe a Tlhahlobo ya Mafelelo a ngwaga**	
25%	**50%**	**25%**
• Moleko o 1 • Mešomo ye 7 • Ditlhahlobo tše 2 (tša gare ga ngwaga le tša boitokišetšo)	**Ditlhahlobo tša go ngwalwa** **Lephephe la** 1 (Diiri tše 2½) - Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo/ Dipuku **Lephephe la** 2 (Diiri tše 2) - Go ngwala	**Mešomo ya kelo ya bomolomo: Lephephe la 3:** Go theeletša Poledišano Polelo ya go itokišetšwa Go balela godimo ga go se itokišetšwe Mešomo ya bomolomo yeo e dirwago mo ngwageng e bopa karolo ya kelo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga.

Mehuta ya kelo ye e šomišitšwego e swanetše go lekana le kgolo le legato la kgodišo ya morutwana. Tlhamo ya mešongwana ye, e swanetšego go akaretša diteng tša thuto le mešongwana ya go fapana ye e hlametšwego go fihlelela maikemišetšo a thuto.

Mešongwana ya kelo ya semmušo e swanetše go akaretša maemo a kwešišo le bokgoni bja barutwana bjalo ka ge go laeditšwe ka fase:

Nkatlapana ya 3: Maemo a kwešišo (khoknitifi) a kelo

Maemo a kwešišo (khoknitifi)	Mošongwana	Diphesente tša Mošomo
Potšišothwii **(Legato la 1)** **Peakanyoleswa** **(Legato la 2)**	Dipotšišo tšeo di amanago le tshedimošo ye e begilwego thwii go setšweletšwa • Efa maina a dilo/batho/mafelo/di elemente … • Efa dintlha/mabaka/dikgopolo … • Laetša mabaka/batho/ le tšeo di hlolago … • Efa dintlha/maina/mabaka … • Hlaloša lefelo/motho/moanegwa.. • Hlaloša tiragalo/karolo/maitemogelo … Dipotšišo tša go nyaka tshekatsheko, thulaganyo le peakanyo ya tshedimošo ye e tšweleditšwego thwii go setšweletšwa. • Akaretša dintlhakgolo/dikgopolo/ dikgonagalo… • Hlopha dielemente tša go swana … • Laetša ditshwano le diphapano… • Efa tlhalošo ya … …	**Magato a 1 le 2: 40%**
Go dira dithumo le go tšea sephetho go ya ka dintlha tše di filwego go thekga kakanyo **(Legato la 3)**	Dipotšišo tša go nyaka gore morutwana a ikamanye le tshedimošo ye e tšego kgakala ka go nyalanya tshedimošo ye e tšweleditšwego go dikarolo tša go fapana tša setšweletšwa le tsebo ya bona ya pele goba go ya ka boitemogelo bja gagwe le go tšea sephetho. • Hlaloša ka tsela yeo kgopolokgolo e nyalanago le morero/molaetša … • Bapetša dikgopolo/maikutlo/ditiro … • Maikemišetšo/maikutlo/tlhohleletšo/lebaka la mongwadi (goba moanegwa) ke afe … • Hlaloša lebaka le phetho la … • Na tiragalo/maikutlo/tshwayotshwayo (bj.bj) e re utollela eng mabapi le moanegi/mongwadi/moanegwa… • Na tshwantšhanyo/tshwantšhišo/tshwantšhokgopolo e ama kwešišo ya gago bjang … • Na o gopola gore poelo /phetho (bj.bj) ya tiro/maemo e tla ba efe …	**Legato la 3: 40%**

Tekolo **(Legato la 4)** **Kgahlego** **(Legato la 5)**	Dipotšišo tše di šoma ka dikahlolo mabapi le meetlo le mohola. Tšona di akaretša dikahlolo mabapi le nnete, go tshepega, dintlha le dikgopolo, netefatšo, tlhaologanyo le go fahlela ka mabaka, le ditaba tša go swana le kganyogelo ya dikgopolo le ditiro tša maitshwaro a go amogelega • O nagana gore se se diragalago se a kgodiša/ke sa nnete/se a kgonagala …? • Na mabaka a mongwadi ke a nnete/ a a kwešisega/ a go rumega… • Ahlaahla/ swayaswaya ka tsinkelo ka ga tiragalo/ maikemišetšo / tšhušumetšo/ maikutlo/ tšhišinyo … • Na o dumelelana le tebelelo/ setatamente/ temogo/ thathollo? • Go ya ka tebelelo ya gago, na mongwadi/moanegi/moanegwa o na le maloka a go šišinya gore/bolela gore … (Thekga karabo ya gago/Efa mabaka a go fahlela karabo ya gago.) • Na o amogela maikutlo/maitshwaro/ditiro tša moanegwa? Efa mabaka a karabo ya gago. • Na ditiro/maikutlo/tšhušumetšo ya moanegwa e… laetša eng ka yena ge go lebeletšwe dikamano tša meetlo ya kakaretšo? • Ahlaahla ka tsinkelo/swayaswaya ka dikahlolo tše bohlokwa tše di dirilwego setšweletšwang Dipotšišo tše di nepišitše go ela go amega ga kgopolo le kgahlego ya molekwa go setšweletšwa. Di nepiša dikarabo tše di laetšago maikutlo go diteng, go ikamantšha le baanegwa goba ditiragalo, le go iphetolela go tšhomišo ya polelo ya mongwadi (go swana le kgetho ya mantšu le tshwantšhokgopolo) • Ahlaahla karabo ya gago go setšweletšwa/maemo/thulano/tiragalo … • Na o kwešišana le moanegwa? Ke tiro goba sephetho sefe seo o bego o ka se tšea ge o be o le maemong a bjalo? • Ahlaahla/Swayaswaya tšhomišo ya polelo ya mongwadi … • Ahlaahla bohlokwa bja setaele/matseno/thumo/ tshwantšhokgopolo/ tshwantšhišo/tirišo ya dithekniki tša theto/ditlabakelo tša dingwalo tša mongwadi …	**Magato a 4 le 5: 20%**

4.4 LENANEO LA KELO

Lenaneo la Kelo le hlametšwe go phatlalatša mešomo ya kelo ya semmušo mo dithutong tša ngwaga ka moka tša sekolo.

4.4.1 Kakaretšo ya dinyakwa

Dinkatlapana tše di latelago di tšweletša kakaretšo ya dinyakwa tša Lenaneo la kelo tša Lelemetlaleletšo la Pele tša kotara ye nngwe le ye nngwe:

Nkatlapana ya 1: Kakaretšo ya dinyakwa tša Kelo ya semmušo ya Mephato ya 10 - 11

Lenaneo la Kelo			
KTS ka Kotara			**Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga**
Kotara ya 1:	**Kotara ya 2:**	**Kotara ya 3:**	**Kotara ya 4:**
Moleko wa go ngwalwa o 1 + Mešomo ye 3	Mešomo ye 2 + Tlhahlobo ya gare ga ngwaga e 1 yeo e arotšwego ka: Maphephe a 2: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala	Mešomo ye 2 + Moleko wa go ngwalwa o 1	Tlhahlobo ya ka gare ya mafelelo a ngwaga e 1 yeo e arotšwego ka: Maphephe a 2: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala + Lephephe la 3: Bomolomo/ Orale
Moputso wa Kotara (Dikotara tše 1 - 3): • Kotarareng ye nngwe le ye nngwe hlakantšha meputso e le bjalo le palomoka ya kelotšweledi ya sekolong gomme o fetolele go % go hwetša moputso wa kotara • Moputso wa Tlhatlošo: • Hlakantšha palomoka ya meputso ya mešongwana ya KTS go tloga go Kotara 1 go fihla go Kotara 3 gomme o fetolele go 25%, • Fetolela Lephephe 1 go 30%, • Fetolela Lephephe 2 go 20% • Fetolela moputso wa Bomolomo/orale (Lephephe 3) go 25%			

Nkatlapana ya 2: Kelo ya semmušo ya Mephato ya 10 - 11

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
***Bomolomo: (25 meputso)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Bomolomo:** **(25 meputso)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Go ngwala:** (**20 meputso**) Ditšweletšwa tša tirišano tše telele/ kopana **Ditšweletšwa tša tirišano tše telele:** Lengwalo la segwera/ semmušo (go dira kgopela ya mošomo / pelaelo/ lengwalo la kg-webo/ tebogo/ lebogiša/ matshedišo) / pego e kopana ditshwayotshwayo / polelo / poledišano / **Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana:** Papatšo/ Pukuntšu/Poskarata/ Karata ya memo le phetolo/ / Ditšhupetšo/ Ditaelo / Maphephetsebiši /Phoustara Go tlatša difomo	****Moleko wa 1** **(40 meputso):** ** Tšhomišo ya polelo go dikamano: Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 2		
Mošomo wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
Bomolomo **(25 meputso)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Dingwalo/Dipuku** **(40 meputso)** Dipotšišo tša dikamano	**Tlhahlobo ya gare ga ngwaga** **(200 meputso)** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9**	**Mošomo wa 10**
***** Bomolomo:** **(Meputso ye 25)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Go ngwala** **(Meputso ye 40)** Kanegelo / tlhaloši	****Moleko wa 2** **(Meputso 40)** **Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo **GOBA** **Dingwalo/dipuku**: Dipotšišo tša dika-mano

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 4
Mošomo wa 11: Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga
Tlhahlobo ya mafelelo a ngwaga: (300 meputso) Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo/Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala Lephephe la 3: Bomolomo/orale

Bomolomo/orale :Moputso wa bomolomo wa ngwaga go tšwa go kgoboketšo ya go bolela le go theeletša le go bala. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša bonnyane mošomo o tee wa polelo ye e itokišeditšwego, o tee wa go theeletša, o tee wa go balela godimo ga go itokišetšwa le o tee wa mošomo wa poledišano.

****Moleko wa 1** o ka hlangwa godimo ga **meputso ye 40** goba ge meputso e feta, e **fetolelwe go meputso ye 40. G**o šišintšwe go re *tekatlhaologanyo, kakaretšo le tšhomišo ya polelo go dikamano* di kopanywe, gomme barutiši ba hlohleletšwa go hlamakopantšho ya mahlakore ao a a nyalelanago le dinyakwa (peakanyo ya melekwana, nako yeo e filwego,bj.bj) tša sekolo.

Molekwana mo go Lenaneo la Kelo ga **se o swanele go bopša ke** melekwana ye mmalwa ye mennyane. Molekwana wo mongwe le wo mongwe o swanetše go akaretša karolo ya go tsebalega ya diteng, gomme **barutwana** ba fiwe nako ye e ka bago metsotso ye 45 - 60 ya go ngwala, o be o laetše magato a go fapana a kwešišo (khoknitifi) ao a laeditšwego go maphephe a ditlhahlobo.

Nkatlapana ya 3: Kakaretšo ya dinyakwa tša Lenaneo la Kelo la Mphato wa 12

Lenaneo la Kelo			**Tlhahlobo ya ka ntle**
KTS ka Kotara			
Kotara ya 1:	**Kotara ya 2:**	**Kotara ya 3:**	**Kotara ya 4:**
Moleko wa go ngwalwa o 1 + Mešomo ye 3	Mešomo ye 2 + Tlhahlobo e 1 ya gare ga ngwaga ye e akaretšago Maphephe a 2: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala (Go ka ngwalwa ka Mei/ June)	Mešomo ye 2 + Tlhahlobo e 1 ya boitokišetšo yeo e akaretšago Maphephe a 2: Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala (Go ka ngwalwa ka Agostose/Setemere) GOBA Moleko + Mošomo o 1	Tlhahlobo e 1 ya ka ntle ye e akaretšago Maphephe a 2; Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala + Lephephe la 3: Bomolomo:

Moputso wa Kotara (Dikotara tša 1 - 3):

- Go kotara ye nngwe le ye nngwe, hlakantšha meputso e le bjalo le palomoka o fetolele go % go hwetša moputso wa kotara.

Moputso wa KTS (Kelo ye e Theilwego Sekolong):

- Hlakantšha palomoka ya meputso ya mešongwana ya kelo ya semmušo go tloga go Kotara ya 1 go fihla go Kotara 3 mme o e fetolele go 25%,

Tlhahlobo ya ka ntle

- Fetolela Lephephe la 1 go 30%,
- Fetolela Lephephe la 2 go 20%,
- Fetolela moputso wa Bomolomo/orale (Lephephe la 3) go 25%

Nkatlapana ya 4: Lenaneo la kelo la Mphato wa 12

Lenaneo la kelo			
Mešomo ya kelo ya semmušo go kotara ya 1			
Mošomo wa 1	**Mošomo wa 2**	**Mošomo wa 3**	**Mošomo wa 4**
*** Bomolomo:** **(Meputso ye 25)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Bomolomo:** **(Meputso ye 25)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Go ngwala:** **(Meputso ye 40)** **Ditšweletšwa tša tirišano tše telele:** Lengwalo la segwera/ semmušo (go dira kgopela ya mošomo / pelaelo/ lengwalo la kg-webo/ tebogo/ lebogiša/ matshedišo) / pego e kopana ditshwayotshwayo / polelo / poledišano / **Ditšweletšwa tša Tirišano tše kopana:** Papatšo/ Pukuntšu/ Poskarata/ Karata ya memo le phetolo/ / Ditšhupetšo/ Ditaelo/ Maphephetsebiši/ Phoustara Go tlatša difomo	****Moleko wa 1** **(Meputso ye 40)** **Tšhomišo ya polelo go dikamano:** Tekatlhaologanyo Kakaretšo Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 2		
Mošongwana wa 5	**Mošomo wa 6**	**Mošomo wa 7**
***Bomolomo:** **(Meputso ye 25)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Dingwalo/Dipuku:** **(Meputso ye 35)** Dipotšišo tša dikamano	*****Ditlhahlobo tša gare ga ngwaga:** (**Meputso ye 200)** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala

Mešomo ya kelo ya semmušo go Kotara ya 3		
Mošomo wa 8	**Mošomo wa 9**	**Mošomo wa 10**
Bomolomo: **(Meputso ye 25)** Go theeletša/ Poledišano/ Polelo ya go itokišetšwa/ Go balela godimo ga go se itokišetšwe	**Go ngwala:** **Meputso ye 40**	*****Tlhahlobo ya boitokišetšo:** (**Meputso ye 200)** Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala **GOBA** Moleko wa go ngwalwa
Mošomo wa 11		
Lephephe la 1: Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo/Dipuku Lephephe la 2: Go ngwala Lephephe la 3: Bomolomo/orale		

* **Bomolomo/orale**:Moputso wa bomolomo wa ngwaga go tšwa go kgoboketšo ya go bolela, go theeletša le go bala. Moputs**o** wa mafelelo o swanetše go akaretša bonnyane mošomo o motee wa go bolela ga go itokišetšwa o motee wa go theeletša le o mongwe o motee wa go bala ga go itokišetšwa/ go bolela ga go se itokišetšwe/ go bolela go go sego ga semmušo ka sehlopha mo ngwageng.

Moleko wa 1 o ka hlangwa godimo ga **meputso ye 40** goba ge meputso e feta, e **fetolelwe go meputso ye 40. G**o šišintšwe go re *tekatlhaologanyo, kakaretšo le tšhomišo ya polelo go dikamano* di kopanywe, gomme barutiši ba hlohleletšwa go hlamakopantšho ya mahlakore ao a a nyalelanago le dinyakwa (peakanyo ya melekwana, nako yeo e filwego,bj.bj) tša sekolo.

Molekwana mo go Lenaneo la Kelo ga **se o swanele go bopša ke** melekwana ye mmalwa ye mennyane. Molekwana wo mongwe le wo mongwe o swanetše go akaretša karolo ya go tsebalega ya diteng, gomme **barutwana** ba fiwe nako ye e ka bago metsotso ye 45 - 60 ya go ngwala, o be o laetše magato a go fapana a kwešišo (khoknitifi) ao a laeditšwego go maphephe a ditlhahlobo.

***Ditlhahlobo tša Gare ga ngwaga le tša Boitokišetšo**: Mo Mphatong wa 12 wo mongwe wa mešongwana ya kotara ya 2 le/ goba kotara ya 3 o swanetše go ba tlhahlobo ya ka gare. Sebakeng seo go ngwalwago tlhahlobo ya ka gare e 1 fela go tše 2 mphatong wa 12, tlhahlobo ye nngwe e swanetše go emelwa ke molekwana mafelelong a kotara (mošongwana wa 8 le 10)

4.4.2 Ditlhahlobo

TLHAMEGO YA MAPHEPHE A TLHAHLOBO A 1, 2 LE 3.

<table>
<tr><th>LEPHEPHE</th><th colspan="3">KAROLO</th><th colspan="2">MEPUTSO</th><th>NAKO</th></tr>
<tr><td rowspan="11">1. Tšhomišo ya polelo go dikamano le Dingwalo/Dipuku</td><td colspan="3">A: Tekatlhaologanyo
(Ditšweletšwa tša mehuta ya go fapafapana di ka šomišwa go akaretšwa tša go bonwa le tša go thalwa)
Botelele bja Disetšweletšwa</td><td rowspan="5">30</td><td rowspan="11">120</td><td rowspan="11">Mephato ya 10-12
Diiri tše 2½</td></tr>
<tr><td>Mephato</td><td colspan="2">(Mantšu)</td></tr>
<tr><td>10</td><td colspan="2">200 - 300</td></tr>
<tr><td>11</td><td colspan="2">300 - 400</td></tr>
<tr><td>12</td><td colspan="2">400 -500</td></tr>
<tr><td colspan="3">B: Kakaretšo: Temana e se ke ya tšewa go tšwa go tekatlhaologanyo</td><td rowspan="4">10</td></tr>
<tr><td>Mephato</td><td>Botelele bja setšweletšwa</td><td>(Mantšu)</td></tr>
<tr><td>10</td><td>Mantšu a e ka bago a 150</td><td rowspan="2">50-60</td></tr>
<tr><td>11</td><td>Mantšu a e ka bago a 180</td></tr>
<tr><td>12</td><td>Mantšu a e ka bago a 200</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="3">C. Dibopego le melao ya tšhomišo ya polelo
• Tlotlontšu le tšhomišo ya polelo
• Sebopego sa lefoko
• Temogo ya tšhomišo ya polelo ka tsinkelo.</td><td>40</td></tr>
<tr><td colspan="3">D. Dingwalo/Dipuku
E TEE ya tše di latelago:
Dikanegelokopana (Dipotšišo tša dikamano go tšwa go dikanegelo tše pedi)
GOBA
Theto (Dipotšišo tša dikamano go tšwa go direto t(Dipotšišo tša dikamano go tšwa go direto tše pedi tša go bonwa)
GOBA
Padi ye kopana (Dipotšišo tša dikamano)
GOBA
Papadi/Terama ye kopana (Dipotšišo tša dikamano)</td><td>40

(2x20)

2x20

40

40</td><td></td><td></td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>LEPHEPHE</th><th colspan="2">KAROLO</th><th colspan="2">MEPUTSO</th><th>NAKO</th></tr>
<tr><td rowspan="11">2. Go ngwala</td><td colspan="2">A: Taodišo - Taodišo e tee
Kanegelo / tlhaloši
Botelele bja setšweletšwa</td><td>40</td><td rowspan="11">80</td><td rowspan="11">Mephato ya 10 - 12
Diiri tše 2</td></tr>
<tr><td>Mephato</td><td>Mantšu</td></tr>
<tr><td>10</td><td>150 - 180</td></tr>
<tr><td>11.</td><td>180 - 200</td></tr>
<tr><td>12</td><td>200 - 250</td></tr>
<tr><td colspan="2">Lekola tše di latelago:
• Diteng le peakanyo (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (30%)
• Sebopego (10%)</td></tr>
<tr><td colspan="2">B: Setšweletšwa sa tirišano se se telele - Setšweletšwa se se tee
Mangwalo a segwera /semmušo (boipelaetšo / kgopelo ya mošomo / kgwebo/ditebogo/go akela/ kwelobohloko) /pego e kopana/ ditshwayotshwayo/ polelo ye e ngwadilwego / poledišano</td><td>20</td></tr>
<tr><td>Mphato</td><td>Botelele bja setšweletšwa</td></tr>
<tr><td>10 - 12</td><td>Mantšu a 80 - 100 - Diteng fela</td></tr>
<tr><td colspan="2">Lekola tše di latelago:
• Diteng, peakanyo, le sebopego (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (40%)</td></tr>
<tr><td colspan="2">C: Ditšweletšwa tša tirišano tše kopana - Setšweletšwa se se tee
Dipapatšo / Pukutšatši / Diposkarata / Dikarata tša taletšo / Go tlatša difomo / Ditaelo/Ditšhupetšo / Maphephetsebiši / Diphoustara</td><td>20</td></tr>
<tr><td></td><td>Mephato</td><td>Botelele bja setšweletšwa (Mantšu)</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td>10 - 12</td><td>50 - 80</td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Lekola tše di latelago:
• Diteng, peakanyo, le sebopego (60%)
• Polelo, setaele le go hlokola (40%)</td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

Diteng tše di tlogo akaretšwa

Kelo e šetša diteng bjalo ka ge di tšwelela tokomaneng ye. Diteng le mabokgoni go tloga go mephato ya 10 - 12, di tla elwa maphepheng a ka ntle mafelelong a mphato wa 12 ka lebaka la kgatelo pele ya go gola ga bokgoni ya diteng go kgabaganya mephato,

Mešomo ya Kelo ya Bomolomo/orale: Lephephe la 3

Mešomo ya kelo ya bomolomo/orale yeo e phethagatšwago gare ga ngwaga e hlama karolo ya kelo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga ka go Kreiti ya 12. E akararetša meputso ye 50 go ye 300 ya kelo ya ka ntle ya mafelelong a ngwaga. Diteng ka botlalo tša mešongwana ya bomolomo, tšeo di rutwago gare ga ngwaga, di ka tsela ye e latelago:

Lephephe	DITENG KA BOTLALO	MEPUTSO	
3. Bomolomo/Orale	*Tekolo ya Bomolomo e tla hlangwa ka gare,ya lekolwa ka gare le go lekanetšwa ka ntle. **Go bolela:** ***Polelo ya go itokišetšwa*** ***Lekola:*** *mabokgoni a go nyakišiša, peakanyo le thulaganyo ya diteng, segalo, go bolela, le mabokgoni a go hlagiša,go lemoga šedi ya polelo le tšhomišo ya yona ka tsinkelo, kgetho, tlhamo le tirišo ya dithuši tša go theeletšwa, le tša go theeletšwa e bile di bogelwa* **Poledišano** ***Lekola****: Diteng, segalo, mabokgoni a go bolela, go lemoga polelo le tšhomišo ya yona ka tsinkelo.*	25 25	100
	Go bala: ***Go bala ga go itokišetšwa*** ***Lekola****: Diteng, segalo, go bolela le mabokgoni a go hlagiša, go lemoga polelo le tšhomišo ya yona ka tsinkelo.*	25	
	Go theeletša: ***Tekatlhaologanyo ya go theeletšwa*** ***Lekola****: Go theeleletša kwešiša ka tsinkelo, tshedimošo le tekolo*	25	

*Moputso wa ngwaga wa bomolomo go tšwa go kgoboketšo ya go bolela, theeletša le go bala. Moputso wa mafelelo o swanetše go akaretša bonnyane mošomo wa go bolela o itokišeditše o tee, o tee wa go theeletša le wo mongwe, mohlala, go bala ga go itokišetšwa/go bolela ga go se itokišetšwe/ go bolela mo go sego ga semmušo ga sehlopha.

4.5 GO REKHOTA LE GO BEGA

Go rekhota ke tshepetšo yeo morutiši a ngwalago le go lota maemo a bokgoni bja moithuti go mošomo wo o itšego wa kelo. Go laetša kgatelopele ya moithuti ya go ikhweletša tsebo bjalo ka ge e hlaloša ka go Setatamente sa Pholisi sa Lenaneothuto le Kelo. Bokgoni bja moithuti bjo bo begilwego bo swanetše go bontšha bohlatse bja kgatelo pele mphatong le gore o loketše go tšwelapele goba go hlatloša go ya mphatong wo o latelago. Direkhoto tša bokgoni bja moithuti di swanetše go šomiša gape go kgonthišiša kgatelopele ye e dirilwego ke barutiši le barutwana tshepetšong ya go ruta le go ithuta.

Go bega ke magato a go kgokagana le barutwana, batswadi, dikolo le bakgathatema ba bangwe ka ga bokgoni bjoo barutwana ba bo fihleletšego. Bokgoni bja moithuti bo ka begwa ka ditsela tše ntši. Ditsela tšeo di akaretša dikarata tša go bega, dikopano tša batswadi, matšatši a go etela dikolo, dikhonferense tša batswadi le barutiši, diteletšo tša megala, mangwalo, mangwalo a ditaba phapoši goba sekolo, bj.bj. Barutiši ba dikreiti ka moka ba bega dipoelo tša thuto ka diperesente. Maemo a phihlelelo a go fapana le maemo a diphesente ao a nyalelanago le ona a laeditšwe nkatlapaneng ya ka fase:

DIKHOUTU LE DIPERESENTE TŠA GO REKHOTA LE GO BEGA

KHOUTU YA TEKANYETŠO	DITLHALOŠI TŠA BOKGONI	PHESENTE
7	Bokgoni bjo bo botse kudukudu	80 - 100
6	Bokgoni bjo bo botse kudu	70 - 79
5	Bokgoni bja go kgotsofatša	60 - 69
4	Bokgoni bjo bo lekanego	50 - 59
3	Bokgoni bja go amogelega	40 - 49
2	Bokgoni bja go išega	30 - 39
1	O hlolegile	0 - 29

Barutiši ba tla rekhota meputso ya nnete malebana le mošomo ka go šomiša lephephe la go rekhota; gomme ba bega diphesente go lebana le thuto ka dikarateng tša barutwana tša pego.

4.6 TEKANYETŠO YA KELO

Tekanyetšo e laetša tshepetšo yeo e netefatšago gore kelo ya mešomo e a amogelega, ke ya nnete ebile e a botega. Tekanyetšo e swanetše go phethagatšwa maemong a sekolo, selete, profense le a bosetšhaba. Ditiragatšo tša tekanyetšo ya botlalo ye e nepagetšego di swanetše go šetšwa gore go tle go kgonthišišwe boleng bja kelo ya dithuto.

4.6.1 Kelo ya Semmušo (KTS)

- Meleko le tlhahlobo ya Mephato ya 10 le 11 e lekolwa ka gare. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ye a e lekotšego nakong ya ge a etela dikolo go netefatša maemo a tekanyetšo a mešomo ya ka gare.
- Mphatong wa 12 melekwana le tlhahlobo di swanetše go lekolwa ke profense. Mošomo wo o laolwa ke Kgoro ya Thuto ya profense.
- Bahlahli ba thuto ba swanetše go lekanyetša dišupo tša maphephe a dipotšišo a melekwana le ditlhahlobo pele barutwana ba ka ngwala go netefatša maemo le go hlahla barutiši ka go hlama dipotšišo tša mešomo ye.

4.6.2 Mešomo ya Kelo ya Bomolomo/orale

- **Mephato ya 10 le 11**: Mošomo wo mongwe le wo mongwe wa bomolomo/orale wo o tlogo šomišwa bjalo ka karolo ya Lenaneo la Kelo o swanetše go lekanyetšwa ke hlogo ya thuto yeo pele barutwana ba ka o phethagatša. Barutiši ba lekola mešomo ya bomolomo/orale mephatong ya 10 le 11. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ya bomolomo/orale nakong ya ge a etetše dikolo go netefatša maemo a mešomo le tekanyetšo ya ka gare.
- **Mphato wa 12**: Mešomo ya bomolomo e swanetše go hlangwa ka gare, e elwe ka gare gomme e lekanyetšwe **ka ntle**. Mošomo wo mongwe le wo mongwe wa bomolomo/orale wo o tlogo šomišwa bjalo ka karolo ya Lenaneo la Kelo o swanetše go lekanyetšwa ke hlogo ya thuto yeo pele barutwana ba ka o phethagatša. Barutiši ba lekola mešomo ya bomolomo/orale. Mohlahli wa thuto o swanetše go lekanyetša sešupo sa mešomo ya bomolomo/orale nakong ya ge a etetše dikolo go netefatša maemo a mešomo le tekanyetšo ya ka gare. Sešupo/sa barutwana go tšwa sekolong se sengwe le se sengwe e swanetše go lekanyetšwa go netefatša maemo a bokgoni bja bona bja bomolomo.

4.7 KAKARETŠO

Tokomane ye e balwe mmogo le:

4.7.1 *National policy pertaining to the programme and promotion requirements of the National Curriculum Statement Grades R-12*; le

4.7.2 Tokomane ya pholisi, *National Protocol for Assessment Grades R-12.*

TLHALOŠONTŠU

Aekone - leswao goba seswantšho se sennyane letlakaleng goba sekirining sa khomphutara la go šomišwa go laetša goba go thoma tiragalo, mohlala. *Go bula faele, kgotla go aekhone yeo.*

aneketote-Dikanegelo tša ditiragalo tše nnyane tše di anegwago go fa tshedimošo, boithabišo, tshegišo,goba go utolla moanegwa

akronimi- lentšu la go bitšega leo le bopilwego ka tlhaka goba ditlhaka tša mathomo tša sekafoko goba mo go khutšofatšo ya leina

ditšhupasefala - taelo ya go ngwalelwa modiragatši gore a dire se sengwe tiragatšong

elemente - ke setho sa ponagalo ya peakanyo ka moka, seripa sa mošomo, bj.bj. kudu seo e lego sa motheo goba sa bohlokwa

Go bona ka leihlokgopolo - go bopa seswantšho sa motho goba selo ka monaganong

gopolela - selo se o naganago gore ke nnete ka baka la tshedimošo ye o nago nayo

homonimi - lentšu la go peletwa le go bitšwa go swana le le lengwe fela tlhalošo ya ona e fapana, mohlala, *thaba* e ka ra lethabo goba thaba ya mogoši

Kelo ye e theilwego sekolong - (KTS) Mešongwana ya kelo ye e beakantšwego gomme e swanetše go rekhotwa le go šomišetšwa go hlatlošetša morutwana go mphato wa godingwana mafelelong a ngwaga

kgahlegelo - lethabo leo le hlalošago ge o lemoga gore selo se lokile, se na le mohola, goba se dirilwe gabotse; kwešišo ya bohlokwa goba bohlokwa bja selo

kgegeo - setatamente goba maemo ao a nago le tlhalošo ya go se amogelege ya go fapana le tlhalošothwii

kgegeophetogi/ mafelelo - mafelelo a papadi ao a bego a sa lebelelwa goba a akanywa gore papadi e ka rungwa/ fetšwa ka tselayeo.

kgegeotiragatšo/kgegeoteramatiki - e direga ge moamogedi/mmadi/mmogedi a tseba kudu ka ga maemo le ditlamorago tša setšweletšwa go feta baanegwa bao ba amegago; e tsoša maikutlo a letšhogo, a lethabo le gore baamogedi ba tšee karolo

Kgegeotiragatšo - ge babogedi ba papadi ba tseba tšeo di tlogo diragalela baanegwa mola bona ba sa tseba.

kgegeotiragatšo/kgegeoteramatiki - e direga ge moamogedi/mmadi/mmogedi a tseba kudu ka ga maemo le ditlamorago tša ona go feta baanegwa bao ba amegago; e tsoša maikutlo a letšhogo, a lethabo le gore baamogedi ba tšee karolo

kgethollo -Go tšea lehlakore; go rata selo, kgopolo, mokgwa goba motho o tee go feta yo mongwe go dira gore go be bothata go dira kelo ya go amogelega

kgohlagano - 1. Tswalano ya tatelano ye e kgokagantšhago dikgopolo,gomme ya fa temana botee

2. Koketšo. E ka hlaloša gape popopolelo ya maleba go tliša tlhalošo, goba popafoko ya maswanedi. Popopolelo ya go hlakahlakana e dira gore setatamente se se kgohlagane.

kgokagano -kgokagano ya mafoko goba ditemana ka go diriša makopanyi, mašala goba poeletšo.

kgokagano ya motheo le ba bangwe - mabokgoni a motheo ao a ba thušago go kgokagana ka tsenelelo le ba bangwe **kodutlo** -1. polelo ya kgegeo goba tlhabošo ya lentšu ye e šomišitšwego go laetša go se loke goba go kgahliša ka yo mongwe

2. polelo ya lenyatšo le go hlohla maikutlo a go galefa

khuetšo - khuetšo yeo tiragalo e nago nayo mothong goba selong

lebelo (mohlala. lebelo la polelo) - lebelo leo mantšu a go bolelwa a tšwago ka lona goba go diragatša sereto

lehlalošetšagotee (go fapana le **lelatodi/leganetši**) - lentšu leo le nago le tlhalošo ya go swana le le lengwe polelong e tee. Mahlalošagotee mo *Sesothong sa Leboa a tliša diphapano tše bohlokwa tlhalošong*

mabokgoni a kgokagano ya tsenelano ya mong - mabokgoni a polelo ao a go thušago go ithuta le go kgokagana (tsenelelano) le ba bangwe

mabokgoni a khoknitifi (thutokwešišo) - mabokgoni a polelo go ruta go putlaganya lenaneothuto

mahlakorentši - setšweletšwa sa go hlangwa gore se šomišwe ka mekgwa ya go fapana mohlala. modumo, pampiri ya go tlanywa, diswantšho le polelo ya dika**tshekamelo ka lehlakoreng le tee** - Go lebelela dilo ka leihlo le letee gomme o tšea lehlakore

maikutlo - Kamego ya maikutlo

makgethepolelo - potšišo ya go botšišetšwa kgatelelo, ga e nyake karabo, mohlala. *Afa o a tseba gore o mahlatse bjang?*

mekgwanakgwana - ditiragalo tše di beakantšwego go fihlelela se sengwe

Melao ya go šielana - ditlwaelo tša maitshwaro le mekgwa yeo batho ba e amogelago gore ba kwane le go boledišana

metara - go beakanya medumo thetong ka patrone ya mošito, e hlola morethetho

mohuta wa setšweletšwa- tlhopho ya go naba ya dingwalotša go hlaloša go ya ka mohola, sebopego, le diponagalo tša polelo mohlala. tshepetšo, pego ya tshedimošo, kanegelo, tlhathollo, kahlaahlo

mokgwatirišo (mode) - mokgwa/tsela ya go hlagiša, ya go boledišana (mohlala. Mokgwatirišo wa go ngwalwa, mokgwatirišo wa bomolomo/orale, mokgwatirišo wa Go bogela (wa go akaretša dithalwa tša go swana le dikarata-papetla)); tshedimošo e ka fetošwa go tšwa go mokgwatirišowo mongwe go ya go wo mongwe (mohlala. Go fetolela kerafo temaneng)

ntlhatebelelo - ka fao moanegwa a bonwago ka gona mabapi le ditaba tša *padi goba papadi*

Papadišantšu (phane)- papadišo ya mantšu ao swanago goba a nago le modumo wa go swana go hlama tshegišo (mohlala. 'Barwadi ba melora ba lala ba lora ba rwala melora bošego.').

phefolo - lentšu la go šomišwa go efoga thogako goba seila, mohlala. *Hlokofala sebakeng sa go hwa*

pheteletšo - go feteletša, mohlala. go hlaloša selo gore se bonale nke ke se segolo go feta ka fao se lego ka gona, mohlala, o mphile thaba ya dijo.

phetolamodumo - go fetola modumo wa lentšu la gago

Poeletšo - karolo ya koša goba sereto ye e boeletšwago, kudu mafelelong temana ye nngwe le ye nngwe

poeletšomodumo- paterone ya modumo ya go akaretša poeletšo ya ditumammogo. Poeletšo e ka humanwa mathomong a mantšu a go latelelana goba ka gare ga mantšu **mohlala,** Tshwanelo o swanelwa ke roko

polelo ya go hlalefetša - polelo yeo maikemišetšo a yona e lego go jabetša goba go ba le khuetšo godimo ga batho ba bangwe mohlala. Dipapatšo, polelo ya go rekiša, polelo ya sepolitiki **Jakone ya polelo** - polelo (goba mareo) a go šomišwa go bolela ka ga polelo, mohlala. *kgegeo, lediri, poeletšomodumo*

tebelelo - tsela ya go nagana ka selo, kudu tsela ya go nagana ya go huetšwa ke gore o motho wa mohuta mang

temogo ya tshekatsheko ya polelo - tshekatsheko ya ka fao tlhalošo e bopilwego, le kwešišo ya dikamano tša maatla ka gare ga/lemagareng ga maleme; e kgontšha moithuti go gana go hlalefetšwa le go šomišapolelo ka tlhoko

tharollo ya lehuto - e ra ditiragalo tše di diregago ka morago ga sehloa

thulano - kgakgano ye e tsogago gare ga baanegwa goba batho le mabaka a bona; thulano

dingwalong e ka rotoga go tšwa dikganyogong tša go thulana goba go mekgwa ye e lego monaganong wa moanegwa

Tiragalo ye e golago - mathomong a tiragalo, padi, kanegelokopana goba thutofilimi go hlolega thulano e tee goba go feta fao. Ka lebaka la tiragalo ya thulano ye e golago, tiragalo yeo e bolelwa e 'gola' go ya sehlweng.

retšistara - go šomiša mantšu, setaele, popopolelo le segalo sa go fapana dikamanong goba maemong a go fapana (mohlala. Ditokomane tša semmušo di ngwadilwe ka retšistara ya semmušo mola mangwalo a segwera a ngwalwa ka retšistara ya go se be ya semmušo)

segalo - 1. Paterone ya segalo goba tlhabošo ya medumo yeo e laetšago dibopego tša popopolelo go swana le mantšu le mafoko

2. Koketšo. E tliša phapano gare ga ditatamente le dipotšišo, ya ba ya laetša maikutlo a seboledi

3. boleng bja tšweletšo ya lentšu bja go tliša molaetša wa maikutlo wa setšweletšwa sa go bolelwa. Ditšweletšweng tša go ngwalwa, *se fihlelelwa ka mantšu a go tliša maikutlo a mongwadi*. Ka go filimi, segalo se ka hlolwa ke koša goba diswantšho ge di bogetšwe.

sekena - go bala ka tsinkelo go hwetša kgopolokgolo (mohl. direrwa tša kuranta)

sekima - go bala ka go kitimiša mahlo go hwetša tshedimošo ya maleba (mohl. pukung ya dinomoro tša mogala, go hwetša tshedimošo ya motho yo a nyakwago)

simpolo - selo se se emago sebakeng sa se sengwe. Leeba ke seka sa khutšo